

ਆਤਮ ਗਿਆਨ

(ਭਾਗ - 1)

: ਅਮੋਲਕ ਬਚਨ :

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ

: ਸੰਪਾਦਕ :

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਸਭ ਹੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ – ਅਕਤੂਬਰ 2013 – 1000

ਭੇਟਾ 150/-

ਅਮੋਲਕ ਬਚਨ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸੰਪਾਦਕ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਚੇਅਰਮੈਨ
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਜ਼ਿਲਾ : ਐਸ.ਏ.ਐਸ. ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ)
ਪੰਜਾਬ – 140901 ਫੋਨ: 98145-12900
0160-225500

ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ੫

ਜਲੁ ਢੇਵਉ ਇਹ ਸੀਸ ਕਰਿ ਕਰ ਪਗ ਪਖਲਾਵਉ ॥
ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ ਦਰਸੁ ਪੇਖਿ ਜੀਵਾਵਉ ॥
ਕਰਉ ਮਨੇਰਥ ਮਨੈ ਮਾਹਿ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਪਾਵਉ ॥
ਦੇਉ ਸੂਹਨੀ ਸਾਧ ਕੈ ਬੀਜਨੁ ਢੋਲਾਵਉ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਣ ਸੰਤ ਬੋਲਤੇ ਸੁਣਿ ਮਨਹਿ ਪੀਲਾਵਉ ॥
ਉਆ ਰਸ ਮਹਿ ਸਾਂਤਿ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਇ
ਬਿਖੈ ਜਲਨਿ ਬੁਝਾਵਉ ॥
ਜਬ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ
ਤਿਨ੍ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਗਾਵਉ ॥
ਕਰਉ ਨਮਸਕਾਰ ਭਗਤ ਜਨ ਧੂਰਿ ਮੁਖਿ ਲਾਵਉ ॥
ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਜਪਉ ਨਾਮੁ ਇਹੁ ਕਰਮੁ ਕਮਾਵਉ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਹਰਿ ਸਰਨਿ ਸਮਾਵਉ ॥

ਤਤਕਰਾ

ਕ੍ਰਮ	ਵਿਸ਼ਾ	ਪੰਨਾ
1	ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥	1
2	ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ ॥	33
3	ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ	61
4	ਐਸੇ ਭਰਮਿ ਭੂਲੇ ਸੰਸਾਰਾ	86
5	ਹਉਮੈ ਬੂਝੈ ਤਾ ਦਰੁ ਸੁਝੈ	118
6	ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ	148

ਮੁੱਖ ਬੰਦ

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਗੁਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਕਠਿਨ ਘਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਕੇ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸੇਧ ਦੇ ਕੇ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਖੰਡੇਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਵਿੱਚ ਪਰਪੱਕ ਰਹਿ ਕੇ, ਕਿਰਤ-ਕਰਨਾ, ਨਾਮ-ਜੱਪਣਾ, ਵੰਡ-ਛੱਕਣਾ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਹੰਢਾ ਕੇ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ । ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਤੇ ਸੈਕਟ੍ਰੀਏਟ ਵਿੱਚ ਸਰਵਿਸ ਕਰਕੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਨਿਸ਼ਟਾ ਦਾ ਅਨੂਠਾ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਅੰਦਰ ਫਾਰਮਿੰਗ ਕਰਕੇ ਇਕ ਮਿਹਨਤੀ ਤੇ ਸਫਲ ਕਿਸਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਅਤੇ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਛੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ । ਆਪ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣ ਬੈਰਾਗ, ਮੁੱਖ ਭਗਤੀ ਤੇ ਨਿਸਚੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਝਲਕਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਜੋ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਗਿਆ । ਆਪ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਵਿਚਰੇ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -
“ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪ ॥ ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲ ਅਲੇਪ ॥” ਆਪ ਜੀ ਜਿੱਥੇ ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਹਿਰੀ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰਦੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਅਸ-ਅਸ ਕਰ ਉਠਦੇ ਉਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਸਿਧਾਂਤ ਆਪ

ਜੀ ਦੇ ਸਰਲ ਬਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਏ ਸਤਸੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ।

ਦਾਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ 32 ਸਾਲ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੋ ਲੱਛਣ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ । ਹੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਭੁਚਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਪਈ ਮਾਰ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵਧਿਆ ।

“ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ” ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਸੇਧ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਰਹਿਣਗੇ । ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਦਿਵਾਨਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਬੜੀ ਲਗਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਉਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਚੋਣਵੇਂ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਕੇ ਪੁਸਤਕ ‘ਆਤਮ ਗਿਆਨ’ ਭਾਗ-1, ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲਈ ਲਾਹੇਬੰਦ ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵੇਗੀ । ਦਾਸ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਜੇਦੜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਚੇਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਦਮ ਬਖਸ਼ਣ ਤੇ ਇਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰਨ ।

ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਚੇਅਰਮੈਨ

20-10-2013

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਸ਼ਬਦ

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ, ਆਤਮ ਰਸੀਏ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ । “ ਗੁਰਮੁਖ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ” ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ ਆਪ ਰੂਹਾਨੀ ਪਰਮ ਪੱਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਉਥੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ । ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਤੇ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਣ ਲਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤ ਛਪਵਾ ਕੇ ਭਰਪੂਰ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਮਾਸਿਕ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਹੈ ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਉਸੇ ਪਰਪਾਟੀ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਿਥੇ ਅਜੋਕੇ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੱਕ ਪੁਚਾ ਹਰੇ ਹਨ ਉਥੇ ਗੁਰਮਤਿ ਲਿਟਰੇਚਰ ਛਪਵਾ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਪਾਂਧੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਹੀ ਨੇਕ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਇਹ ਪੁਸਤਕ “ **ਆਤਮ ਗਿਆਨ** ” (ਭਾਗ-1) ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਮੈਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾ ਕਿ

ਉਹ ਅੱਗੇ ਲਈ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ
ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ।

ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਕੇ ਅਪਣੇ ਨਿਜ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ
ਜੀਵਨ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਗੀਆਂ।

ਹਰੀ ਸਿੰਘ

ਹਰੀ ਸਿੰਘ

(ਸੰਤ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ)

ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ

20-10-2013

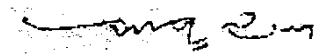
ਦੇ ਸ਼ਬਦ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੇਸ਼- ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਲਿਟ੍ਰੇਚਰ ਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਘਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਣ ਦਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭੰਡਾਰਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਸਾਰ ਦੀ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਇਹ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵਾਸਤੇ ਜਿਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ DVD’s ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਤੇ ਵੀ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਉਥੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਇਟ੍ਰਨੈਟ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਦੇ ਕਮਾਏ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਆਤਮਿਕ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ “ **ਆਤਮ ਗਿਆਨ** ” (ਭਾਗ-1) ਲਿਟ੍ਰੇਚਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਨਰੋਈ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਰੂਹਾਨੀ ਸੇਧ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੰਢਾਉਣ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ
ਆਤਮਿਕ ਤਰੱਕੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾ ਲੋਕ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਜੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ।

ਸੰਗਰੂਰ

20-10-2013

ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ

(ਸੰਤ ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੇ)

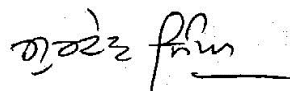
ਭੂਮਿਕਾ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨ ਸਦੀਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਵਹਿੰਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਵਾਂਗੂੰ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਮੈਲ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਨਿਰਮਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਰੱਸ ਭਰਪੂਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ, ਪੀ ਕੇ, ਸੁਰਤਿ ਉਚੀਆਂ ਆਤਮਿਕ ਉਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਮਾਣਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਪਿਆਰੀ ਯਾਦ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੀ ਝ੍ਰਨਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਨੇਤਰ ਸੇਜਲ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਜੀ ਤਹਿ ਜਿੰਦਗੀ ਗੁਰਮਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਆਤਮਿਕ ਜੁਗਤੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਬਚਨ ਵਰਤਮਾਨ ਤੇ ਭੂਤਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਰਸਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਗਿਣਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ, ਦਾਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਬੇਟਾ ! ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਨੇਟ ਕਰਿਆ ਕਰ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮੁਸਕ੍ਰਾ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ‘ ਹਾਂ, ਇਹ ਮਗਰੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਰੇਗਾ’ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ, ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਆਪ ਦਾ ਜਿਥੇ ਵੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ, ਦਾਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । “ **ਆਤਮ ਗਿਆਨ** ” (ਭਾਗ-1) ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ

ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ-ਸੁਣ ਕੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਪਨਾ ਕੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਣ। ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾਸ ਦੇ ਇਸ ਤੁੱਛ ਜਿਹੇ ਯਤਨ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲੜ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਬਨਾਉਣਗੀਆਂ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਐਸ.ਏ.ਐਸ. ਨਗਰ

20-10-2013

1. ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁੱਤ ਸੁਖਾਲਾ ਰਾਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਥੇ ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇ, ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਪਰੰਤੂ ਜਿਸ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕਲਜੁੱਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਫਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਈ ਕਰੋੜਾਂ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਮਨ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਹਰੀ ਜੱਸ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਸਮਝ ਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਢਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਾਵਿਆ-ਸੁਣਿਆ ਥਾਂ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮਾਂ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ

ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥

ਅੰਗ-642

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਕੁਲ ਸਗਲੇ ਤਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ-546

ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਪੂਜਣ ਸਭਿ ਆਵਹਿ

ਸਭਿ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਉਤਮ ਬਾਨੀ ॥

ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਥਾਇ ਪਾਵੈ

ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ॥ ਅੰਗ-669

ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਤਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਦਿਆ ਗੁਰੂ ਰਿਸ਼ੀ

ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਗੁਰੂ ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤਰ ਜੀ ਵਿੱਚਕਾਰ ਸੰਵਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ‘ਵਿਵਾਦ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਝਗੜਾ ਜਾਂ ਬਹਿਸ ਪਰ ‘ਸੰਵਾਦ’ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਭ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ੀ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੁਸੀਂ ਤੱਪ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਹਰੀ ਜੱਸ ਸੁਣਨ ਦਾ, ਤੱਪ ਨਾਲੋਂ ਅਧਿਕ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤਰ ਜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੱਪ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਠੰਡ-ਕੋਰਾ ਸਹਿਣਾ, ਗਰਮੀ-ਧੁੱਪ ਸਹਿਣਾ, ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਨਾ, ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਧੂਈਆਂ ਤਾਪਣੀਆਂ, ਜਲਧਾਰੇ ਕਰਨੇ ਤੇ ਪੁੱਠੇ ਲਟਕਣਾ, ਇਤਨਾ ਕੁੱਝ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਓ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਗ੍ਰਿਹਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਖਿੱਚ (gravity) ‘ਨਾਮ’ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ-284

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ‘ਨਾਮ’ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਖੰਡ-ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤਪੱਸਿਆ ਦਾ ਫਲ ਦੇਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤਰ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣਾ ਸਾਰਾ 58 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਤੱਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿ ਡੋਲਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ 4 ਘੜੀ (100 ਮਿੰਟ) ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਟਿੱਕ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਫਲ ਤੱਪ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ ਹੇਠਾਂ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦੇ ਲਾਗੇ ਇਕ ਕਬਰਸਤਾਨ ਸੀ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ

ਜੀ ਨੇ ਉੱਥੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਕਬਰ ਦੇ ਸ਼ਿਰਾਣੇ ਵੱਲ ਪੱਥਰ ਦੀ ਸਲੇਟ ਉੱਤੇ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਉਮਰ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਮਰ ਪੰਜ ਸਾਲ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਦਸ ਸਾਲ ਆਦਿ ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 15-20 ਸਾਲ। ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਭ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਇਹ ਨਗਰ ਕਿਵੇਂ ਵੱਧਦਾ ਫੁੱਲਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਐਨੀਆਂ ਘੱਟ ਹਨ ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ! ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਾਣੀ ਛੱਕ ਆਓ। ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਚੌਤਰੇ ਉੱਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਕਰਤਾਰ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਦੇਸੀ ਜਾਣ ਕੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੀਚੈ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਢਾਡੀ ਹਾਂ। ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦੀ ਮੋਹਰ ਨਾਲ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਹੋ ਪਰ ਉੱਥੇ ਉਮਰਾਂ ਐਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿਉਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ? ਵੱਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ, ਸੁਣੋ ! ਸਾਡਾ ਨਗਰ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ‘ਪਾਮਰ’ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਸਤਿਕ, ਜੋ ਨਾ ਰੱਬ ਨੂੰ, ਨਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ‘ਭੋਗੀ’ ਜੋ ਖਾਣ, ਪੀਣ, ਪਹਿਨਣ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ, ਭੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੀਜੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ‘ਜਗਿਆਸੂ’ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰੀਏ, ਨਾਮ ਜਪੀਏ, ਜਨਮ ਐਵੇਂ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਚਲਾ ਜਾਵੇ, ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਚੌਥੇ ‘ਮੁਕਤ’ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦੇ

ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਆਪ ਵੀ ਨਾਮ ਜੱਪਦੇ ਹਨ ਤੇ
ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ

ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ-749

ਸਾਡੇ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਪਾਮਰ ਤੇ ਭੋਗੀ ਬੰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਜਗਿਆਸੂ ਹਨ ।
ਸਾਡੀ ਰੀਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਪੇ ਉਸ ਨੂੰ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਇਕ ਡਾਇਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਂ-
ਬਾਪ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੁੱਛ ਕੇ ਲਿਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨਾਂ ਸਮਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਾਠ
ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ 18 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਜੁੜ ਕੇ ਡਾਇਰੀ ਵਾਚਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ
ਸਿਆਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਭਜਨ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਆਪ ਲਿਖਿਆ ਕਰ । ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ
ਦਾ ਅੰਤਮ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜੋੜ ਕੇ ਕਬਰ
ਦੇ ਸਿਰਾਣੇ ਪੱਥਰ ਤੇ ਲਿਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬੰਦੇ ਦੀ
ਕੇਵਲ ਐਨੀ ਉਮਰ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਸੰਸਾਰਿਕ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ
ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੈ ।

ਉਮਰ ਓਹਾ ਵਿੱਚ ਲੇਖੇ,

ਜੇ ਯਾਦ ਸਾਂਈ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਪੈਂਦੀ ਮੁਜਰੇ ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀ ਹੈ,

ਸੰਝ ਤੇ ਫਜ਼ਰੇ, ਨੀਲੇ ਹੁਜਰੇ ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਆਯੂ ਅਜਾਂਈ ਲੰਘ ਗਈ, ਉਸ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ
ਸਗੋਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਉਹ ਲੇਖੇ
ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ
ਸਾਡੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਉਮਰ ਲੰਘ ਗਈ ? ਮੰਨ ਲਵੋ, 75 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਤੇ ਇਸ

ਵਿੱਚ 66 ਕ੍ਰੋੜ, 44 ਲੱਖ ਸਵਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । 5 ਸਾਲ ਬਚਪਨ ਲੰਘ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁੱਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, 15 ਸਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲ ਗਏ ਤੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ 55 ਸਾਲ । ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ 20 ਸਾਲ ਦੇ ਨੇ ਜੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿੱਤਨੇਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਿੱਤਨੇਮ ਨੂੰ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰੇ ਤਾਂ 40 ਜਾਂ 50 ਮਿੰਟ ਲੱਗਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਨ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਟਿਕਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਜੇ ਟਿਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਲੇਖੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਜ਼ਰੂਰ ਕੱਢਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਰੋਜ਼ ਨਾਮ ਜੱਪੇ ਤਾਂ 75 ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ 5 ਸਾਲ 7 ਮਹੀਨੇ ਉਮਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੇ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਉਮਰ ਕਿਥੇ ਗਈ ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਬੈਰ ਬਿਰੇਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ॥

ਝੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਧ੍ਰੋਹ ॥

ਅੰਗ-267

ਝੂਠ-ਕਪਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬੈਰ-ਬਿਰੇਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਨਿੰਦਿਆ-ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ-ਬਖੀਲੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲੰਘ ਗਈ ਜੇ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਈ । ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਸੀ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਅੱਗ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲੈ, ਮੈਂ 24 ਘੰਟੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜੱਪਿਆ ਕਰਾਂਗਾ । ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ 24 ਘੰਟੇ ਜੱਪੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂਗਾ ਪਰ ਤੈਥੋਂ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ । ਤੂੰ 24 ਘੰਟੇ ਦੇ ਦਸਵੰਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਢਾਈ ਘੰਟੇ, ਮੇਰੇ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿਆ ਕਰੀਂ । ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਇਆ ਕਰੀਂ, ਤੇਰੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚ ਬਰਕਤ ਪਵੇਗੀ ਤੇ ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ । ਹਰ ਬੰਦਾ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਮਾਂ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਬੇਅਰਥ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਮਨ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਮਨ

ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਾਸ ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਆਈ ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ-ਧਰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਤਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਸਾਧਨ ਦੱਸੋ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਸਾਧਨ ਕਲਜੁੱਗ ਵਿੱਚ ਫਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਮ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ

ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟੈ ॥

ਨਿਰਬਾਣ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵਹੁ ਕਰਤੇ ਕਾ

ਨਿਮਖ ਸਿਮਰਤ ਜਿਤੁ ਛੁਟੈ ॥

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਜੇ ਕੇ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ

ਸੇ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ-747

ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਭਾਵਨੀ ਨਾਲ ਯਾਦ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਮਦੂਤ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅਜਾਮਲ ਨੇ ਅਵਾਜ਼ ਤਾਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਸੀ ਪਰ ਧਿਆਨ ਅਸਲੀ 'ਨਰਾਇਣ' ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ । ਕਈਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਦਿਆਂਗੇ, ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਨਾ - ਮੁੰਮਕਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸੇਠ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਾਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਨਰਾਇਣ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਰੱਖ ਲਿਆ । ਜਦੋਂ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਇਆ, ਕੁੱਝ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਵਾਸ ਬਾਕੀ ਸਨ ਤਾਂ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸੁਆਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੇਖ ਕੇ ਰੱਬ ਯਾਦ ਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਸੇਠ ਜੀ ਦੇਖੋ ਸ਼ਾਮਣੇ, ਪਛਾਣੋ ਕੌਣ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ? ਸੇਠ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਓਏ ਮੂਰਖੇ ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਦੁਕਾਨ ਸੁੰਨੀ ਛੱਡ ਕੇ ਐਥੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਇਤਨਾ ਕਹਿੰਦੀ ਸਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਗਏ । ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ ਪਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਿਆ । ਅਜਾਮਲ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਨਰਾਇਣ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ । ਜਿਸ ਨੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ।

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਹਿ ਜਾਉ ॥

ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ-9

ਕਲਜੁੱਗ ਵਿੱਚ ਤੀਰਥ ਨਿਰਮਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਾਪੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨਾਲ ਗੰਦੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ਤੀਰਥ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਧੂੜੀ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਤੱਤਬੇਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਵੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਵਿਤਰ ਕਰੇ । ਪਖੰਡ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਸਾਧੂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ । ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੀਰਥ ਨਾਮ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਸਤਿਸੰਗ ਰੂਪੀ ਤੀਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਿਰਦਾ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਵਲ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਬੁੱਝ ਲਵੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਅੱਖਰ ਦੇ ਇਸ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਅੱਖਰ ਕੇਵਲ ਉੱਚੀ ਜਾਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਵਾਸਤੇ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਕਲਜੁੱਗ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

ਕੋਟਿ ਤੀਰਥ ਮਜਨ ਇਸਨਾਨਾ ਇਸੁ ਕਲਿ ਮਹਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ॥

ਸਾਧਸੰਗਿ ਜੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਸੇ ਨਿਰਮਲੁ ਕਰਿ ਲੀਜੈ ॥

ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਬਿ ਸਾਸਤ ਇਨ ਪੜਿਆ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥

ਏਕੁ ਅਖਰੁ ਜੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਪੈ ਤਿਸ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਈ ॥

ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਉਧਰੈ ਸੇ ਕਲਿ ਮਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਨਕ ਮਾਝਾ ॥

ਅੰਗ-747

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਪਰ ਬਚਨ ਕਮਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਵੇ ਉਸ ਦਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਔਗਣਾਂ ਭਰੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਢਾਕੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਥੇ ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਜਾਦੂਗਰਨੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਹਿਪਨੋਟਾਈਜ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਇਸ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫੱਸ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਨਾਲੇ ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਲਾਇਆ। ਉਥੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਨਗਰ ਲਾਲ ਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੂਮੀਆ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜੱਸ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਪਤ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਡਾਕੇ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣਾ ਪਰ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲੰਗਰ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਸਾਧੂ- ਸੰਤ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਨੇ ਭੇਜਨ ਛਕਾਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਘਰ-ਘਾਟ ਉਜਾੜ ਦਿਆਂਗਾ। ਨਗਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਨੈਕਰਾਂ ਨੇ ਆਉ ਭਗਤ ਨਾਲ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭੂਮੀਏ ਨੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਨੇਤਰਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਅੰਦਰੋਂ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਪਾਪ ਕੰਬਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਮੇਰੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਕਿਉਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ? ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਛੱਕਣ ਦੀ

ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਛਕਾਂਗੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਕਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਤ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਕ ਦੱਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾੜੇ ਅੰਸ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਦੂਜੀ ਮਾੜੀ ਕਿਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ, ਠੱਗੀਆਂ ਕਰਕੇ ਤੇ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬੋਲ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਕਿਉਂਕਿ 'ਸੱਚ' ਦੇ ਸ਼੍ਰਮਣੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਬਹੁੱਤ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਹਰ ਇਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਸੰਤੀ ਤੱਕ ਫੁਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਤੀਕਰ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਚ ਹੈ ਪਰ ਮੱਧਮਾ ਤੋਂ ਬੈਖੜੀ ਤੀਕਰ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਝੂਠ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਸਾਇੰਸ ਨੇ ਵੀ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਚ ਹੈ ਤੇ ਝੂਠ ਨਿਰਣਾਇਕ (lie detector) ਮਸ਼ੀਨ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਸੇ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੈਂ ਸੱਚਮਚ ਗੁਨਹਗਾਰ ਹਾਂ, ਆਪ ਅੱਗੇ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁੱਝ ਛੁਪਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ, ਡਾਕੇ ਮਾਰਕੇ, ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਧਨ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਚਲਾ ਕੇ ਆਏ ਗਏ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਦੱਸ ਜੇਕਰ ਕਿੱਕਰ ਬੀਜ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੇ ਫਲ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ ? ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭੂਮੀਆ ! ਜ਼ਹਿਰ ਬੀਜ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ, ਇਹ ਕਿੱਧਰ ਦਾ ਇਨਸਾਫ ਹੈ ? ਇਹ ਅਟੱਲ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਬੀਜੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹੇ ਜਿਹਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਬੀਜੇ ਬਿਖੁ ਮੰਗੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੇਖਹੁ ਏਹੁ ਨਿਆਉ ॥

ਅੰਗ-474

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੇ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥

ਅੰਗ-134

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਾਪ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਅੰਨ ਖੁਆ ਕੇ ਤੇ ਕਪੜੇ ਵਸਤਰ ਦੇ ਕੇ ਤੂੰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਜਨ ਵਿੱਚ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਨ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਜਾ ਕੀ ਰਹਿਤ ਨ ਜਾਣੀਐ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਰੀਤ ।

ਤਿਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਖਾਧਿਆਂ ਵਿਸਰੇ ਹਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ । (ਰਹਿਤਨਾਮਾ)

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਰਖਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਕਥਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਉਥੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੈ ਗਿਆ । ਮਹਾਤਮਾ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ । ਰਾਜ-ਅੰਨ ਖਾਂਦੇ-ਖਾਂਦੇ ਉਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ । ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਘਰ ਸੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਇਸ ਨੇ ਰਾਣੀ ਦਾ ਨੈਲੱਖਾ ਹਾਰ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਣੀ ਪਹਿਨਣਾ ਭੁੱਲ ਗਈ ਸੀ । ਮਨ ਵਿੱਚ ਲਾਲਚ ਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਨੇ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਝੋਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਬਗੈਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ । ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੁੱਕ ਛਿੱਪ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਦੌੜਦਾ ਹੋਇਆ ਰਾਤ ਪੈਣ ਤੱਕ ਦੂਜੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਉੱਧਰ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਹਾਰ ਪਾਉਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ, ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਥਰੂਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਥੋਂ ਵੀ ਨਾ ਮਿਲਿਆ । ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ । ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ, ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਤੜਕ ਸਾਰ ਹੀ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ । ਲੱਭਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੂਜੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸੀ । ਸਾਧੂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਐਸਾ

ਬੀਮਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਤੀਸਾਰ ਲੱਗ ਗਏ । ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਠੀਕ ਹੋਇਆ ਪਰ ਸੁੱਕ ਕੇ ਤੀਲੇ ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਜਦੋਂ ਸੋਝੀ ਆਈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰ ਮਾਰੀ ਕਿ ਮਨਾ ! ਤੂੰ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਧ ਵੀ ਬਣਿਆ ਪਰ ਇਕ ਹਾਰ ਤੇ ਡੋਲ ਗਿਆ ਜੋ ਤੇਰੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਵਾਧੂ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਹਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਪੇਟਲੀ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਰਾਜਨ ! ਆਹ ਲਓ ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਰ ਜੋ ਮੈਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਜੋ ਸਜ਼ਾ ਦਿਓਗੇ ਭੁਗਤਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਰਾਜਾ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਸੰਤ ਜੀ ! ਜੋ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਸੀ ਫਿਰ ਲੈ ਕੇ ਕਿਉਂ ਗਏ ਸੀ ? ਕਹਿੰਦਾ ਰਾਜਨ ! ਇਹੋ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ । ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ, ਦਾਲ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਨ, ਰਾਸ਼ਨ ਕਿਥੋਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ? ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ ਭੈੜੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਬੰਦਾ ਜੋ ਸੂਦਖੋਰ ਵੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਕੁਰਕੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਸਾਰਾ ਰਾਸ਼ਨ ਉਸ ਦੀ ਖੋਟੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸੀ । ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਨ ! ਇਸ ਮਾੜੇ ਅੰਨ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਯੁੱਧ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਾਂਡਵ ਉਸ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ । ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਾ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਦਰੋਪਤੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਵਸਤਰ ਉਤਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਬੇਟੀ ! ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਰਾਜ ਅੰਨ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਸੀ । ਹੁਣ ਸਾਰਾ ਖੂਨ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਚਾਨਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ! ਤੇਰੀ ਕਿਰਤ ਬਹੁੱਤ ਮਾੜੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਹਉਕੇ, ਤਰਲੇ ਤੇ ਦੁਰ-ਅਸੀਸਾਂ ਹਨ, ਤੈਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ । ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾ ਕੇ ਬੜਾ ਪੁੰਨ ਖੱਟਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਇਹੋ

ਧੰਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਪਾਪ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖੇਹ-ਖਿੰਜ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਦਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਦਾ ਲੇਖਾ ਆਪ ਹੀ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬਾਰ ਆਪ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਅਫਸਰ ਨੇ ਆ ਕੇ 1000 ਰੁਪਿਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਉਸ ਦੇ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਥੱਦੀ ਨੂੰ ਪੈਰ ਨਾਲ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਹੱਥ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੇਖ ਲੈਣ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਫੇਰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ । ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਈ ਆਈ ਉਸ ਨੇ ਲੀਰ ਦੀ ਪੇਟਲੀ ਚੋਂ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਕੱਢੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਤੇ ਪੈਸੇ ਫੜ ਲਏ, ਕਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਦੀ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਅਫਸਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ 1000 ਰੁਪੈ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਹੈ, ਗਰੀਬਣੀ ਮਾਈ ਦੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਨੇਟਾਂ ਦੀ ਥੱਦੀ ਤੇ ਠੇਡਾ ਮਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਚੁੱਕ ਲੈ ਅਪਣੇ, ਨਾਲੇ ਸੱਚ ਦੱਸ ਕਿਥੋਂ ਆਏ ਹਨ ? ਉਹ ਡਰ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਆਪ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹੇ । ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਬਹੁੱਤ ਮਾੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਕੇ ਸੱਚੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਤੇ ਝੂਠੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਭਾਗੀਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਪ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰੱਖ, ਤੇਰਾ ਇਹ ਧਨ ਮਾਈ ਦੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਮਾਈ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਾਤਾ ! ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਥੋਂ ਆਈ ਹੈਂ ? ਕਹਿੰਦੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਮੈਂ 30 ਕੇਹ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਈ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਮੇਰੇ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਜੀਅ ਨਹੀਂ, ਮਿਹਨਤ ਮਜ਼ੂਰੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਜੋੜੇ ਸਨ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ

ਭੇਟਾ ਕਰਾਂਗੀ, ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ । ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਫਲ ਕਰਨ, ਇਹ ਸੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਮਨ ਵੀ ਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਦਾਨ ਵੀ ਫਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਾਪ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲਾ ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ! ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਆਪ ਬੀਜ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਖਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਜੈਸਾ ਕਰਮ ਕਰੇ ਵੈਸਾ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਲੇਖੇ ਪੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਲੁੱਟ ਕਸੁੱਟ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਦੁਨਿਆਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਭੋਗ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਥੇ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਫੇਰ ਰੋਂਦਾ-ਕੁਰਲਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਬੰਦਾ ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਅਮੇਲਕ ਹੀਰਾ ਜਨਮ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾੜੇ ਗਵਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ ॥

ਅੰਗ-4

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ

ਹੋਇ ਭਸਮੜਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ

ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ

ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ

ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੂਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ-464

ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਭੂਮੀਏ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਗ ਪਿਆ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ । ਕਹਿੰਦਾ

ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਠੱਗੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਵੀ ਖੋਹ-ਖਿੰਝ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਰੋਂਦੇ ਕੁਰਲਾਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਮੈਥੋਂ ਬਹੁੱਤ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਹੋ ਗਏ, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭੂਮੀਆ ! ਇਸ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਜੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਬੰਦਾ ਭਾਵੇਂ ਅਤਿ ਦਰਜੇ ਦਾ ਸੁਹਣਾ, ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਸਿਆਣਾ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁੱਤ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਧਨਾਢ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਜਗਤ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ । ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਪਿਆਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਪਿਆਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਪਿਆਰ, ਇਹ ਰੂਹ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ।

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ

ਮੁਖ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ

ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ-253

ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ

ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ-463

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਅਪਣੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ, ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਾ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਜਜ਼ਬਾ ਧਰਮ ਦੇ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਗ ਰੱਖਿਅਕਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲਾਗੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਸੜਕ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਕੁੱਝ ਬੱਚੇ ਬੋਰ ਝਾੜਨ ਵਾਸਤੇ ਬੇਰੀ ਨੂੰ ਵੱਟੇ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਵੱਟਾ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਆ ਕੇ ਵੱਜਾ । ਜਿਸ ਬੱਚੇ ਨੇ ਵੱਟਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਸਿਪਾਹੀ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਆਏ । ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਬੇਟਾ ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਕੁੱਝ ਵਿਗਾੜਿਆ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਇੱਟ ਕਿਉਂ ਮਾਰੀ ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ, ਬੋਰ ਝਾੜਨ

ਵਾਸਤੇ ਬੇਰੀ ਨੂੰ ਇੱਟ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਰੀ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਬੇਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ? ਬੱਚਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਜੇ ਟਿਕਾਣੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੇ-ਤਿੰਨ ਬੇਰ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੋਚੀ ਪੈ ਗਏ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ? ਪਰੰਤੂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਦਿਆਲੂ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪਿੰਡ ਲਿਖ ਦਿਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਬੇਰੀ ਇੱਟ ਲੱਗਣ ਤੇ ਬੇਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਕੁੱਝ ਦੇਣ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ! ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਦਇਆ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਦਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਿਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਇਆ ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਅੰਗ ਹੈ।

ਧੈਲੂ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ॥

ਅੰਗ-3

ਦਯਾ ਧਰਮ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ ਪਾਪ ਮੂਲ ਅਭਿਮਾਨ।

ਤੁਲਸੀ ਦਯਾ ਨ ਛੋਡੀਐ ਜਬ ਲਗ ਘਟਿ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਨ।

(ਰਾਮਾਇਣ)

ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਜੀਭ ਦੇ ਸਵਾਦ ਲਈ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਕਿਵੇਂ ਪੱਲਰੇਗਾ ? ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀਏ। ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ? ਜਦ ਸਾਂਤਕੀ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਮਸੀ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਮਨ ਤਾਮਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਪੜੇ ਉੱਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਪੈ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪਲੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਸਾਫ ਰਹੇਗਾ ? ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਕਬੂਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੈ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ ॥

ਜੇ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ

ਤਿਨ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ ॥

ਅੰਗ-140

ਦਇਆ ਬਾਰੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀ ਰਾਵੀਆ ਦੀ ਕਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਕਾਫਲਾ ਮੱਕੇ ਦੇ ਹੱਜ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਰਾਵੀਆ ਵੀ ਇਸ ਕਾਫਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੱਕਾ 60 ਕੋਹ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਇਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਕੁੱਤੀ ਅਪਣੇ ਕਤੂਰਿਆਂ ਸਮੇਤ ਖੂਹ ਦੀ ਮੈਣ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਦੀ ਮੈਣ ਤੇ ਮੂਹਰਲੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਲਾ ਕੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਤੂਰੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਰਾਵੀਆ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦਇਆ ਆਈ ਕਿ ਪਿਆਸੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਕੇ ਜਾਵਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਅਪਣੇ ਸਾਰੇ ਕਪੜੇ ਫਾੜ ਕੇ ਰੱਸੀ ਬਣਾਈ ਪਰ ਛੋਟੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਫੇਰ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਪੁੱਟ ਕੇ ਰੱਸੀ ਬਣਾਈ। ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਜੇੜ ਲਿਆ, ਰੱਸੀ ਪਾਣੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਹੇਠਲਾ ਕਪੜਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਪੜਾ ਬਾਹਰ ਖਿੱਚ ਕੇ, ਨਚੋੜ ਕੇ, ਕਤੂਰਿਆਂ ਤੇ ਕੁੱਤੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਈ। ਜਦੋਂ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਰਾਵੀਆ ਨੇ ਰੇਤੇ ਵਿੱਚ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸਰੀਰ ਗਰਦਨ ਤੱਕ ਰੇਤੇ ਨਾਲ ਢੱਕ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਵਸਤੁਰਾਂ ਦੀ ਰੱਸੀ ਵੱਟ ਲਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਹਾਜੀਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਮੱਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਕਾਬੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਾਬਾ ਫੇਰਿਆ ਸੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿਵੇਂ ਫਿਰ ਗਿਆ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਥੇ ਹਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਵੱਡੇ ਹਾਜੀ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਹੋ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾ! ਸਾਥੋਂ ਕੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਕਾਬਾ ਕਿੱਧਰ ਚਲਾ ਗਿਆ? ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਹਾਜੀਓ! ਬੀਬੀ ਰਾਵੀਆ ਨੇ ਬਹੁੱਤ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਥੇ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਖੁਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਇਥੋਂ 60 ਕੋਹ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੱਜ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਹੱਜ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਹਾਜੀ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਦੇਖਿਆ ਰੇਤੇ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਢੱਕ ਕੇ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣੀ,

ਕਪੜੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਬੀਬੀ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ ਜਿਸ ਨੇ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ ।

ਸਿਰ ਕੀ ਸੋਭ ਉਤਾਰ ਕੇ ਚੀਨਯੋ ਆਤਮ ਰਾਮ ।

ਸਾਠ ਕੋਸ ਮੱਕਾ ਮਿਲਿਆ ਦੇਖ ਦਇਆ ਕੇ ਕਾਮ ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ! ਧਰਮ ਦੇ ਇਹ ਅੱਠ ਅੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ: ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ , ਦਇਆ, ਖਿਮਾ, ਧੀਰਜ, ਅਹਿੰਸਾ, ਸ਼ੀਲ, ਸੈਚ । ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਤਿ ਹੈ । ਸੱਚ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿੱਤਾ ਕੇ ਸਤਯਪ੍ਰਤੱਗੀ ਬਣ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨਾ । ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਜੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਉਸ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਾ । ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੇ ਲੋਭ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ । ਦਇਆ, ਖਿਮਾ ਤੇ ਅਹਿੰਸਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ, ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦੇਣਾ, ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਨਾ ਕਰਨੀ । ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਰੱਖਣੀ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ । ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ , ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ , ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁੱਗਲੀ, ਈਰਖਾ, ਛਲ-ਫਰੇਬ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ । ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸੰਜਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੇ ਉਸ ਦੀ ਰੂਹ ਉੱਚੀ ਉਠਦੀ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਖਚਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰਕੇ ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਭਾਗੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਤੂੰ ਸੋਚਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਲੁੱਟ ਦੇ ਧਨ ਵਿੱਚੋਂ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਬੜਾ ਪੁੰਨ ਖੱਟ ਲਿਆ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਚੜ੍ਹ ਗਏ । ਇਹ ਸਰੀਰ ਤੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੰਮ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਤੇਰੀ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਤੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਾੜਿਆਂ ਨੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਪਿਆਰਿਆ ! ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਦੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਘੁੰਮਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮਿਲਿਆ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਜ਼ੂਲ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਾਸਤੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ । ਸਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਇਸ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਦੋਂ

ਸਾਡਾ ਸਵਰਗ ਖਤਮ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮਾਤ ਲੋਕ ਜਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਮਿਲੇ ।
ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ, ਕਰਮ-ਉਪਾਸ਼ਨਾ-ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ
ਪਰਮ ਪੱਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਈਏ ।

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ-12

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੇ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥

ਅੰਗ-1159

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਪਰ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪਰਦਾ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ
ਆਉਂਦਾ , ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਹੈ ਉਹ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ? ਜਿਸ ਨੂੰ
ਮਿਲਣਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।
ਇਧਰ-ਉਧਰ ਭਟਕਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮਿਲਣਾ ਨਹੀਂ ਐਵੇਂ ਸਮਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ
ਗੱਲ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥

ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ

ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ-1033

ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੜਾ
ਬਚਿਤਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਵਿੱਚ 2 ਖਰਬ 15 ਅਰਬ ਸੈਲ, 72 ਕਰੋੜ 72
ਲੱਖ 72 ਹਜ਼ਾਰ 2 ਸੌ ਖੂਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਬਰੀਕ
ਬਹੁੱਤ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹਨ ਜੇ ਜ਼ਰਾ ਨਹੁੰ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਖੂਨ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ । ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ:
ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਣ ਸਵਾਸ ਕ੍ਰਿਆ ਤੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਨ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਦੂਜਾ ਅਪਾਨ,
ਇਹ ਖਾਣੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ । ਤੀਜਾ

ਸਮਾਨ, ਇਹ ਮਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਚਨ ਕ੍ਰਿਆ ਠੀਕ ਰੱਖ ਕੇ ਹਰ ਥਾਂ ਖੁਰਾਕ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਚੋਥਾ ਉਦਾਨ, ਇਹ ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਵਾਂ ਬਿਆਨ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਤੇ ਰਕਤਚਾਪ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਨ ਹੈ ਜੋ ਫੁਰਨੇ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਚਿੱਤ ਹੈ ਜੋ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਹੰਭਾਵ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਝੂਠੀ 'ਮੈਂ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸੱਤਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਹੈ ਉਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਾਹਰ ਹੈ ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਿੱਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ

ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥

ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੇਟਿਆ

ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਸੇ ਅੰਤਰਿ ਸੇ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤੁ ॥

ਅੰਗ-293

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੀ ਦਿਬ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਅੰਦਰ ਸਭ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਕਾਇਤ ਹੋਣ ਤੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਿਲਾਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ! ਨਿਹਾਲ-ਨਿਹਾਲ-ਨਿਹਾਲ , ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾ ਲਈ। ਹੁਣ

ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪਿਲਾਈਂ ਮੇਰੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਤੇ ਮਲੂਮ ਪੱਟੀ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਰੀਂ ।
ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹਰ ਥਾਂ
ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਦੇਖ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ! ਜਿੱਥੇ
ਉਹ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ
ਕੁੰਜੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ
ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਕੇ ਮੇਰੀ ਖੋਜ ਕਰੇ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੀ
ਸਿੱਖ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਚਾਬੀ ਦੇਵਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ । ਜਿਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ 'ਗੁਰਮੰਤਰ' ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਿਕਾਰਯੋਗ ਹੈ
ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਕੁੱਤਾ, ਸੂਰ, ਕਾਂ, ਗੱਧਾ ਤੇ ਸੱਪ, ਐਸੀਆਂ ਨਖਿੱਧ
ਜੂਨੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਜਿਹਾ
ਆਇਆ, ਜਿਹਾ ਨਾ ਆਇਆ । ਜਿਵੇਂ ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ ਆਦਿ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਮਰ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਗੁਆ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ।

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੀਣਸੁ ਜੇ ਪ੍ਰਾਣੀ

ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥

ਰੂਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ

ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥

ਅੰਗ-1356

ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦਸਵਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ
ਪਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦਿਬ ਰਸਨਾ, ਦਿਬ ਨੇਤ੍ਰ, ਦਿਬ ਕੰਨ, ਦਿਬ
ਨਾਸਕਾ ਤੇ ਦਿਬ ਸਪਰਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ (ਮੰਤਰ)
ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਉੱਥੇ ਮਨ
ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਵਾਲਾ ਸੁਰੀਲਾ ਸੰਗੀਤ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ । ਸ਼ਬਦ
ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਧੁਨ ਸੁਣਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ

ਨਾਲ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਫੇਰ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਵਿੱਚ ਉਸ ਰਚਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਜਲਵਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੇਟੁ ਹੈ ਦਸਵਾ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥ ਅੰਗ-954

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ! ਤੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਕਿਹੜਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਗ ਪਿਆ । ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛਮ ਛਮ ਕਰਕੇ ਪਛਤਾਵੇ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਵਗ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਦੰਮ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ । ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੇਰਾ ਵਰਗਾ ਤਾਂ ਪਾਪੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ ? ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨੂਰੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਜੀ ਵਰਗਾ ਦਇਆਲੂ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਡੁੱਬਦਾ ਪੱਥਰ ਵੀ ਤਰ ਜਾਵੇਗਾ । ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗੋਤੇ ਖਾਣੇ ਸੀ । ਮੈਂ ਔਗਣਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਆਪ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹੋ । ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਗੁਨਾਹ ਮਾਫ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਵੋ । ਆਪ ਜੇ ਕਹੋਗੇ ਮੈਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਅਸੀ ਖਤੇ ਬਹੁਤੁ ਕਮਾਵਦੇ

ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥

ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਬਖਸਿ ਲੈਹੁ

ਹਉ ਪਾਪੀ ਵਡ ਗੁਨਹਗਾਰੁ ॥

ਅੰਗ-1416

ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ
 ਤੇਤੇ ਅਉਗਣ ਹਮਾਰੇ ॥
 ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਕਿਛੁ ਮਿਹਰ ਉਪਾਵਹੁ
 ਫੂਬਦੇ ਪਥਰ ਤਾਰੇ ॥

ਅੰਗ-156

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਤੁਮਾਰੇ ॥
 ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥
 ਮਹਾ ਬਿਖਾਦੀ ਦੁਸਟ ਅਪਵਾਦੀ
 ਤੇ ਪੁਨੀਤ ਸੰਗਾਰੇ ॥
 ਜਨਮ ਭਵੰਤੇ ਨਰਕਿ ਪੜੰਤੇ

ਤਿਨ ਕੇ ਕੁਲ ਉਧਾਰੇ ॥

ਅੰਗ-406

ਮੈ ਜੇਹਾ ਨ ਅਕਿਰਤਘਣ ਹੈ ਭਿ ਨ ਹੋਆ ਹੋਵਣਿਹਾਰਾ ।
 ਮੈ ਜੇਹਾ ਨ ਹਰਾਮਖੋਰੁ ਹੋਰ ਨ ਕੋਈ ਅਣਗੁਣਿਆਰਾ ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ 37/29)

ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ ਹੈ ਗੁਣ ਕਰਿ ਬਖਸੈ ਅਣਗੁਣਿਆਰੇ ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਾ ਵੈਦ ਹੈ ਪੰਜ ਰੋਗ ਅਸਾਧ ਨਿਵਾਰੇ ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ- 26/19)

ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਇਆ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਰਹਿਤ ਸੁਣ ਲੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠ ਤੇ ਕੂੜ-ਕਬਾੜ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਹਿਰਦਾ ਸਾਫ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗੇ ਕਿਵੇਂ ? ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਹਾ, ਅੱਲਾ ਕਿਹਾ, ਰਾਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂ God ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਾਮ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਹਨ । ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਝੂਠ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਐਰਾਣ ਕੱਢ ਕੇ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਲੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸਾਨ

ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਸ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਬੀਜ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਦਾਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਕੱਢਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਆਤਮ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਥੂਲ, ਸੂਖਸ਼ਮ, ਕਾਰਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਰਜੇ, ਸਤੇ, ਤਮੇ, ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀਂ, ਮਨ, ਬੁੱਧ ਤੇ ਚਿੱਤ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ 'ਆਤਮਾ' ਹਾਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਤਮ ਤੀਰਥ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾਰੂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਧੋਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ ਕੇ ਮਨ ਇਸ ਤੀਰਥ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ 'ਨਾਮਰਸ' ਵਿੱਚ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚ ਪਲੈ ਪੈ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ ॥

ਰੂੜ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਤਨੁ ਕਰੇ ਹਛਾ ਧੋਇ ॥

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥

ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਤਾ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਜੁਗਤਿ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥

ਧਰਤਿ ਕਾਇਆ ਸਾਧਿ ਕੈ ਵਿਚਿ ਦੇਇ ਕਰਤਾ ਬੀਉ ॥

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਿਖ ਸਚੀ ਲੇਇ ॥

ਦਇਆ ਜਾਣੈ ਜੀਅ ਕੀ ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰੇਇ ॥

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਆਤਮ ਤੀਰਥਿ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪੁਛਿ ਕੈ ਬਹਿ ਰਹੈ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਸਚੁ ਸਭਨਾ ਹੋਇ ਦਾਰੂ ਪਾਪ ਕਢੈ ਧੋਇ ॥

ਨਾਨਕੁ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ ਜਿਨ ਸਚੁ ਪਲੈ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ-468

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੈਖੜੀ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਵਿੱਚ,

ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਤੇ ਫੇਰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਦਸਮੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿੱਚ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਜੱਪ ਕੇ ਵੀ ਤੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਾਮ ਜੱਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਨਾਮ ਜੱਪਦੇ ਜੱਪਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜੁੱਗਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਯਾਦ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਸਮਝ ਲਵੇ ਕਿ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪਿਛੇ ਲੱਗ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਫੇਰ ਮੰਗਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸਗੋਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ

ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ

ਜੇ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

ਅੰਗ-649

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ

ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥

ਅੰਗ-707

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ ! ਲਗਾਤਾਰ ਨਾਮ ਜੱਪ ਜੱਪ ਕੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤੱਕ 'ਮੈ' ਭਾਵ ਹੈ ਤੱਦ ਤੱਕ ਸੱਚ ਵਿੱਚ ਵਾਸਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਹਉਮੈ ਦਾ ਪੜਦਾ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਨਹੀ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ॥

ਹਉਮੈ ਜਾਇ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ-226

ਬਹੁੱਤ ਉੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ! ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਣ, ਤੈਨੂੰ ਰਹਿਤਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋ ਕੇ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੈ । ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਵਾਂਗਾ । ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚੋਰੀ ਤੋਂ ਹਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੇਰਾ ਜੱਦੀ-ਪੁਸ਼ਤੀ ਕਿੱਤਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਚੋਰੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਾਉਂਦੇ ਪਰ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਬਚਨ ਯਾਦ ਰੱਖੀ ਕਿ ਗਰੀਬ ਮਾਰ ਨਾ ਕਰੀਂ । ਦੂਜਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲੀਂ । ਤੀਜਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਿਮਕ ਖਾ ਕੇ ਹਰਾਮ ਨਾ ਕਰੀਂ । ਭਾਈ

ਭੂਮੀਏ ਨੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਕਰਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਚੌਂਕੜਾ ਲੱਗਵਾ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਕੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ । ਉਸ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ! ਕਹਿ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ' । ਇਕ ਵਾਰ ਕਹਿਕੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਗਿਆ, ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ । ਬਿਰਤੀ ਸਿਖਰ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ, ਬੜੀ ਦੇਰ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹਲੂਣ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਤੁਬੱਕ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਲੁੱਟ ਦਾ ਮਾਲ ਹੁਣੇ ਕਹਿ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਘਰੇ-ਘਰੀ ਪੁਚਾ ਦੇਣਾ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਵਾਲਾ ਛੱਕਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਫਲਣਾ ਹੈ । ਕਹਿੰਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੇਰੀ ਅਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹੈ ਜੇ ਵੱਖਰਾ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛੱਕਾ ਦਿੱਤਾ । ਕਈ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਟਿਕੇ ਰਹੇ ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਤਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ । ਭਾਈ ਭੂਮੀਏ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਲਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਯਾਦ ਕਰ ਲੈ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਸਤਸੰਗ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਕਰੀਂ । ਉਥੋਂ ਵਿੱਦਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਲੀ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਚੱਲ ਪਏ । ਹੁਣ ਭਾਈ ਭੂਮੀਏ ਦਾ ਘਰ ਅੰਦਰ ਸਤਸੰਗ ਜੁੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ । ਸੰਗਤ ਦਾ ਇਕੱਠ ਤੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ । ਜਦੋਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ ਤਾਂ ਲੰਗਰ ਮਸਤਾਨਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ । ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਥੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭੂਮੀਆ ਜੀ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਕਰੋ । ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਚੇਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ । ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗਰੀਬ ਦੇ ਚੇਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕਰ ਲਵੇ । ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਮੀਰ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚੇਰੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸ਼ਾਹੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਟਾਈਮ ਰਾਜ ਮਹਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ।

ਪਹਿਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਕੌਣ ਹੈਂ ਤੇ ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ? ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚੋਰ ਹਾਂ, ਮਹਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਠਠਬਰ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜੇ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਬੰਧੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੋਰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚੋਰ ਹਾਂ । ਕਹਿੰਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ! ਗਲਤੀ ਮਾਫ਼ ਕਰਨੀ, ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ । ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰਾ ਘੋੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਓ ਤੇ ਆਪ ਅੰਦਰ ਜਾ ਵੜਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ । ਉਹ ਅੰਦਰ ਦਾ ਭੇਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ, ਸੋਨਾ, ਰੁਪਏ ਆਦਿ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ । ਜਦੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਹੱਥ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਲੱਗਾ । ਜਦੋਂ ਜੁਬਾਨ ਤੇ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਲੂਣ ਦਾ ਸਵਾਦ ਆਇਆ । ਬਚਨ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਬਚਨ ਵੀ ਸੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਚੇਰੁ ਗਇਆ ਘਰਿ ਸਾਹ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ ।

ਕੁਛਾ ਕੂਣੈ ਭਾਲਦਾ ਚਉਬਾਰੇ ਚੜਿਆ ।

ਸੁਇਨਾ ਰੁੱਪਾ ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹ ਅਗਲਾਈ ਅੜਿਆ ।

ਲੇਭ ਲਹਿਰ ਹਲਕਾਇਆ ਲੂਣ ਹਾਂਡਾ ਫੜਿਆ ।

ਚੁੱਖਕੁ ਲੈਕੇ ਚੱਖਿਆ ਤਿਸੁ ਕੱਖ ਨ ਖੜਿਆ ।

ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਗੁਨਹਗਾਰ ਧੜ ਧੰਮੜ ਧੜਿਆ ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-35/10)

ਪੰਡ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹੀ ਪਈ ਹੈ । ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਚੋਰ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਲੈ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ? ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਚੋਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਸਹਿਜ਼ਾਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸੀ । ਉਸ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਚੋਰ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਫੜੋ, ਮੈਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਫੜ ਕੇ ਕੁੱਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ । ਭਾਈ ਭੂਮੀਏ ਨੂੰ

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਰਕੇ ਗਰੀਬ ਮਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਸੀ ਕਿ ਗਰੀਬ ਮਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਵੀਂ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਚਿਹਰੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਰਾਜਨ ! ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਚੇਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਜਾ ਭੁਗਤਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਭੂਮੀਆ ! ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਹੈਂ ਤੇ ਧਰਮੀ ਬੰਦਾ ਹੈਂ। ਚੋਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਫੇਰ ਸਭ ਕੁੱਝ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਉਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ? ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਖੋਲ ਕੇ ਦੱਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਚ ਬੋਲੀਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਚੋਰ ਹਾਂ। ਦੂਜਾ ਸੀ ਕਿ ਗਰੀਬ ਮਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਵੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਰਾਜ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਿਮਕ ਖਾ ਕੇ ਹਰਾਮ ਨਾ ਕਰੀਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੰਡ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਨਿਮਕ ਦੀ ਡੱਬੀ 'ਚ ਵੱਜਾ ਤੇ ਜੀਭ ਨਾਲ ਚੱਖ ਲਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁੱਝ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼੍ਰਾਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆਂ ਹਾਂ। ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਬੜਾ ਕਾਮਲ ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸਜਾ ਕੀ ਦੇਵਾਂ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਨੇ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਬਦੀ ਛੁਡਾ ਦਿੱਤੀ। ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਹੀ ਬੜਾ ਨੇਕ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਿਮਕ ਖਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਅਪਣਾ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਭੂਮੀਆ ! ਤੂੰ ਬੜਾ ਕਾਬਲ ਬੰਦਾ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਜ਼ੀਰ ਥਾਪਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲਗਵਾ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵੀ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਸੱਚੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ਚੋਰੀਆਂ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਛੱਡ ਕੇ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਤੇ ਐਨੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਲੈ। ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬਣ ਗਿਆ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਵਾ ਦਿੱਤੀ, ਲੰਗਰ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਤਸੰਗ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦਾ

ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਰਾਜਾ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਕੇ ਨੇਮ ਨਾਲ ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ । ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ! ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਮੇਰੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਣ । ਭਾਈ ਭੂਮੀਏ ਨੇ, ਸੰਗਤ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ! ਇਹ ਨੇਕ ਰਾਜਾ ਤੇਰਾ ਸੇਵਕ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਭੇਜੋ । ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੱਲੋਂ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਿਆਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੀ ਬਿਰਥੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।

ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜੇਰੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਪੂਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥

ਅੰਗ-819

ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ । ਐਸੀ ਇਕ ਕਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਰਾਣੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਤਸੰਗ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਜਾਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ । ਇਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਗ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਣੀ ਪਲੰਘ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਬਗੈਰ ਕਿੱਥੇ ਗਈ ? ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੇਤ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਸਤਸੰਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਰਾਣੀ ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ । ਇਸ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੋੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਖੜਾਮ ਚੁੱਕ ਲਈ । ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਖੜਾਮ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਾਂਗਾ, ਕਿੱਥੇ ਹੈ ? ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਪਿਆ, ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਮੈਨੇ ਦੀਆਂ ਖੜਾਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਗੁੰਮ ਹੈ, ਲੱਭਦੀ ਨਹੀਂ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਜੁੜ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ! ਰਾਣੀ ਦੀ ਖੜਾਮ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਖੜਾਮ ਨਾਲ ਦੂਜੀ ਵੀ ਜੁੜੀ ਪਈ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਦੂਜੀ ਖੜਾਮ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ? ਕਹਿੰਦੀ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ! ਦੇਵੋ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ । ਜਿਹੜੀ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਕੱਢ ਲਿਆਇਆ । ਰਾਜਾ ਇਹ ਕੋਤਕ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨੋਂ ਖੜਾਵਾਂ

ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਈ ? ਰਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ! ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣ ਕੇ ਧੁਰੋਂ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੈਤਕ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਜਾ ਵੀ ਸਤਸੰਗੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਸੁਖ ਰਾਜੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਘਰ ਨਾਰ ਸੁ ਤਾਰਾ ਲੋਚਨ ਰਾਣੀ।

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲ ਗਾਂਵਦੇ ਰਾਤੀਂ ਜਾਇ ਸੁਣੈ ਗੁਰਬਾਣੀ।

ਪਿਛੋਂ ਰਾਜਾ ਜਾਗਿਆ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨਿਖੰਡ ਵਿਹਾਣੀ।

ਰਾਣੀ ਦਿੱਸ ਨ ਆਵਈ ਮਨ ਵਿਚ ਵਰਤ ਗਈ ਹੈਰਾਣੀ।

ਹੋਰਤੁ ਰਾਤੀ ਉੱਠ ਕੈ ਚੱਲਿਆ ਪਿੱਛੈ ਤਰਲ ਜੁਆਣੀ।

ਰਾਣੀ ਪਹੁਤੀ ਸੰਗਤੀਂ ਰਾਜੇ ਖੜੀ ਖੜਾਉਂ ਨੀਸਾਣੀ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਆਰਾਧਿਆ ਜੇੜੀ ਜੁੜੀ ਖੜਾਉਂ ਪੁਰਾਣੀ।

ਰਾਜੇ ਛਿੱਠਾ ਚਲਿਤ ਇਹੁ ਏਹ ਖੜਾਵ ਹੈ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣੀ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੀ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-10/6)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਦਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਲੜਕੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਪਰ ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਲੜਕਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਰਦਾਸ ਲੜਕੇ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕੋਈ ਲੜਕੀ ਨਾ ਕਹੇ ਤੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਓ। ਲੜਕਾ ਕਰਕੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ, ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਲੜਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜੁਆਨ ਹੋਈ ਰਾਜਾ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕੰਨਿਆ ਲੱਭੋ। ਸਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗਵਾਂਢੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਦਿਨ ਨੀਯਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਰਾਤ ਚੜ੍ਹ ਪਈ, ਜਦੋਂ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੀ। ਲਾੜੇ (ਲੜਕੀ) ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਦੀ ਇਕ ਹਿਰਨ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਰਪਟ ਘੋੜਾ ਪਿੱਛੇ ਲਾ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹਿਰਨ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੁਟੀਆ ਹੈ। ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਬੁੰਨ ਕੇ

ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਨੂਰੀ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉੱਚੇ ਆਸਨ ਬੈਠੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਨ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਹਿੰਦੀ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ “ ਆਓ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ! ਐਧਰ ਬੈਠੋ ”। ਬਚਨ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਬਦਲ ਗਏ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਿਰ ਚੁੱਕਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਉਹ ਕੁਟੀਆ ਹੈ। ਦੇਵੇਂ ਪਿਓ-ਪੁੱਤਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕੈਤਕ ਦੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪੈਜ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ

ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ

ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ ॥

ਜੇ ਜੇ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪੈ ਸੇਵਕੁ

ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ-403

ਬਰਾਤ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਤੇ ਉਧਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚੁਗਲੀ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੜਕਾ ਨਹੀਂ, ਲੜਕੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪਰਖ ਕੀਤੀ, ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਿਡਾ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਈ ਨੂੰ ਅਣਹੋਈ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਾਰੀ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖੁ ਕਰਾਵੈ

ਪੁਰਖਨ ਤੇ ਜੋ ਨਾਰੀ ॥

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਸਾਧੂ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮੁ

ਤਿਸੁ ਮੂਰਤਿ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥

ਅੰਗ-1252

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਤਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਾਰਨਹਾਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ਆਪ ਵੀ ਤਰ ਗਿਆ, ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰਿਆ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ।

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਜੇ ਕੇ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ

ਸੇ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ-747

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ

ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੇ ॥

ਅੰਗ-1309

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ

ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ

ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥

ਅੰਗ-982

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ-1030

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਕਮਾਵਣੇ ਸਚਾ ਏਹੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਅੰਗ-52

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਇਹੀ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬੜੀ ਰਹਿਮਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਹੋਏ। ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਗੁਰਮੁਖ' ਅਵਸਥਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੀ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਹਾਉਂਦੇ ਸਗੋਂ ਦਾਸਨ ਦਾਸ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਮੰਨੋ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹਨ । ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਸਾਂਗਾ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿਤ-ਬਹਿਤ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਰਿਹੋ । ਨਾਮ ਜਪਿਓ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਿਓ ।

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ ॥

ਖਾਲਸੇ ਮੇਂ ਹਉ ਕਰਉ ਨਿਵਾਸ ॥ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ-ਪਾ. 10)

ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਜੇਕਰ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ਤਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਤਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਧਾਰਨ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਡਾਕੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ, ਠੱਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਇਸ ਲਈ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ, ਨਿਤਨੇਮ ਕਰੋ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੋ, ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ । ਸਤਿਸੰਗ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਤੇ ਸਭ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਹੈ ।

2. ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ ॥

ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿੱਛੜੀ ਹੋਈ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਕੇਵਲ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਵੇਰਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭੁਲੇ-ਭਟਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ, ਦਾਨ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਿੱਤਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਤਿ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉੱਤਭੁਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਇਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਅਣਗਿਣਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ‘ਸਿਧ ਗੋਸਟ’ ਹੋਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਬਹੁੱਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉੱਥੇ “ਗੁਰਮੁਖ” ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਟਕਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਸਤਿ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਗਿਆਤ ਕਰਵਾਏਗਾ । ਗੁਰਮੁਖ ‘ਨਾਮ-ਦਾਨ-ਇਸ਼ਨਾਨ’ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ । ਜੇ ਬਾਹਰਲਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰਲਾ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਅੰਦਰਲਾ ਹੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਹਰਲਾ ਭੇਖ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਦੇਨੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣ ।

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ॥

ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੇਗਾ ॥

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾ

ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੇਗਾ ॥

ਅੰਗ-611

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਜਾਣਾ, ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਦੋਵੇਂ ਰੋਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਸਰੀਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੋਗੀ ਮਨ ਤੇ ਰੋਗੀ ਸਰੀਰ ਭਜਨ-ਬੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ, ਤਨ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਰੋੜਾਂ ਬਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸੰਜੋਗ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਈਏ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੇ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੰਢ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਜੁੜੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਵੀ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਉਹ ਭਲਾ ਸੰਜੋਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ।

ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ ॥

ਮੁਹੈ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੇਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥

ਅੰਗ-2

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੱਕ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰਸਿਖ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਰੀਤੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਰਹਿਤ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ, ਸਿਮਰਨ

ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰਲੇ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਚੁੱਭੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਲੀਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਦਵੀ ਬਹੁੱਤ ਉਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ ਦਾ ਮੰਡਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਉੜੇ (ੳ)ਆੜੇ (ਅ) ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਟੱਪਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਅਨੇਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ‘ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ’ ਦਾ ਮੰਡਲ, ਇਹ ਕੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਜੇ ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੀਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ 24 ਘੰਟੇ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਹਿਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ

ਸੇ ਰਸੁ ਸੇਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ-106

ਅਨਹਤ ਸੁੰਨਿ ਰਤੇ ਸੇ ਕੈਸੇ ॥

ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੇ ॥

ਅੰਗ-943

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਾਡੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਉਠ ਕੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਦਾ ਅਰਥ ਸਾਡੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਅਪਣਾ ਰੂਪ, ਉਹ ਰੂਪ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਬਣ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁੱਤ ਸਮਾਂ

ਬੈਠਦੇ ਫੇਰ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਆਪ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਸ਼ੇਭਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਸਾਰ ਕਰੰਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਐਸੀ ਝੁੰਨਝੁਨਾਹਟ (ਰੂਹਾਨੀ ਕੰਬਣੀ) ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਕਦੀ ਸੁਰਤਿ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਵੀ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਜੇ ਹਸਤੀ ਸੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦੇ ਓਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਰੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂਆਂ, ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੈਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ ॥

ਅੰਗ-520

ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਜੋ ਕੁੱਝ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਸੰਸੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸੇ ਦੇ ਭਜਨ ਬਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ, ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਬੁੱਝ ਕੇ, ਬਿਨਾਂ ਮੰਗਿਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਨ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਸ਼ਰਧਾ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਨੂੰ ਟੁਰਦੇ ਤੇ ਇਕ ਇਕ ਕਦਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਪੁੱਟਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦੀ ਰਹੁਰੀਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਨੀ ਜਾਇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ।

ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਚਿਤ ਲਾਇ ਮੱਥਾ ਲਾਇਆ।

ਗੁਰਮਤਿ ਰਿਦੈ ਵਸਾਇ ਆਪ ਗਵਾਇਆ।

ਗੁਰਮੁਖ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਭਾਣਾ ਭਾਇਆ।

ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ਹੁਕਮ ਕਮਾਇਆ ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਭੈ ਭਾਇ ਨਿਜ ਘਰ ਪਾਇਆ ।

ਚਰਨਕਵਲ ਪਤੀਆਇ ਭਵਰ ਲੁਭਾਇਆ ।

ਸੁਖ ਸੰਪੁਟ ਪਰਚਾਇ ਅਮਿਉ ਪੀਆਇਆ ।

ਧੰਨ ਜਣੇਦੀ ਮਾਇ ਸਹਿਲਾ ਆਇਆ ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-3/20)

ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਆਕੜਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਰਸਵੀਂ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਧੁਰ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਡੰਡਵਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਗੁਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਮਿੱਠਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ । ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਦੀ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਜੋ ਬਚਨ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਦਬ ਤੇ ਪਿਆਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ, ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਨਿਜ ਘਰ (ਸਵੈ-ਸਰੂਪ) ਨੂੰ ਲੱਭ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਭਉਰਾ ਫੁੱਲ ਉੱਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ । ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਪਰਚ ਕੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਹਾਂ ਰਸ ਪੀਂਦੇ ਹਨ । ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਧੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਉਣਾ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਕਈ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਸ਼ਬਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਵ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਅੱਜ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਇਆ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨੂਰਾਨੀ

ਮੁਖੜੇ ਵੱਲ ਟਿਕ-ਟਿਕੀ ਲੱਗਾ ਕੇ ਬੜੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਐਨਾ ਭਰ ਗਿਆ ਕਿ ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਜਾਗ ਪਿਆ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤੀਕਰ ਇਹ ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਉਦੋਂ ਤੀਕਰ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਜਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦੇਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਤਰਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਪਣੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

ਆਪਣਾ ਲਾਇਆ ਪਿਰਮੁ ਨ ਲਗਾਈ

ਜੇ ਲੇਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਏਹੁ ਪਿਰਮੁ ਪਿਆਲਾ ਖਸਮ ਕਾ

ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ ॥

ਅੰਗ-1378

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਪਰ ਅਸਲੀ ਰਾਹ ਤੋਂ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਲ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਤੱਕ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਕਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦੇ ਹੋ ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਬੋਹੜੂ ਹੈ ਤੇ ਸੁਨਿਆਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰੀ ਕਿਰਤ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਹਨ ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚ ਖੇਟ ਹੀ ਖੇਟ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੇਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਹਿਸੇ ਖੇਟ ਪਾ ਕੇ ਕਸਮਾਂ ਖਾ ਕੇ ਗਾਹਕ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੇ ਸਕੇ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਦਾ। ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ ਲਵੇ, ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਅਪਰਾਧੀ,

ਬੇਮੁਖ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਵਾਲਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤੀ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ
ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਐਂਗਣ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਹਉ ਅਪਰਾਧੀ ਗੁਨਹਗਾਰੁ ਹਉ ਬੇਮੁਖ ਮੰਦਾ ।

ਚੋਰ ਯਾਰ ਜੁਆਰਿ ਹਉ ਪਰ ਘਰਿ ਜੋਹੰਦਾ ।

ਨਿੰਦਕੁ ਦੁਸ਼ਟੁ ਹਰਾਮ ਖੋਰੁ ਠਗੁ ਦੇਸ ਠਗੰਦਾ ।

ਕਾਮੁ ਕਰੇਧ ਮਦੁ ਲੇਭੁ ਮੇਹੁ ਹੰਕਾਰ ਕਰੰਦਾ ।

ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤੀ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਮੈਂ ਕੇ ਨ ਰਖੰਦਾ ।

ਸਿਮਰਿ ਮੁਰੀਦਾ ਢਾਡੀਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਖਸੰਦਾ ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-36/21)

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਸੱਚ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ
ਬੋਹੜੂ ! ਤੇਰੇ ਬਲਿਹਾਰ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਪ-ਤੇਲ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ
ਸਭ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਵੀ ਬੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ
ਬਾਹਰੋਂ ਬਹੁੱਤ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੰਦਰ ਮੈਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਅੰਦਰ ਪਾਪ ਲੱਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਮਾਈ ਵੀ ਸੁੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਐਸੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ
ਕਿਰਤ ਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਛੱਕ ਲਵੇ ਤਾਂ ਸੁਰਤਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ, ਬੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚ ਪਾਪ ਦਾ
ਅੰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ
ਪਰ ਕਿਰਤ ਸੁੱਚੀ ਰੱਖਣੀ ਬਹੁੱਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ । ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ
ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਾਪ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਬੱਚ ਜਾਵੇ ਪਰ ਮਾਇਆ ਨੇ ਠਗਮੂਰੀ ਬਣ
ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਮਾਇਆ ਹੋਈ ਨਾਗਨੀ ਜਗਤਿ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ ॥

ਇਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਜੇ ਕਰੇ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਫਿਰਿ ਖਾਇ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਈ ਗਾਰੜੂ ਤਿਨਿ ਮਲਿ ਦਲਿ ਲਾਈ ਪਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਸੇਈ ਉਬਰੇ ਜਿ ਸਚਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ-510

ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਰਲਾ ‘ਗੁਰਮੁਖ’ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਲਜੁੱਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਿਭ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮਾਰਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁੱਚ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਸੁੱਚ ਹੋਵੇ, ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਸੁੱਚ ਹੋਵੇ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੁੱਚ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਚ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਰੁ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਸੁਚਿ ਹੋਵੈ ਤਾ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ-472

ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਰਤ ਸੁੱਚੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਵਾਲੇ ਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾ ਕੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਜੀ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਾਰਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਹੀ ਠਹਿਰੇ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀ ਇਹੀ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਤੂੰ ਜਿਹੜਾ ਲੰਗਰ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਲੋਹਾ ਖੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਇਹ ਲੋਹਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਤੂੰ ਪੁੰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪਾਪ ਖੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਬੀਜ ਨੂੰ ਕਦੀ ਅੰਗੂਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੇ।

ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ

ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ ॥

ਹੰਢੈ ਉਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ ॥

ਅੰਗ-1379

ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਧੋਖਾ ਕਰਕੇ, ਚੋਰੀ ਜਾਂ ਠੱਗੀ ਕਰਕੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਦਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਜਾਂ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚ ਬਰਕਤਾਂ ਭਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕੱਢਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਨੈਕਰੀ ਪੇਸ਼ਾ ਹੈ, ਕਿਸਾਨ ਹੈ,

ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਜਾਂ ਵਪਾਰੀ ਹੈ, ਬੱਚਤ ਵਿਚੋਂ (ਖਰਚੇ ਵਗ਼ੈਰਾ ਕੱਢ ਕੇ) 1 ਤੋਂ 2% ਅਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥

ਅੰਗ-1245

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ! ਤੇਰੀ ਕਿਰਤ ਬੜੀ ਮੰਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਮੈਂ ਕਦੇ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਮੈਨੂੰ ਸੋਚਣ ਦਾ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ, ਬੱਸ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਰਕੇ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਜਨ ਨੇ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ ॥

ਲਗਾ ਕਿਤੁ ਕੁਫਕੜੇ ਸਭ ਮੁਕਦੀ ਚਲੀ ਰੈਣਿ ॥

ਅੰਗ-43

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਖ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥

ਅੰਗ-176

ਅਨੇਕਾਂ ਨਖਿੱਦ ਜੂਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਭਟਕ ਕੇ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈਂ । ਇਹ ਦੇਹੀ ਬਹੁਤ ਜੁੱਗਾਂ ਬਾਦ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੈ । ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਬਲਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ । ਤੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਬਣਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜਾਂ ਚੇਰਾਂ ਨੇ ਠੱਗ ਲਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਮੱਤ ਉਲਟੀ ਹੋ

ਗਈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਧਨਾਢ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ? ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ ਗਠੜੀਆਂ ਦੇ ਭਾਰ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਜੋ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਉਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਬੜੇ ਅਣਜਾਣ ਨਿਕਲੇ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸੀ, ਨਾਮ ਦੀ ਖੋਪ ਭਰਨੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡਦੇ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਸਭ ਜ਼ਹਿਰਲੇ ਜੰਜਾਲ ਹਨ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਫਸਾ ਦੇਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸਜਾ ਮਿਲੇਗੀ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਣਜ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸ਼ਾਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਕਰਕੇ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੱਲ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਇਸ ਧਨ ਦੀ ਖੋਪ ਭਰ ਲੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੰਜ ਚੋਰ ਲੁੱਟ ਲੈਣਗੇ।

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨੁ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੇਲਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੈ ਮਹਿ ਤੇਲਿ ॥

ਲਾਦਿ ਖੋਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥

ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ॥

ਅੰਗ-283

ਜਦ ਤੱਕ ਸਿਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੱਥ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਆਦਮੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਬੱਚ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ ਹੰਕਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਲਾਲਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਮੇਹ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੰਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੱਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਵਪਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਣਜ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਲਗਨ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁੱਖ ਉਜਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ ! ਅਸੀਂ ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਰੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਮੁਖ ਊਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥

ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ-283

ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਹੈ, ਮਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਚਿੱਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਵੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਗਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੂੜੀ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥

ਤਿਸ ਕੀ ਧੂੜਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥

ਅੰਗ-707

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ

ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥

ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ

ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ ॥

ਅੰਗ-1263

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ? ਸਵੇਰੇ ਉਠੇ, ਰੋਟੀਆਂ ਖਾ ਲਈਆਂ, ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਬੱਸ ਇਹੋ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਦੇਹ ਨੂੰ ਪਾਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਜਿਸ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਅੰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾ ਜੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕੰਚਨ ਵਰਗੀ ਦੇਹ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਦੀ ਮੁੱਠ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਪਪੇਲੀਐ ਵਿਣੁ ਬੁਝੈ ਮੁਗਧ ਅਜਾਣਿ ॥

ਸੇ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨਾ ਆਇਓ ਛੁਟੈਗੀ ਬੇਬਾਣਿ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ਸਦਾ ਸਦਾ ਰੰਗੁ ਮਾਣਿ ॥

ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ ॥

ਲਗਾ ਕਿਤੁ ਕੁਫਕੜੇ ਸਭ ਮੁਕਦੀ ਚਲੀ ਰੈਣਿ ॥

ਅੰਗ-43

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨੀ ਪੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰ, ਤੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੰਘਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦਾ ਤੇਰਾ ਮਤਲਬ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ । ਉਮਰ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮੁੱਕ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬੁੱਧੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਤੈਨੂੰ ਮੌਤ ਯਾਦ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਰੁਦਮ ਕਰੇ ਪਸੁ ਪੰਖੀਆ ਦਿਸੈ ਨਾਹੀ ਕਾਲੁ ॥

ਓਤੈ ਸਾਥਿ ਮਨੁਖੁ ਹੈ ਫਾਥਾ ਮਾਇਆ ਜਾਲਿ ॥

ਮੁਕਤੇ ਸੇਈ ਭਾਲੀਅਹਿ ਜਿ ਸਚਾ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ॥

ਜੇ ਘਰੁ ਛਡਿ ਗਵਾਵਣਾ ਸੇ ਲਗਾ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥

ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਤੁਧੁ ਵਰਤਣਾ ਤਿਸ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾਹਿ ॥ ਅੰਗ-43

ਜਿਸ ਘਰ ਨਾਲ ਤੂੰ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੁੜ ਕੇ ਅਉਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਇਹ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਸੁਪਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਬਣ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਜਾਗ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਗਰੀਬ ਭੜਭੁੰਜਾ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਫੜੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਐਸਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰਾਜੇ ਲੋਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਾਂਦੇ, ਪੀਂਦੇ, ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ । ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੇਵਨੇਤ ਨਾਲ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੈਲ ਕਰਦਾ ਉਧਰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ ਕਰ ਲਿਆ । ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ

ਬਚ ਕੇ, ਦੂਰ ਇਕ ਉਚੇ ਦਰਖਤ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਸਭ ਕੁੱਝ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿਵੇਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਖੇਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਠਦਾ-ਬੈਠਦਾ ਹੈ । ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਾ ਲਿਆ । ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੁਪਿਹਰ ਵੇਲੇ ਫੜੀ ਲਾਕੇ ਤੱਪੜ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆ ਗਿਆ । ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਬਣ ਕੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਰਾਣੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਬੱਚੇ ਹੋ ਗਏ । ਇਹ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਐਨੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਆ ਗਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਐ ਭੜਭੁੰਜੇ ! ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਧੋਲੇ ਦੇ ਛੇਲੇ ਦੇਵੀਂ । ਉਹ ਨਾ ਉਠਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਅੰਦਰੋਂ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹਲੂਣ ਕੇ ਉਠਾਇਆ, ਕਹਿੰਦੀ ਗਾਹਕ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ । ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾਲੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਹਾਏ ਓ ਰੱਬਾ ! ਮੇਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ, ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਭਾਗ, ਮੇਰੇ ਮਹਿਲ, ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕਿੱਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ? ਸੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗੂੰ ਬੰਦਾ ਵੀ ਸਭ ਕੁੱਝ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਵੀ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਲੰਮੇ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਘਰ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਆਚ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਵਾਹ ਪੈਣਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ, ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈਂ । ਉਥੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੇਰਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮੋਹ ਕਰਕੇ, ਸਭ ਕੁੱਝ ਅਪਣਾ ਸਮਝ ਕੇ ਫਸਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈਂ ।

ਫਰੀਦਾ ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਏਤੁ ਨ ਲਾਏ ਚਿਤੁ ॥

ਮਿਟੀ ਪਈ ਅਤੋਲਵੀ ਕੋਈ ਨ ਹੋਸੀ ਮਿਤੁ ॥ ਅੰਗ-1380

ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਭੂਤ ਬਣ ਕੇ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹੇਗਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਿਜ ਘਰ ਨੂੰ ਸਵਾਰ ਲੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਹੈ । ਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਬਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਐਵੇਂ ਖੋਹ-ਖਿੰਝ ਤੇ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਵਿੱਚ ਜਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ

ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਤੇਸਾ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਐਸਾ ਜੀਵਨ
 ਬਿਅਰਥ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ! ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ
 ਤਾਂ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਸੱਚ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਈ ਹੈ ।
 ਉਥੇ ਦਾ ਜੋ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ।

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥

ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥

ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਈ ॥

ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ ॥

ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥

ਅੰਗ-953

ਲੰਮੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਤੂੰ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈਂ,
 ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫੱਸ ਕੇ ਤੇਰਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਪੰਜ
 ਲੁਟੇਰੇ ਤੈਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਤੂੰ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ । ਕੋਈ
 ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਜਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ, ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ,
 ਮਾਂ, ਬਾਪ, ਭੈਣ, ਭਰਾ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੁੱਡਾ ਸਕਦੇ ਨਾਹੀ ਪੈਸੇ ਦੇ ਬਲ ਤੇ
 ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਛੁੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਲ
 ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਫਾਥੇ ਸੇਈ ਨਿਕਲੇ ਜਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ-43

ਮੁਸਨਹਾਰੇ ਪੰਚ ਬਟਵਾਰੇ ॥

ਸੂਨੇ ਨਗਰਿ ਪਰੇ ਠਗਹਾਰੇ ॥

ਉਨ ਤੇ ਰਾਖੈ ਬਾਪੁ ਨ ਮਾਈ ॥

ਉਨ ਤੇ ਰਾਖੈ ਮੀਤੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਦਰਬਿ ਸਿਆਣਪੁ ਨ ਓਇ ਰਹਤੇ ॥

ਸਾਧਸੰਗਿ ਓਇ ਦੁਸਟ ਵਸਿ ਹੋਤੇ ॥

ਅੰਗ-182

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਘੜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਫ਼ੰਬਰ ਰਚ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਜਮਦੂਤ ਫੜ ਕੇ ਘਸੀਟਣਗੇ ਫੇਰ ਪਛਤਾਵਾ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਐ ਅੰਧੇ ਮਨੁੱਖ ! ਤੇਰਾ ਘਰ ਕੱਚੇ ਰੇਤੇ ਦੀ ਕੰਧ ਤੇ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਨਦੀ ਕੱਚੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਢਿਗ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਰੇੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਰੇੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਭਾਗ ਮੰਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਫੱਸ ਗਿਆ। ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਮੱਥੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਬਲਾ ਲੇਖ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਠਿ ਚਲਿਆ ਪਛਤਾਇਆ

ਪਰਿਆ ਵਸਿ ਜੰਦਾਰ ॥

ਅੰਧੇ ਤੂੰ ਬੈਠਾ ਕੰਧੀ ਪਾਹਿ ॥

ਜੇ ਹੋਵੀ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ

ਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨੁ ਕਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ-43

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਪਛਤਾਵੇ ਦੇ ਅਥਰੂ ਨੈਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਪਛਚਾਤਾਪ ਕਰੇ ਉਸ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦਾ ਮੌਕਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਉਗਣ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਧੁਰੋਂ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਉਹ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸੰਭਲ ਜਾਵੇ ਉਹ ਤਕੜਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਬਹੁ ਬਹੇੜੇ ਸਾਚੀ ਕਹੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ ਸਭਿ ਉਰ ਲਹੀ ।

(ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ! ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਤੂੰ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੇ ਧਨ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਲੇਖਾ ਤਾਂ

ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਅੱਗੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਬੜਾ ਐਖਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਭਾਗੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ-656

ਅਨ ਕਾਏ ਰਾਤਕਿਆ ਵਾਟ ਦੁਹੇਲੀ ਰਾਮ ॥

ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਿਆ ਤੇਰਾ ਕੇਇ ਨ ਬੇਲੀ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ-546

ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਜੇ ਹੁਣ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪੋਗਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਦੋਂ ਜਪੋਗਾ, ਤੂੰ ਕੋੜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਤੇ, ਬਿਲੇ ਬਣਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈਂ । ਹੁਣ ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਫੇਰ 84 ਲੱਖ ਜੂਨੀਆਂ ਘੰਮਦਾ ਫਿਰੋਗਾ, ਕਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੋਗਾ ? ਦਰਖਤ ਨਾਲੋਂ ਜਿਹੜੇ ਪੱਤੇ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਕਰਦੇ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਾਸਤੇ ਨਜ਼ਾਇਜ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਫੇਰ ਪਛਤਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ । ਇਥੋਂ ਕੂਚ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਇਕਲਿਆਂ ਹੀ ਜਮਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜੱਪਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਐਥੇ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਕੇਏ ਨ ਬੇਲੀ ਹੋਇ ਤੇਰਾ

ਸਦਾ ਪਛੇਤਾਵਹੇ ॥

ਗੁਨ ਗੁਪਾਲ ਨ ਜਪਹਿ ਰਸਨਾ

ਫਿਰਿ ਕਦਹੁ ਸੇ ਦਿਹ ਆਵਹੇ ॥

ਤਰਵਰੁ ਵਿਛੁੰਨੇ ਨਹ ਪਾਤ ਜੁੜਤੇ

ਜਮ ਮਗਿ ਗਉਨੁ ਇਕੇਲੀ ॥

ਬਿਨਵੰਤ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ

ਸਦਾ ਫਿਰਤ ਦੁਹੇਲੀ ॥

ਅੰਗ-546

ਆਪਰ ਤਯਾਗ ਕਰਿ ਜਾਨਹਿ, ਭੇਰੇ !

ਕਰੇ ਕਰਮ ਹੋਵਹਿ ਸੰਗਿ ਤੇਰੇ ।

ਸੇ ਫਲ ਦੇਏ ਬਿਨਾ ਨ ਬਿਨਾਸਹਿ ।

ਕਰੇ ਕੁਕਰਮ ਤੇਹਿ ਕੇ ਗ੍ਰਾਸਹਿ ।

(ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਭੋਲਿਆ ! ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਮ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਜੋ ਵੀ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਮ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਲੱਖ ਚਤੁਰਾਈ ਕਰੇ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਕਰਮ ਕਰ ਲਵੇ ਉਹ ਭੋਗਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਐਸੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ । ਰਾਜੇ ਜਨਮੇਜੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬਿਆਸ ਜੀ ਨਾਲ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਯੁੱਧ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਥੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਨਾ ਮੰਨਿਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤੇਗਾ । ਉਸ ਨੇ ਬਥੇਰੀ ਸਿਆਣਪ ਕੀਤੀ, ਹੋਣਹਾਰ ਵਰਤ ਗਈ ਤੇ ਕਰਨੀ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਪਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਕੋਹੜ ਦੇ ਰੋਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਇਆ ।

ਦਦੈ ਦੇਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ

ਦੇਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੇ ਮੈ ਕੀਆ ਸੇ ਮੈ ਪਾਇਆ

ਦੇਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

ਅੰਗ-433

ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਦੇ ਮਤੀ

ਬਰਜਿ ਬਿਆਸਿ ਪੜਾਇਆ ॥

ਤਿਨਿ ਕਰਿ ਜਗ ਅਠਾਰਹ ਘਾਏ

ਕਿਰਤੁ ਨ ਚਲੈ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ-1344

ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਚਿਤ, ਪ੍ਰਾਲੰਬਧ ਤੇ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ; ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਸੋਚਵਾਨ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਿੱਤ ਦੇ ਕਰਮ ਬਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਐਸੀ ਕਲਾ ਨ ਖੇਡੀਐ

ਜਿਤੁ ਦਰਗਹ ਗਇਆ ਹਾਰੀਐ ॥

ਅੰਗ-469

ਫਰੀਦਾ ਜਿਨੀ ਕੰਮੀ ਨਾਹਿ ਗੁਣ

ਤੇ ਕੰਮੜੇ ਵਿਸਾਰਿ ॥

ਮਤੁ ਸਰਮਿੰਦਾ ਥੀਵਹੀ ਸਾਂਈ ਦੇ ਦਰਬਾਰਿ ॥

ਅੰਗ-1381

ਓਥੈ ਸਚੇ ਹੀ ਸਚਿ ਨਿਬੜੈ

ਚੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੇ ਜਜਮਾਲਿਆ ॥

ਅੰਗ-463

ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰਿਓ ! ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਿਓ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇ। ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਕਟਿਹਰੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣੇ ਪਵੇਗਾ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਭੇਖ ਥੱਲੇ ਦਬਾ ਲਵੇਗਾ, ਪੈਸੇ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਦਬਾ ਲਵੇਗਾ ਪਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਸੱਚ ਤੇ ਨਿਬੇੜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉੱਥੇ ਤਾਂ ਖਰੇ-ਖੋਟੇ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਖੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਕੇ ਰੋਣਾ ਤੇ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਰਹੈ ਇਕਾਂਕੀ ਸੰਕਟ ਪਾਵੈ।

ਪਛਤਾਵਹਿ ਸਿਰ ਧੁਨ ਬਿਲਪਾਵਹਿ।

(ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਬੇਹਤੂ ! ਤੈਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੰਕਟ ਮਿਲਣਗੇ, ਸਿਰ ਫੜ ਕੇ ਪਛਤਾਵੇਗਾ ਤੇ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਬਣਨਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਪੁੱਤ, ਸਬੰਧੀ, ਸਭ ਨੇ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗਾ। ਤੂੰ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਖੋਟੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ

ਉਹ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਹਾਲੇ ਵੀ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਿਆ, ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈ, ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਹੁਣ ਤੋਂ ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ । ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੇੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾ ਜਿਵੇਂ ਮਗਰਮੱਛ ਮੱਛੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਤੇੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥

ਮਨ ਉਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥

ਅੰਗ-264

ਯਾਂ ਤੇ ਸੱਤਯਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ।

ਸਿਮਰਹੁ ਨਿਸ ਦਿਨ ਹੋਯ ਉਧਾਰ ।

ਤਯਾਗਹੁ ਜਗ ਜੰਜਾਰ ਸੁ ਗ੍ਰਸਯੋ ।

ਜਿਮੁ ਝਖ ਤੇਰਹਿ ਜਾਰ ਜੁ ਫਸਯੋ ।

(ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪੁੰਨ ਦਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ । ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਸਤੋਗੁਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਬਿਰਤੀ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗੇ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਲ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ।

ਜਿਸ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਬਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

ਤਿਸ ਕੀ ਸੀਖ ਤਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ-269

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਰਸੀਲੇ ।

ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਿਕਾਰਨ ਪਰਮ ਕਟੀਲੇ ।

ਭਾਗ ਬਡੇ ਮਸਤਕ ਜਿਸ ਜਾਗੇ ।

ਤੀਖਨ ਤੀਰ ਸਮਾਨ ਸੁ ਲਾਗੇ ।

(ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਕਲੇਜੇ ਵਿੱਚ ਛੇਕ ਪੈ ਗਿਆ, ਬਿਕਾਰ ਕੱਟੇ ਗਏ ਤੇ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜੇ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰ

ਦਿੱਤਾ । ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਲੇਖੇ ਪੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਮਦੂਤ ਫੜ ਕੇ ਘਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੀੜਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਪਾਪ ਨਾ ਕਰਦਾ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤੇ ਹੁਣ ਫਲ ਭੋਗਣੇ ਪੈਣਗੇ ।

ਦਰਿ ਲਏ ਲੇਖਾ ਪੀੜਿ ਛੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਉ ਤੇਲੁ ॥ ਅੰਗ-473

ਹੰਭੂ ਭ੍ਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਸਜਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਆਹ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਪਾਪ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਹੁਣ ਰੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ ? ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਅਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲਵੋ, ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ, ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਵੋ, ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਾਂਗਾ । ਪਛਤਾਵਾ ਐਨਾ ਗਹਿਰਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਆ ਗਈ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ! ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰ ।

ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਬਖਸਯੋ ਨਾਮ ।

ਜਿਸ ਤੇ ਭਏ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਮ ॥

(ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ! ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਲ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਤੇ ਕਹਿ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ‘ਸ਼ਬਦ’ ਜਦੋਂ ਕੰਨਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਝਰਨਾਹਟ ਛਿੜ ਗਈ । ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਧੁੰਨੀ ਛਿੜ ਗਈ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ । ਐਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲੱਥਣ ਲੱਗ ਪਈ ਅਤੇ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ । ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਐਡਾ ਵੱਡਾ

ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਤੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਮੈਲਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਰਬਾਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਮੁੱਕਣ ਜਾਂ ਖਰਬਾਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਮੁੱਕਣ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਾਰੀ ਆਏਗੀ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਪੰਜ ਚੋਰ, ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ, ਪੰਜ ਠੱਗ, ਚਾਰ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ, ਦੋ ਡੈਣਾਂ ਅਤੇ ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ ਆਦਿ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਜੱਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਮੇਰੀ ਰਾਖਿ ਲਈ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਦੀਨੇ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਮੈਲੁ ਗਈ ॥

ਨਿਵਰੇ ਦੂਤ ਦੁਸਟ ਬੈਰਾਈ

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕਾ ਜਪਿਆ ਜਾਪੁ ॥

ਕਹਾ ਕਰੈ ਕੋਈ ਬੇਚਾਰਾ

ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਕਾ ਬਡ ਪਰਤਾਪੁ ॥

ਅੰਗ-823

ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਵਾਲੀ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ । ਹੁਣ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਨ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ।

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ-864

ਸਾ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਫਲ ਹੈ

ਜਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮੰਨੇ ॥

ਜਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮੰਨਿਆ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਬੇਹਤੂ ਜੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਭਾਂਪ ਲਿਆ ਕਿ ਨਾਮ ਜੱਪਦੇ ਜੱਪਦੇ ਇਸ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਬੂਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਹੁਣ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਪੰਜ ਪਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਅੰਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢ ਦੇਵੇ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਪੱਕਾ ਅਧਿਆਸ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਹਾਂ। ਦੂਸਰਾ ਪਰਦਾ ਪ੍ਰਾਣਮਈ ਕੋਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਦੀ ਗਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਸਨਾ ਤੇ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਬੂਲ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਿਰਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਮਨੋਮਈ ਕੋਸ਼ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਨ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਪਰਦੇ (ਪ੍ਰਾਣਮਈ, ਮਨੋਮਈ, ਵਿਗਿਆਨ-ਮਈ) ਸੁਰਤਿ (ਦਿਮਾਗ) ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਟੁੱਟਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਨਾ ਬੁਲ੍ਹ ਹਿੱਲਣ, ਨਾ ਰਸਨਾ ਹਿੱਲੇ ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁੰਨ ਅੰਦਰ ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਫੇਰ ਰਿਦਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁੰਨੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਖਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਬਿਰਤੀ ਸਬੂਲ ਸਰੀਰ, ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ, ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਵਾਂ ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਹੈ, ਇਹ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕੀਦਾ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਲੰਘਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੂ ਹੋਵੇ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ

ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥

ਅੰਗ-306

ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾ ਕੇ ਆਤਮ ਮੰਡਲ (ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਚਲਦੇ-ਫਿਰਦੇ,

ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ, ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਿਰਤੀ ਇਕ ਰਸ ਟਿਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਦਾ ਅਕਿਹ ਰਸ ਤੇ ਅਨੰਦ ਕੇਵਲ ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਅਨਜਾਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ

ਸੋ ਰਸੁ ਸੇਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ-106

ਇਸ ਨਾਲ ਦਿਬ ਸ੍ਵਣ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦਿਬ ਰਸਨਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਬ ਨੇਤ੍ਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਦਿਬ ਕਲਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਅਸੀਂ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਪਦਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ।

ਗੁਰਮਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜ ਹੈ

ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥

ਅੰਗ-1414

ਧਾਵਤੁ ਥੰਮਿਆ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਆ

ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ-441

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥ ਅੰਗ-954

ਉਥੇ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨੌ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹਨ ਪਰ ਦਸਵਾਂ ਗੁੱਪਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਚਾਬੀ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਖੰਡ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਰਚੇ ਹਨ, ਜੋ ਹਰ ਥਾਂ ਪ੍ਰੀਪੂਰਣ ਹੈ, ਉਥੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ । ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਉਹ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵੀ 'ਸ਼ਬਦ' ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ ॥

ਸੋ ਧੁਨ ਪੂਰ ਜਗਤ ਮੇ ਰਹਾ ॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ-423)

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਜੋ 'ਸ਼ਬਦ' ਹੋਇਆ ਉਹ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਦੀ ਧੁਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁੰਨ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਅਵਾਜ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ 'ਸ਼ਬਦ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਖੜਕਣ ਨਾਲ ਅਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਮਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੋਲ ਤੇ ਡੱਗਾ ਮਾਰ ਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਆਹਤ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਹੜਾ ਦਰਗਾਹੀ 'ਸ਼ਬਦ' ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਤੇ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕੇਵਲ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ

ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਅੰਗ-1291

ਜਦੋਂ ਉਸ ਧੁੰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਰਤੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ , ਨਾਮ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਊਰਜਾ (energy) ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਸੁੰਨ-ਮੁੰਨ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪੇ ਆਪ ਹੀ ਹੈ । ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ‘ਏਕੰਕਾਰ’ ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੋਇਆ ।

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ-463

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੇ ਕਵਾਉ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥ ਅੰਗ-3

ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਹੋਇ ਏਕੰਕਾਰ ਅਪਾਰ ਸਦਾਯਾ ।

ਏਕੰਕਾਰਹੂੰ ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰ ਬਨਾਯਾ ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-26/2)

ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਸਾਜਿਆ ਹੈ ਉਹ ‘ਏਕੰਕਾਰ’ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡ ਨਾ ਸਮਝ ਲੈਣਾ, ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ । ਉਹ ‘ਕਵਾਉ’, ਬਾਣੀ ਇਹੋ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ‘ਸ਼ਬਦ’ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ‘ਸ਼ਬਦ’ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ (This is all manifestation of Shabad Onkar. Before the creation of universe there was ‘logas’ and that was within God) । ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ “ੴ” ਇਕੱਠਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਨਾ ਸਮਝ ਲੈਣਾ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਐਨਰਜੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਨਾਮ ਧੁੰਨ ਹੈ, ਦਿਬ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ‘ਸ਼ਬਦ’ ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਖੰਡਾਂ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ, ਪੁਰੀਆਂ, ਭਵਨਾਂ, ਵਿਦਿਆ, ਗਿਆਨ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸੁਨਨ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਆਗਾਸ ਪਾਤਾਲ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲ ਆਕਾਰ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਪੁਰੀਆ ਸਭ ਭਵਨ ॥

ਅੰਗ-284

ਭਾਈ ਬੁਹਡੂ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਜੱਪਾ-ਜਾਪ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਚੇਰ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਗਏ। ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਭੱਜਦਾ ਸੀ, ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਵਿੱਚ ਖੀਵਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ

ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥

ਸਭ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥

ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥ ਅੰਗ-1291

ਦੇ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਾਸਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਦੇ ਅਸੀਂ ਦਾਸ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੋ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਇਕੋ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੇਵੇਂ ਇਕ ਹੋ ਜਾਣ ਫੇਰ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰੁ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ-486

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ ॥

ਅੰਗ-397

ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਰਮੁੱਖ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਹੜੀ ਕਿਰਤ ਕਰਾਂ ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਮਿਤ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਣਾ, ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣਾ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ, ਉਹ ਹੈ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣਾ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਵੀ ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਪਦਵੀ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ

ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ-306

ਜਦ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਠੱਗੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਬੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਨਾਮ ਦੀ ਐਸੀ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਕਿ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਧੋ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਐਸਾ ਦਸਤੂਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਆਖੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਬੰਦਾ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਇੰਜ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਤਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁੱਝ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਜਨਮ ਦੇ ਵੀ ਬਥੇਰੇ ਪਾਪ ਸਨ, ਦੇਖੋ ! ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ? ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ। ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ! ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਬਤੀਤ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ ਤੇ ਭੈਅ ਵਿੱਚ ਰਹੋ, ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਸਭ ਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਦੇ ਅਤੇ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ।

ਉਸੁ ਸਾਚੇ ਦੀਵਾਨ ਮਹਿ ਪਲਾ ਨ ਪਕਰੈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ-1375

ਬੰਦੇ ਬੰਦਗੀ ਇਕਤੀਆਰ ॥

ਸਾਹਿਬੁ ਰੇਸੁ ਧਰਉ ਕਿ ਪਿਆਰੁ ॥

ਅੰਗ-338

ਕਰਿ ਬੰਦੇ ਤੂ ਬੰਦਗੀ ਜਿਚਰੁ ਘਟ ਮਹਿ ਸਾਹੁ ॥ ਅੰਗ-724

ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਆਇਆ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਉੱਤੇ ਬੰਦਗੀ ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਕਾਇਮ ਹੈ ਅਖੀਰਲੇ ਸਵਾਸ ਤੱਕ ਨਾਮ ਜੱਪਦੇ ਰਹੇ । ਭਾਵੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਚੁਣ ਲਵੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਅੱਗਾ ਸਵਾਰ ਲਵੇ । ਜਿਸਨੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਅੱਗੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਕਰਨੀ ਹੈ । ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ-ਵਿਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਗਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਝਿੜਕਾਂ ਨਾ ਪੈਣ ਸਗੋਂ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਵੇ । ਜਿਹੜੇ ਕਰਮ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਭੋਗਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਮੁਤਾਬਿਕ ਰਿਜ਼ਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ।

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਊ ॥

ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਊ ॥

ਅੰਗ-252

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ

ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥

ਅੰਗ-495

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਾਮ-ਦਾਨ-ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਸੌਖਾ ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਖੱਟ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਬਿਨਾਸੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ।

3. ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ

ਕਲਜੁੱਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਨੁੱਖ ਭੁੱਲ ਭੁਲੱਈਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਪੰਜੇ ਚੇਰਾਂ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਆਸਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਨੂੰ ਬਿਰਥਾ ਗਵਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਾਂ ਸੁੰਢੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਸੁੰਢੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਆਇ ਗਇਆ ਪਛੁਤਾਵਣਾ ਜਿਉ ਸੁੰਢੇ ਘਰਿ ਕਾਉ ॥ ਅੰਗ-58

ਸੁੰਢੇ ਘਰ ਕਾ ਪਾਹੁਣਾ ਜਿਉ ਆਇਆ ਤਿਉ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ-34

ਵਿਰਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੀ ਕਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਰਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਤੁਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਗਿਆਸੂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਤੂੰ ਦਇਆਲੂ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਮਿਹਰਵਾਨ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਤੂੰ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਸਾਗਰ ਹੈਂ । ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੁਨਹਗਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ । ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਜ ਬਨ ਖੰਡ ਜਾਈਐ ਚੁਨਿ ਖਾਈਐ ਕੰਦਾ ॥

ਅਜਹੁ ਬਿਕਾਰ ਨ ਛੋਡਈ ਪਾਪੀ ਮਨੁ ਮੰਦਾ ॥

ਕਿਉ ਛੁਟਉ ਕੈਸੇ ਤਰਉ ਭਵਜਲ ਨਿਧਿ ਭਾਰੀ ॥

ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਮੇਰੇ ਬੀਠੁਲਾ ਜਨੁ ਸਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ਅੰਗ-855

ਕਹਿੰਦੇ ਘਰ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉੱਥੇ ਕੰਦ ਮੂਲ ਖਾਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ । ਮਨ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੰਦ ਵਾਸਨਾ ਦੀ ਮੈਲ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਮਨ ਪਾਪੀ ਦੇ ਮਾੜੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਤੋਂ

ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ !
 ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਭੱਜਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਚੈਨ
 ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਜਤਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਹ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ
 ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਲਿਪਟਣ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਜਵਾਨੀ ਐਵੇਂ ਲੰਘ
 ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ ਬੁੱਢਾਪਾ ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ
 । ਇਸ ਹੀਰੇ ਵਰਗੇ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਨੂੰ ਕੋਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੇ
 ਘਟ ਘਟ ਦੇ ਜਾਨਣਹਾਰ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ! ਇਸ ਪਾਪੀ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰ,
 ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਧਾਵਣ ਤੋਂ ਵਰਜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ
 ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇ।

ਬਿਖੈ ਬਿਖੈ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਤਜੀਅ ਨਹ ਜਾਈ ॥

ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਰਾਖੀਐ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਲਪਟਾਈ ॥

ਜਰਾ ਜੀਵਨ ਜੋਬਨੁ ਗਇਆ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਨ ਨੀਕਾ ॥

ਇਹੁ ਜੀਅਰਾ ਨਿਰਮੇਲਕੇ ਕਉਡੀ ਲਗਿ ਮੀਕਾ ॥

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਮੇਰੇ ਮਾਧਵਾ ਤੂ ਸਰਬ ਬਿਆਪੀ ॥

ਤੂਮ ਸਮਸਰਿ ਨਾਹੀ ਦਇਆਲੁ ਮੇਰਿ ਸਮਸਰਿ ਪਾਪੀ ॥

ਅੰਗ-856

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ
 ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਤੈਨੂੰ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ,
 ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ
 ਉੱਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਬਹੁੱਤ
 ਤਕਲੀਫਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ ਜੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਮਨ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲਾਭ
 ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਕੇ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਆਪ
 ਸੱਚ ਦੇ ਰਸਤੇ ਟੁਰੇਂਗਾ ਉਥੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਾ ਸਕੇਂਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ
 ਤੇਰਾ ਮਨ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ ਹੈ ਤੇ
 ਭਵਜਲ ਨੂੰ ਤਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਜਾ ਕੇ

ਜੁਗਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਗਤੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ । ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮੱਤ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਪਵੇਗਾ ।

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ

ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ

ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥

ਅੰਗ-522

ਰੇ ਮਨ ਐਸੇ ਕਰਿ ਸੰਨਿਆਸਾ ॥

ਬਨ ਸੇ ਸਦਨ ਸਭੇ ਕਰਿ ਸਮਝਹੁ

ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸਾ ॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ-ਪਾ.10)

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਬੇਅੰਤ ਹਨ । ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਧਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੈਸੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁੱਛ ਪ੍ਰਾਲੰਬਧ ਵੱਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਪਿਛੇ ਬੀਜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਹੁਣ ਦਲਿਦਰ ਗਲ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਥੋੜਾ-ਥੋੜਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਮਿਤ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਬੀਜ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ । ਕੁੱਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇਥੇ ਵੀ ਮਿਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਅੱਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਪਹਿਲੀ ‘ਧਨ ਵਾਸ਼ਨਾ’ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਮਾਇਆ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਵਰਤ ਨੇ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਚੋਰੀ, ਠੱਗੀ, ਧੋਖਾ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਤੇ ਗਮਨ ਆਦਿ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤ ਕੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਜ਼ੇਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਮਨੁੱਖ ਭਾਵੇਂ ਜਿਤਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਧਨ ਜੋੜ ਲਵੇ ਪਰ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਕਾਬੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਧਨ ਜੋੜਨ ਦੀ ਐਨੀ ਪ੍ਰਬਲ ਵਾਸ਼ਨਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਚਾਲੀ ਗੰਜ ਜੋੜ ਰੱਖੇ ਸਨ । ਉਸ ਨੇ ਪਰਜਾ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਬਰਾਂ

ਖੁਦਵਾ ਕੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਰੁਪਏ ਕਢਵਾ ਲਏ ਸਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਜੇਕਰ ਨਾਮ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਤਮ ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਧਨ ਜੋੜਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਐਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਸੱਪ ਦੀ ਜੂਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਬਿਅਰਥ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਜੂਸ ਦਾ ਧਨ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਹੀ ਆਪ ਖਰਚਦਾ ਹੈ, ਨਾਹੀ ਕਿਸੇ ਲੋੜਵੰਦ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਧਨ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਰਹੇ, ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਧਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ।

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ

ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੋ ਮਰੈ ॥

ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥

ਅੰਗ-526

ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਬ੍ਰਿਥੇ ਸਭ ਕਾਮ ॥

ਜਿਉ ਕਿਰਪਨ ਕੇ ਨਿਰਾਰਥ ਦਾਮ ॥

ਅੰਗ-269

ਧਨ-ਦੌਲਤ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਾਲਕ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ, ਆਪ ਖਾਵੇ-ਖਰਚੇ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰੇ, ਭਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਵੇ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰੇ । ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਬਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਦਮੜਾ ਤਿਸਹੀ ਕਾ ਜੋ ਖਰਚੇ ਔਰ ਖਾਇ ।

ਦੇਵੇ ਦਲਾਵੈ ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ।

ਹੋਤਾ ਨ ਰਾਖੈ ਅਕੇਲਾ ਨ ਖਾਇ ।

ਤਹਕੀਕ ਦਿਲ ਦਾਨੀ ਵਹੀ ਭਿਸਤ ਜਾਇ ।

(ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ)

ਦੂਜੀ 'ਪੁੱਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । ਐਸੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਾਲਾ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਭੀ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮੜ੍ਹੀ-ਮਸਾਣੀ ਜਾਕੇ ਮੱਥੇ ਰਗੜਦਾ ਹੈ, ਟੂਣੇ-ਟਾਮਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਜਾ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਕਬਹੂੰ ਨਹਿ ਮਾਨੇ ।

ਪੁਤ੍ਰ ਹੇਤ ਤਹਿ ਇਸ਼ਟ ਪਛਾਨੇ ।

ਸਯਦ ਖਵਾਜਾ ਪੀਰ ਫਕੀਰਾ ।

ਮਾਨਤ ਜੇਰਤ ਹਾਥ ਅਧੀਰਾ ।

(ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ)

ਜਦੋਂ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਪਾਲਦਾ ਹੈ, ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਬੇਚੈਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਵਿਖ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਨਲਾਇਕ ਨਿਕਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਗਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਤੀਜੀ 'ਲੋਕ ਵਾਸਨਾ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੀ ਤਾਘ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਪਰ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਥੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਇਕ ਕਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਲੰਕਾ ਦਾ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਚਲ ਪਈ ਕਿ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮਹੀਨੇ ਰਾਵਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਲੋਕ ਰਾਇ ਜਾਣ ਕੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਸੀਤਾ ਜੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆ ਕੇ ਬਾਲਮੀਕ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ । ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਲਛਮਣ ਨਾਲ ਪੂਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੀਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ, ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਹੱਲ ਵਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਤੇ ਵਰਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੋਪ, ਗਲ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਦੀ ਜਾਲੀ ਦਾ ਵਸਤਰ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੋਡਿਆਂ ਤੱਕ ਚਮੜੇ ਦੇ ਬੂਟ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ । ਬੈਲਾਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਲੋਹੇ ਦੇ ਜਾਲੀਦਾਰ ਝੁੱਲ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ । ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਇਕ ਐਸਾ ਪੰਛੀ ਹੈ, ਜੋ ਚੁੰਜ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਮਾਸ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੋਪ, ਲੋਹੇ ਦੀ ਜਾਲੀ ਦਾ ਵਸਤਰ ਮੈਂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਜਾਲੀ ਦੇ ਝੁੱਲ ਪਾਏ ਹਨ । ਬਿੱਛੂ ਦੇ ਡੰਗ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੈਂ ਚਮੜੇ ਦੇ ਬੂਟ ਤੇ ਬੈਲਾਂ ਦੇ ਵੀ ਫੁਟਲਸ ਪਾਏ ਹਨ । ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪੁਰਖਾ ! ਤੂੰ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ

ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਤੇਰਾ ਜੀਵਨ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਕਿਸਾਨ ਝੱਟ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ; ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਸਮਝ ਲਿਆ । ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਭੂਮੀ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ । ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਲਛਮਣ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਹਿੰਦੇ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ।

ਚੌਥੀ 'ਦੇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਲੱਗਾਂ, ਦੇਹ ਦੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਰਹਿਣਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਮੰਨਣਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਨੁੱਖ, ਅਮੋਲਕ ਦੇਹ ਤੋਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਭੋਗਾਂ ਤੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਪੰਜਵੀਂ 'ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਨਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਖੱਟਣੀ ਪਰ ਆਪ ਅਮਲ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣਾ । ਇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਆਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਛੇਵੀਂ 'ਅਨਸ਼ਠਾਨ ਵਾਸ਼ਨਾ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਜੰਤਰਾਂ-ਮੰਤਰਾਂ ਦੇ ਚਲੀਹੋ ਕੱਢਣੇ, ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਵੱਸ ਕਰਨੇ ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਵਾਸਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਗਰ ਲਾਉਣਾ । ਇਹ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਾਧੂਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੁ ਮੇਹੁ ਹੈ

ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ-593

ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਲੰਘਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਜੁਆਨੀ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ, ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਬੁਢੇਪੇ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ ਤੇ ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਮੌਤ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਸੰਗ, ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੌਖਾ ਰਾਹ ਤਿਆਰ

ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਮਨੁੱਖ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਰੁਝੇਵੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਭਰ ਦੇ ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਾਇਆ, ਉਥੋਂ ਜਥੇ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਸਵੰਧ ਭੇਟਾ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਪੁੱਜਦੀਆਂ ਸਨ । ਅੱਜ ਇਕ ਸੰਗ ਚੱਲਦਾ-ਚੱਲਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਸ਼ਸ਼ੇਭਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਸੰਗਤਾਂ ਭੇਟਾ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੀਯਤ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਤੇ ਸਭ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਸੁਣਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਮੰਗਣਾ ਹੈ । ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਬੈਰਾਗੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਤਸੰਗ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪੱਲਾ ਪਾਕੇ ਸਨਮੁਖ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਕੀ ਨਾਮ ਹੈ, ਦੱਸੋ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ? ਕਹਿੰਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਭਾਨਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ । ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਲੋਚਾ ਜਾਗੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਫਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ? ਮੈਂ ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਭੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਾਲ ਦਾ ਗੁਲੇਲਾ ਵੱਜ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਬਿੱਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਜੰਮਣ - ਮਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁੱਤ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਨਵਿਰਤ ਕਰੋ ਜੀ ।

ਦਿਨ ਤੇ ਪਹਰ ਪਹਰ ਤੇ ਘਰੀਆਂ

ਆਵ ਘਟੈ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ॥

ਕਾਲੁ ਅਹੇਰੀ ਫਿਰੈ ਬਧਿਕ ਜਿਉ

ਕਹਹੁ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ-692

ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ

ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥

ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਫੁਨਿ ਤੇਹਿ ਗ੍ਰਸਿ ਹੈ

ਸਮਝਿ ਰਾਖਉ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ-631

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ! ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਛੜ ਜਾਵੇ, ਦਿੱਲ ਦੀਆਂ ਦਿੱਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਭੁੱਖ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਦੁਖੁ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਭੁਖ ॥

ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੂਤ ॥

ਅੰਗ-1256

ਸਰੀਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਤਾਂ ਅੰਨ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਦਿਹਾੜੀ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਸੇਰ ਅੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਾਲਤੂ ਧਨ, ਜਾਇਦਾਦ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੱਧਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਲੱਖ ਰੁਪਈਆ ਹੋਵੇ, ਕਰੋਗਾ ਕ੍ਰੋੜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕ੍ਰੋੜ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਹਿੰਦਾ ਅਰਬ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਚਿੰਤਾ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਰਰ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਤੀਨਿ ਸੇਰ ਕਾ ਦਿਹਾੜੀ ਮਿਹਮਾਨੁ ॥

ਅਵਰ ਵਸਤੁ ਤੁਝ ਪਾਹਿ ਅਮਾਨ ॥

ਅੰਗ-374

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥

ਕੋਟਿ ਜੇਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ ॥

ਅੰਗ-213

ਤੀਜਾ ਦੁੱਖ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਹੰਟਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਅਪਣਾ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਤਬ ਹੀ ਨਰੁ ਜਾਗੈ ॥

ਜਮ ਕਾ ਡੰਡੁ ਮੁੰਡ ਮਹਿ ਲਾਗੈ ॥

ਅੰਗ-870

ਜਿਤੁ ਦਿਹਾੜੈ ਧਨ ਵਰੀ ਸਾਹੇ ਲਏ ਲਿਖਾਇ ॥

ਮਲਕੁ ਜਿ ਕੰਨੀ ਸੁਣੀਦਾ ਮੁਹੁ ਦੇਖਾਲੇ ਆਇ ॥

ਅੰਗ-1377

ਜਦ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 9 ਮਹੀਨੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਪੁੱਠਾ ਲਟਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰਤ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਮਝ ਕੇ ਹਸਤੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਕੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਐਨਾ ਹਨੇਰਾ ਸੀ, ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇਜ਼ ਅਗਨੀ ਦਾ ਸ਼ੋਕ ਸੀ, ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਰਚੰਤਿ ਜੀਅ ਰਚਨਾ ਮਾਤ ਗਰਭ ਅਸਥਾਪਨੰ ॥

ਸਾਸਿ ਸਿਮਰੰਤਿ ਨਾਨਕ ਮਹਾ ਅਗਨਿ ਨ ਬਿਨਾਸਨੰ ॥

ਮੁਖੁ ਤਲੈ ਪੈਰ ਉਪਰੇ ਵਸੰਦੇ ਕੁਹਥੜੈ ਥਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਸੇ ਧਣੀ ਕਿਉ ਵਿਸਾਰਿਓ

ਉਧਰਹਿ ਜਿਸ ਦੈ ਨਾਇ ॥

ਅੰਗ-706

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹੀਂਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਹੋਰ ਕੁੱਛ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਐਨਾ ਤਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖ ਲੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਿਖਮ ਥਾਂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਮਖ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਾ ਭੁਲਾ, ਇਹ ਤੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਵੀ ਜੇ ਤੂੰ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਹਾਰਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਫੇਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਬਾਰ ਬਾਰ ਜੰਮਦਾ ਰਹੇਂਗਾ ਤੇ ਮਰਦਾ

ਰਹੇਗਾ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਉੱਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਜਨਮ ਨੂੰ ਜਿਤਣਾ ਤੇ
ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ।

ਰਕਤੁ ਬਿੰਦੁ ਕਰਿ ਨਿੰਮਿਆ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਝਾਰਿ ॥

ਉਰਧ ਮੁਖੁ ਕੁਚੀਲ ਬਿਕਲੁ ਨਰਕਿ ਘੋਰਿ ਗੁਬਾਰਿ ॥

ਹਰਿ ਸਿਮਰਤੁ ਤੂ ਨਾ ਜਲਹਿ ਮਨਿ ਤਨਿ ਉਰ ਧਾਰਿ ॥

ਬਿਖਮ ਥਾਨਹੁ ਜਿਨਿ ਰਖਿਆ ਤਿਸੁ ਤਿਲੁ ਨ ਵਿਸਾਰਿ ॥

ਪ੍ਰਭ ਬਿਸਰਤ ਸੁਖੁ ਕਦੇ ਨਾਹਿ ਜਾਸਹਿ ਜਨਮੁ ਹਾਰਿ ॥

ਅੰਗ-706

ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟ ਦਿਓ,
ਮੈਨੂੰ ਅਪਣਾ ਬਣਾ ਲਵੇ, ਆਪ ਜੇ ਹੁਕਮ ਕਰੋਗੇ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ
ਵਿੱਚ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਲਗਨ ਹੈ ਤੇ ਉੱਤਮ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ । ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ! ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ
ਮੰਤਰ ਨਾ ਲਵੇ ਉਹ ਨਿਗੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿਆ ਹੋਇਆ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਫਲੀਭੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਦੁੱਖਾਂ
ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੀਣਸ ਜੇ ਪ੍ਰਾਣੀ

ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸ਼ਟਣਹ ॥

ਕੂਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ

ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥

ਅੰਗ-1356

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਚੌਕੜਾ ਲੁਆ ਕੇ, ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ
ਬਿਠਾ ਲਿਆ । ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ! ਕਹੁ “ਵਾਹਿਗੁਰੂ” । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਿਆਂ
ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਰੂਹਾਨੀ ਝਰਨਾਹਟ ਛਿੜ ਗਈ, ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਮ ਦੀ
ਧੁੰਨੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਈ । ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਅਕਿਹ ਰਸ ਵਿੱਚ
ਮਗਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੁੱਝ ਦੇਰ ਮਗਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ।
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਸ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦਾ

ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਰਹੀਂ, ਇਸ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ । ਜੇਕਰ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਰਹੀਏ ਸੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦਾ ਭੈ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

ਅੰਗ-262

ਦੁਖੁ ਨ ਲਾਗੈ ਕਦੇ ਤੁਧੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥

ਜਮਕੰਕਰੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ ਗੁਰਸਿਖ ਪਿਆਰੇ ॥

ਅੰਗ-818

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ! ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਖ ਮਾਨਣ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਭੇਤ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਦੇ ਕਲੇਸ ਮਿੱਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਿਮਰਨ; ਯਾਦ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਯਾਦ ਰੱਖਣੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਰੱਟਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁੱਕ ਯਾਦ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਕਹੇ ਤਾਂ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦਾ ਇਕ ਖਾਨਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਉਹ ਫੇਰ ਯਾਦ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਵਕਤ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । “ਵਾਹਿਗੁਰੂ” ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿੱਰ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੈਲਿੰਜ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁੱਤੇ-ਜਾਗਦੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ । ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋਗੇ ਕਿ ਕਿਧਰੋਂ ਆ ਕੇ ਵਾਰ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰ ਲਓ । ਗੁਰਮੰਤਰ ਦੇ ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਹਨ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰ ਲਓ, ਸਦਾ ਸਦਾ ਜੱਪਦੇ ਰਹੋ ।

ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਪੀਐ ॥

ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰੁਪੀਐ ॥

ਅੰਗ-286

ਜਿਵੇਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ‘ਮੁਹਾਰਨੀ’ ਅਤੇ ‘ਪਹਾੜੇ’ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਦ ਮਰਜ਼ੀ ਪੁੱਛ ਲਵੇ, ਝੱਟ ਦੱਸ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ “ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ... ਕਰਦਿਆਂ “ਵਾਹਿਗੁਰੂ” ਯਾਦਸ਼ਾਤ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦ ਜੀਭਾ ਨਾਲ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੀਭ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਇਰਾਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਜਮ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪੱਕ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਨ ਦਾ ਮਾਨ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਹਉਮੈ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰੀਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੇਲਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੇਲਿ ॥

ਅੰਗ-287

ਜਦ ਸਵਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ‘ਵਾਹਿ’ ਤੇ ਜਦ ਸਵਾਸ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ‘ਗੁਰੂ’ ਕਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਜਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਨਾਮ ਸਵਾਸ ਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਵਾਸ ਉਤੇ ਨਾਮ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ-295

ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਬੈਖਰੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੀਭਾ ਨਾਲ ਜਪੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ 10 ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀਭਾ ਨਾਲ ਕਹੇ ਤਾਂ ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਇਕ ਬਾਰ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਇਕ ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਜੀਭਾ ਨਾਲ 1000 ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਨਾਭੀ ਵਿੱਚ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਫਲ 10000 ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਨੱਕ

ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਲੱਖ ਗੁਣਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿੱਚ ਅਨਹਦ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਜੱਪਣ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਲਾਇ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥

ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲੁ ॥

ਅੰਗ-283

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਮ ਦੀ ਖੇਪ ਭਰ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਜੇ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ਫੇਰ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਬੀਰਖਾ, ਬਖੀਲੀ, ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਵੱਸਦਾ, ਨਾਮ ਛੱਡ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਰ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ-ਮੇਰੀ, ਹਉਮੈ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਦੇਖ ਪਿਆਰਿਆ ! ਧਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਅਟੱਲ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ । ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਘੜੀ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਕੁੰਡ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।

ਅਟਲ ਭਇਓ ਧੂਅ ਜਾ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ

ਅਰੁ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ-632

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਕਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥

ਅੰਗ-591

ਭਗਤ ਵਡਾ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖ ਮਾਯਾ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ।

ਦੇਵਲੋਕ ਨੇ ਚੱਲਿਆ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਸਭਾ ਸੁਖਵਾਸੀ ।

ਜਮਪੁਰਿ ਗਯਾ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣਿ ਵਿਲਲਾਵਨ ਜੀ ਨਰਕ ਨਿਵਾਸੀ ।

ਧਰਮਰਾਇ ਨੇ ਆਖੀਓਨੁ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਕਰਿ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ।

ਕਰੇ ਬੇਨਤੀ ਧਰਮਰਾਇ ਹਉ ਸੇਵਕ ਠਾਕੁਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ।

ਗਹਿਣੇ ਧਰਿਅਨੁ ਇੱਕ ਨਾਉਂ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਕਰੈ ਨਿਰਜਾਸੀ ।

ਪਾਸੰਗ ਪਾਪ ਨ ਪੁਜਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਉਂ ਅਤੁਲ ਨ ਤੁਲਾਸੀ ।

ਨਰਕਹੂੰ ਛੁੱਟੇ ਜੀਅਜੰਤ ਕੱਟੀ ਗਲਹੁੰ ਸਿਲਕ ਜਮ ਫਾਸੀ ।

ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ ਨਾਵੈਂ ਦੀ ਦਾਸੀ ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-10/5)

ਇਹ ਜਦੋਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਰਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਰੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਮੁਖ ਊਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥

ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ-283

ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਉਥੋਂ ਦੇ ਕਈ ਲੋਕ ਤਰਕਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਾਮ ਲੈਣ ਨਾਲ, ਬੁਲਾਉਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਰਾਜ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ! ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਨੈਕਰ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੋਰ ਘੋਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਰ ਬਾਰ ਮਾਲਕ ਦਾ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹੈ । ਮਾਲਕ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਇਕ ਦੰਮ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੰਜ ਚੋਰ; ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਿਹੜੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਲਾਏ ਹਨ, ਕੰਨ, ਅੱਖਾਂ, ਰਸਨਾ ਤੇ ਮਨ, ਉਹ ਅਪਣੇ ਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਘੁਕ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ । ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਜਾਗਦਾ ਹੋਵੇ ਕੇਵਲ ਉਹ ਬੱਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਪੂੰਜੀ ਸਾਬਤ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚੋਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੁਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ

ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੁਕਾਰਾ ॥

ਅੰਧਾ ਜਗਤੁ ਅੰਧੁ ਵਰਤਾਰਾ

ਬਾਬੁ ਗੁਰੂ ਗੁਬਾਰਾ ॥

ਅੰਗ-600

ਨੈਨਹੁ ਨੀਦ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਵਿਕਾਰ ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਸੇਏ ਸੁਣਿ ਨਿੰਦ ਵੀਚਾਰ ॥

ਰਸਨਾ ਸੇਈ ਲੇਭਿ ਮੀਠੈ ਸਾਦਿ ॥

ਮਨੁ ਸੋਇਆ ਮਾਇਆ ਵਿਸਮਾਦਿ ॥

ਇਸੁ ਗ੍ਰਹਿ ਮਹਿ ਕੋਈ ਜਾਗਤੁ ਰਹੈ ॥

ਸਾਬਤੁ ਵਸਤੁ ਓਹੁ ਅਪਨੀ ਲਹੈ ॥

ਅੰਗ-182

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਪਾਮਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਈ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਚ ਕੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੇਗੇ ਜਾਂ ਨੇੜੇ ਜਾਓਗੇ ਤਾਂ ਐਸੀਆਂ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਡੋਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਸਤਿਕ ਬੰਦਿਆਂ ਕੋਲ ਤਰਕ-ਵਿਤਰਕ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਨਮੁੱਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਦਾਗ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਾਲੇ ਭਾਂਡੇ ਨੂੰ ਛੂਹ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਕਾਲਾ ਧੱਬਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਨਾਸਤਿਕਤਾ ਦੇ ਕਾਲੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਬੇਰੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੇਲੇ ਦਾ ਦਰਖਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਹਵਾ ਚੱਲਦੀ ਹੈ, ਝੂਮਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁਲਾਰੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬੇਰੀ ਉਸ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਕੰਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਕੇ ਲੀਰੇ-ਲੀਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਕਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜੇ ਮਿਲੇਗੇ ਤਾਂ ਤੇੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਰੱਬ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ

ਦੂਰਹਿ ਜਾਈਐ ਭਾਗਿ ॥

ਬਾਸਨੁ ਕਾਰੇ ਪਰਸੀਐ

ਤਉ ਕਛੁ ਲਾਗੈ ਦਾਗੁ ॥

ਅੰਗ-1371

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ

ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥

ਉਹ ਝੂਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ

ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੋਰਿ ॥

ਅੰਗ-1369

ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੁਸੰਗਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਫਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜੇ ਅਨੁਰੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਲ ਝੜ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਡਿਗਾ ਫਲ ਕੱਚਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾਸਤਿਕ ਤੇ ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਅਨੁਰੀ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਫਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਅਨੁਰੀ ਨਾਲ ਝੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਝੜ ਜਾਏ ਉਹ ਕੱਚਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰਿਆ ! ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਾ ਨਾਲਹੁ ਤੁਟੀਆ ਭਲੀ

ਜਿਨਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਪਿਆਰੁ ॥

ਅੰਗ-549

ਜਿਹੜੇ ਅਜ-ਕਲ੍ਹ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ-ਰਸਾਲੇ ਛਪ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਇਹੋ ਲੋਕ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਾਸਤਿਕਪਣਾ ਛਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਭ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਦਫਾ ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਘਰ ਕਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬੰਦਾ ਐਨਾ ਤਕੜਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੱਲ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢ ਦੇਵੇ, ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਉੱਤੇ ਤਰਕ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਛੇ ਕਲਾ ਵੈਰਾਗ ਦੀਆਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਵਿਸ਼ਈ ਤੇ ਪਾਮਰ ਲੋਕ 'ਗੁਰੂ-ਭਰੋਸੇ' ਨੂੰ ਬਹੁੱਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੱਚਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰੀਤ ਤੇੜ ਕੇ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਜੋੜਨੀ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ

ਪ੍ਰੀਤ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਸਾਥ ਨਿਭਦੀ ਹੈ । ਪਿਆਰਿਓ ! ਕੱਚੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਜੀਉਂਦੇ
ਜੀਵ ਦਾ ਹੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ

ਫੁਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ

ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ-1102

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ! ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ
ਸਰੂਪ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪੇ-ਆਪ ਹੈ । ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਤੋਂ
ਅਸਬੂਲ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜੋ
ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਪਰਵਾਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ, ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ
ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਖੇਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ
ਨਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਝਣ ਤੇ ਬੁੱਝਣ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਲੰਗੜਾ ਅੰਬ ਹੈ, ਇਹ ਦੁਸਹਿਰੀ ਅੰਬ ਹੈ,
ਇਸ ਵਿੱਚ ਐਨੀ ਕੈਲਰੀਜ਼ ਹਨ ਤੇ ਮਿੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਬੁੱਝਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਬ
ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਿਆ, ਚੂਸ ਲਿਆ, ਸੁਆਦ ਆ ਗਿਆ । ਇਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ
ਲਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ ਹੈ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ।

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥

ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥

ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੇਗੁ ॥

ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੇਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥

ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ ॥

ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ ॥

ਅੰਗ-275

ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥

ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ ॥

ਅੰਗ-726

ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੀਝਿਆ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਤੁ ਸਭੁ ਬੁਝਿਆ ॥

ਜਬ ਦੇਖਉ ਤਬ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੂਲੁ ॥

ਨਾਨਕ ਸੇ ਸੁਖਮੁ ਸੋਈ ਅਸਥੂਲੁ ॥

ਅੰਗ-281

ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦਵੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਧੀਰਜ, ਦਇਆ, ਖਿਆ, ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਸਿਦਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਫਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗਾ ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਛੇਤੀ ਤਹਿ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਾਮ ਜੱਪਦਿਆਂ ਜੱਪਦਿਆਂ ਜਦ ਤੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਬਿਵੇਕ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਝਲਕਾਰੇ ਵਜਣਗੇ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ, ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ ॥

ਅੰਗ-397

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਮਹਾਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਹ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿੱਦਾ ਲੈ ਕੇ ਅਯੁਧਿਆ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਬਰੇਤੀ ਤੇ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ, ਬਿਰਤੀ ਜੋੜ ਕੇ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੱਕ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਜੀਭਾ ਨਾਲ ਜੱਪਦੇ ਜੱਪਦੇ ਨਾਮ ਸਵਾਸ ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਨਾ ਬੁਲ੍ਹ ਹਿਲਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਜੀਭ ਹਿਲਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁੰਨ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ ਕਰਮ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵਿਕਸ਼ੇਪਤਾ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਭੁੱਲਾ ਦੇਣਾ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ।

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨ ॥

ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਰਿਦੈ ਲੈ ਧਾਰਉ ॥

ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰਉ ॥

ਅੰਗ-864

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜੱਪਦੇ ਜੱਪਦੇ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਗਈ ਕਿ ਅਪਣਾ ਆਪ ਭੁੱਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਹੀ ਯਾਦ ਰਹਿ ਗਿਆ । ਜਦੋਂ ‘ਧਿਆਤਾ-ਧਿਆਨ-ਧੇਅ’ ਦੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਟੁੱਟਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਆਪਾ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਕੋਈ ਨ੍ਰਿਰਾਥਕ ਕ੍ਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਪਿਆਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚ ਖਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠਿਆਂ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਚਾਰ ਵੱਜ ਗਏ । ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੱਜ ਉੱਠੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਗਏ ਹਨ । ਤੱਦੇ ਬੇੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ‘ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ-ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ’। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਈ ਗੋਂਦੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਅਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਹਿਲਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੇਦ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਬੈਠੇ ਰਹੇ । ਧਿਆਨ ਇਕ ਬਿਲਕੁਲ ਜੀਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ । ਕੱਛੂ ਬ੍ਰੇਤੀ ਵਿੱਚ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਆਂਡੇ ਦੱਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪਾਲ ਕੇ ਬੱਚੇ ਕੱਢ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਬੱਚੇ ਸਿਧੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਕੁੰਜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨਾਮ ਜੱਪ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉੱਥੇ ਇਕ ਨਾਸਤਿਕ ਬੰਦਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖਰ੍ਹਵੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ ਤੇ ਐਥੇ ਬੈਠਾ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ? ਆਪ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ । ਉਸ ਨੇ ਦੂਜੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਟੁੱਟਿਆ, ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ! ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੱਕ ਕੀ ਪਖੰਡ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ? ਤੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਕਹਿ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈਂ । ਭਾਨਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਚੋਰ ਤੇ ਠੱਗ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਡਰ ਦੇ ਕੇ ਭਜਾਉਂਦਾ ਹਾਂ । ਇਹ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਜੀਵ ਇਕੱਲਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਰੇਬ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁੱਤੇ ਹਨ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਹਾਂ ।

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ॥

ਅੰਗ-600

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੇਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥

ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥

ਅੰਗ-1288

ਸਰਵਰ ਪੰਖੀ ਹੇਕੜੇ ਫਾਹੀਵਾਲ ਪਚਾਸ ॥

ਇਹੁ ਤਨੁ ਲਹਰੀ ਗਡੁ ਥਿਆ ਸਚੇ ਤੇਰੀ ਆਸ ॥

ਅੰਗ-1384

ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਸਤਿਕ ਖਿੰਝ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਅਜੀਬ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਬੜਾ ਮਹਾਂਮੂਰਖ ਬੰਦਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈਂ । ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਬਰੇਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ । ਕਹਿੰਦਾ ਐਥੋਂ ਚਲਾ ਜਾਹ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਐਥੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹੁੱਤ ਬੁਰੀ ਕਰਾਂਗਾ । ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਸਬਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਤੇ ਕੋੜੇ

ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿ ਲਿਆ ਤੇ ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ, ਜੇਕਰ
ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਐਨਾ ਧੀਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁੱਖਾਂ ਵਰਗਾ ਜਿਗਰਾ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਫਰੀਦਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਰਿ ਚਾਕਰੀ

ਦਿਲ ਦੀ ਲਾਹਿ ਭਰਾਂਦਿ ॥

ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲੋੜੀਐ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ ॥

ਅੰਗ-1381

ਦਰਖਤ ਹੇਠਾਂ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਜਾਂ ਚੰਗਾ, ਸਭ ਨੂੰ ਛਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।
ਫਲ ਵਾਲੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਵੱਟੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਟਾਹਣੇ ਕੱਟ ਕੇ ਲੱਕੜ ਲੈ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੁਭਾਅ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ
ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ ਕੱਟਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਬੇੜੀ ਬਣ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬਣ ਨਹੀਂ
ਦਿੰਦਾ, ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ
ਮਨਮੁੱਖ ਦੇ ਬੋਲ-ਕੁਬੋਲ ਸਹਿ ਲਏ ਤੇ ਬੜੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ
ਲੱਗਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਾਂਗਾ, ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ
ਬੈਠ ਜਾਇਆ ਕਰਾਂਗਾ । ਹੁਣ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਬੜੀ ਦੂਰ ਜਾਕੇ ਬੈਠ ਲੱਗ ਪਏ
ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉੱਥੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੱਕ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ
ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਸੰਤਾਂ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਅਕਾਰਨ ਵੈਰ
ਕਰੇ, ਤੰਗ ਕਰੇ ਤੇ ਮਖੌਲ ਕਰੇ ਫੇਰ ਰੱਬ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਹਰਕਤ ਵਿੱਚ ਆ
ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਸੁੱਖ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਹੜੇ
ਨਿਰਵੈਰਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਐਸੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ
ਜਿਹੜਾ ਨਾਸਤਿਕ ਬੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਹੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਹੰਦੇ ॥

ਅੰਗ-316

ਬਖੇਰਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ, ਵੈਦ-ਹਕੀਮਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਘਰ
ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ । ਇਕੱਲਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਕੋਈ
ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਦਬੂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਰੋਟੀ ਸੁੱਟ

ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਅਪਣੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਬੇਕਸੂਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਧ੍ਰਿਕਾਰਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰ ਕੇ ਨਿਰਾਦਰ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ? ਉਸ ਨੇ ਧੱਕੇ ਖਾ ਕੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਸਗੋਂ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੈਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਦੇਵੇ । ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਥੋਂ ਲੱਭਾਂ ? ਉਸ ਨੇ ਤਲਾਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਜਦੋਂ ਢੂੰਡ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਘੁੰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਦੂਰ ਗੰਗਾ ਦੀ ਬਰੇਤੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਗਏ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਥੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਓ । ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ । ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਘਗਿਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੇ ! ਇਹ ਮੇਰੀ ਕਰਨੀ ਦਾ ਫਲ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਓ । ਮੇਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਸਕੇ-ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਕੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਸਾਰ ਭੁੱਬਾਂ ਮਾਰਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਾਧੂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਔਗਣ ਨਹੀਂ ਚਿਤਾਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਨੇਕੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਗਿਆਨ ਨੇਤ੍ਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜੋਤ ਦੇਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਸਤਸੰਗ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ । ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਅੱਧਾ ਕਾਫ਼ਰ ਹੈ, ਨਿਮਾਜ਼ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਉਥੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੂਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਨਾਲੇ ਰੋਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਜੀ ! ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰੋ, ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਧੱਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆਈਏ ? ਫਰੀਦ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਓ ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਦੁਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਨਾਹ ਮਾਫ਼ ਕਰ

ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਅਜਾਈਂ ਗਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ।
ਚੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਪੀਰ ਜੀ ! ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ
ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਦੁਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ । ਫਰੀਦ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਫਕੀਰ ਦਾ ਕੰਮ
ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣਾ ਤੇ ਦੁਆ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਢਾਇ ॥

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ-1381

ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਫਰੀਦ ਜੀ ਪਾਸ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣ
ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਐ ਦਰਵੇਸ਼ ! ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ
ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ
ਕਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਘੁਮੰਡ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ, ਨਜਾਇਜ਼ ਕੀਤੀ, ਅਸੀਂ
ਗੁਨਹਗਾਰ ਹਾਂ । ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ੋ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ
ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਅੱਲਾ-ਤਾਲਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਰਸਤੇ ਪਾਓ । ਬਹੁੱਤੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਬੁਰਿਆਂ
ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਸਲੂਕ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਮਾਫ ਕਰ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨੇਕੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਬੁਰੇ ਨਾਲ ਸਭ ਬੁਰਾ ਕਰੇਂਦੇ ਮਾਫ ਕਰਨ ਕਈ ਸਯਾਣੇ ।

ਬੁਰੇ ਨਾਲ ਕਿੰਵ ਨੇਕੀ ਕਰਨੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਣੇ ।

(ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜੇਕਰ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਦਿਲੋਂ ਭਲਾ ਮੰਗੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਭਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ
ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੇਹੜਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਿਚਾਰਾ ਬਹੁੱਤ ਦੁਖੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ
ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਇਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬੜਾ ਦੁੱਖੀ
ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ । ਮਨ ਵਿੱਚ ਦਇਆ
ਆਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ,
ਇਹ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਾਪ ਕਰਦਾ ਰਹੀਂ, ਇਸ ਭਿਆਨਕ
ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਇਹੋ ਇਲਾਜ ਹੈ । ਕਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ “ *ੴ ਸਤਿਨਾਮ*

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
 ਜਪੁ ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ” ॥
 ਬਚਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਰੂ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ
 ਨਾਮ ਹੈ । ਰੱਬ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿਆ ਕਰ,
 ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਭਲੀ ਕਰਨਗੇ ।

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਗੁਣ ਗਾਮ ॥

ਅੰਗ-274

ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ

ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ ॥

ਗੁਰ ਵਾਕੁ ਨਿਰਮਲੁ ਸਦਾ ਚਾਨਣੁ

ਨਿਤ ਸਾਚੁ ਤੀਰਥੁ ਮਜਨਾ ॥

ਅੰਗ-687

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਸਦਾ ਨਿਰਮਲ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਕੱਟ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਾਨਣਾ
 ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਰੋਗ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ
 ਨਾਲ ਜਾਪ ਕੀਤਾ, ਰੋਗ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸਰੀਰ ਕੰਚਨ
 ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਫੈਲ ਗਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਇਕ
 ਕੋਹੜੀ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਸਾਰੇ ਲੋਕੀਂ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ
 । ਆਪ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦੀ
 ਸੁਮੱਤ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਸਤਸੰਗ ਹੋਣ ਲੱਗ
 ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਕਾਫੀ ਸੰਗਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਆਰਿਓ ! ਚਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ
 ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਈਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ
 ਇਸ ਦਾ ਕੋਹੜ ਠੀਕ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ
 ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
 ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ
 ਬੈਠ ਗਈ । ਜਿਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਕੋਹੜ ਠੀਕ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਢਹਿ ਕੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਦੱਸੀ ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਇਹ ਸਾਡਾ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾਈ ਹੈ ਤੇ ਬੁਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੀਆਂ ਭੁਲਾਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੋ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ । ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਰ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ । ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੋ ਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣ ਤੇ ਸਭ ਦਾ ਲੋਕ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

ਸੋ ਐਸੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਾਡੇ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਐਸੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰੀਏ । ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਕਰੀਏ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕਰੀਏ, ਨਿੰਦਿਆ-ਚੁਗਲੀ ਨਾ ਕਰੀਏ, ਈਰਖਾ ਨਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੀਏ । ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਦਾ ਖੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਧਨ ਹੋਵੇ । ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਤੇ ਐਵੇਂ ਕੁੱਤੇ, ਬਿਲੇ ਬਣ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ? ਪਿਆਰਿਓ ਦੇਖੋ ! ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਕਮਾ ਲਿਆ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਦੇਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰੀਏ ।

4. ਐਸੇ ਭਰਮਿ ਭੂਲੇ ਸੰਸਾਰਾ ॥

ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਸਾਲ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਹਰ ਵਾਰੀ ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਅਮੇਲਕ ਜਨਮ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾੜੇ ਗਵਾ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ । ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਤਨੀ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ ?

ਐਸੇ ਭਰਮਿ ਭੂਲੇ ਸੰਸਾਰਾ ॥

ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਖੇਇ ਗਵਾਰਾ ॥

ਅੰਗ-676

ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਥੇ ਸੰਸਾ ਵਿਆਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸੰਸਾ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ੱਕੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਰਮ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ । ਜਿਵੇਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਮੰਜੇ ਕੋਲ ਰੱਸੀ ਪਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਪ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਡਰਦੇ ਹੋਏ ਕੰਬਦੇ ਰਹੀਏ ਕਿ ਹਾਇ ! ਇਹ ਤਾਂ ਮੰਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿਧਰੇ ਡੰਗ ਨਾ ਮਾਰ ਦੇਵੇ । ਪਰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਾਗਦੇ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਲੰਘ ਗਈ, ਸਵੇਰੇ ਚਾਨਣਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਸੀ ਨਿਕਲੀ । ਸੱਪ ਕਿੱਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਪ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਹੈਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵਿੱਥ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸੰਸਾ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ।

ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ ॥

ਅੰਗ-36

ਸਹਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਮਰਿ ਜੰਮੈ ਆਇਆ ਜਾਇਆ ॥

ਅੰਗ-138

ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਜਨਮ ਮਰਣ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਸਬਾਯਾ ।

ਜਮ ਦੰਡ ਸਿਰੋਂ ਨਾ ਉਤਰੈ ਸਾਕਤ ਦੁਰਜਨ ਜਨਮੁ ਗਵਾਯਾ

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-1/1)

ਭੁਲੇਖਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਾ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਹੀ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਲਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਦੇ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੇ ਭਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ ॥

ਅੰਗ-1168

ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਰਦਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਦਿੱਸਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਧੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਖਾਨਦਾਨ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਉਚੀ ਜਾਤ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਾਂ । ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਕਿਥੇ ਸੀ ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰਾ ਸਬੰਧ ਕਿਹੜੇ ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਸੀ ? ਹਉਮੈ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ, ਪੀਰ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਰੇ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਫਰੀਦਾ ਕੂਕੇਦਿਆਂ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੇ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਞਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ-1378

ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੇ ਹਉਮੈ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਫੇਰਦਾ ਭਾਵ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਜਿਤਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਸਮਝਾ ਲਵੇ । ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ

ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਕਹੀ ਜਾ ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਤੂੰ ਫਸ ਨਾ ਜਾਵੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਆਤਮਾ ਹੈਂ, ਉੱਚਾ ਹੈਂ । ਤੂੰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਹੀ ਮੰਨ ਲੈ ਜੇ ਸਰੀਰ ਮੰਨੇਗਾ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫੱਸ ਜਾਵੇਗਾ । ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਇਥੇ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਤਨੀ ਦਫਾ ਤੂੰ ਜੰਮਿਆਂ, ਕਿਤਨੀ ਦਫਾ ਮਰਿਆ, ਕਿਤਨੀ ਦਫਾ ਬਾਪ ਬਣਿਆ, ਕਿਤਨੀ ਦਫਾ ਬੇਟਾ ਬਣਿਆ, ਟੇਢੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਭੋਗ ਲਈਆਂ, ਇਹ ਤੇਰਾ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਬੇਅੰਤ ਲੰਮਾ ਸਫਰ ਕੱਟ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ।

ਘਰ ਦਰ ਫਿਰਿ ਥਾਕੀ ਬਹੁਤੇਰੇ ॥

ਜਾਤਿ ਅਸੰਖ ਅੰਤ ਨਹੀ ਮੇਰੇ ॥

ਕੇਤੇ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਧੀਆ ॥

ਕੇਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਫੁਨਿ ਹੂਆ ॥

ਅੰਗ-932

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥

ਅੰਗ-176

ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ, ਰੱਬ ਕੋਈ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਵਿੱਥ ਪਾ ਕੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਪਈ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਸੱਪ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਐਵੇਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਡਰਦੇ ਰਹੇ । ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਵੇਖ ਕੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੁੰਦਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਂਟੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਹਾਰ ਆਦਿ ਹਨ । ਪਾਰਖੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਖਾਓ ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੀ 22 ਕੈਰਟ ਸੋਨਾ ਹੈ । ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਫਰਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾ ਵਿਆਪ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਜਦ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਉਹ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੈ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੈ ।

ਰਾਜ ਭੁਇਅੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੈਸੇ ਹਹਿ

ਅਬ ਕਛੁ ਮਰਮੁ ਜਨਾਇਆ ॥

ਅਨਿਕ ਕਟਕ ਜੈਸੇ ਭੂਲਿ ਪਰੇ

ਅਬ ਕਹਤੇ ਕਹਨੁ ਨ ਆਇਆ ॥

ਸਰਬੇ ਏਕੁ ਅਨੇਕੈ ਸੁਆਮੀ

ਸਭ ਘਟ ਭੋਗਵੈ ਸੇਈ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਹਾਥ ਪੈ ਨੇਰੈ

ਸਹਿਜੇ ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ-658

ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਐਨਾ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਹੱਥ ਪੈਰ ਵੀ ਦੂਰ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸੋਚਣ ਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।

ਮਨ ਮਹਿ ਆਪਿ ਮਨ ਆਪੁਨੇ ਮਾਹਿ ॥

ਨਾਨਕ ਕੀਮਤਿ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ-279

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਨ ਮਰ ਕੇ ਅਮਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਤਨਾ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ । ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਡੰਡਵਤ ਪ੍ਰਨਾਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮੱਥਾ ਤੇ ਨੱਕ ਵੀ ਰਗੜਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ! ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਵੀ ਹੋ, ਸੁਣਦੇ ਵੀ ਹੋ ਤੇ ਨਾਲ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ । ਇਹ ਵੀ ਨਿਸਚਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਕਿ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਾਗਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਘਟ ਘਟ ਦਾ ਜਾਨਣਹਾਰ ਤੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ । ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਖ ਸਾਗਰ

ਸਰਬ ਘਟਾ ਭਰਪੂਰੀ ਰੇ ॥

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ

ਮੈ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ-612

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਹੁਣ ਹੋਇਆ ਕੀ ? ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਭਾਵ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬੇਸਮਝੀ ਆ ਗਈ ਤੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਬਣ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੂਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਭਾਈ ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਵੇਗਾ । ਜੇਕਰ ਬਚਨ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਮੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਜਦ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਸਕਦਾ । ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਉਮੈ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਵਾਸਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਮੱਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ ! ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇ, ਤਿਆਗ ਦੇ ਫੇਰ ਤੂੰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਅੱਗਲੀ ਗੱਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੀ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਐ ਬੰਦੇ ! ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਮਨ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ ਹੈ, ਅਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ । ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ ਕੇ, ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਦਾ ਹੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ ।

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥

ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਹੈ ਗੁਰਮਤੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੁ ॥ ਅੰਗ-441

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਵਿਸਾਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ 10 ਸਾਲ ਬਾਦ ਉਹ ਅਪਣਾ ਲੜਕਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਣ ਤੇ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ ? ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹ

ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਸੁਰਤ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਫੇਰ ਲੋਕੀਂ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਸੁਰਤ ਹੈ । ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਕਮਲਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੋਲਾ ਰੱਪਾ ਹੈ । ਸੋਝੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੋਲ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਡੋਰਾ ਭੇਰਾ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ।

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜਗੁ ਕਮਲਾ ਫਿਰੈ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ-643

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ

ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ-644

ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ॥

ਸਬਦੁ ਨ ਸੁਣਈ ਬਹੁ ਰੋਲ ਘਚੋਲਾ ॥

ਅੰਗ-313

ਜੇ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਕਮਾਈ ਕਰ ਲਵੇ ਫੇਰ ਗੱਲ ਇਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਣਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਠਿਨ ਹੈ । ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਭਾਵੇਂ ਜਿੱਤਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ । ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹਉਮੈ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਗੁਣਨ ਦੀ ਕਾਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ., ਖੋਜੀ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸੰਸੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ । ਪਰ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਜਿਤਨਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । ਬਹਿੰਦਾ, ਉਠਦਾ, ਖਾਂਦਾ, ਪੀਂਦਾ ਕੰਮ ਧੰਦੇ ਕਰਦਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ ਭਾਵ ਨਿਰੰਤਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੀ ਜਾਵੇ । ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਆਕਰਣ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ, ਵਖਿਆਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ, ਗੱਲ ਬੁੱਝਣ ਨਾਲ ਬਣਨੀ ਹੈ ।

ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਅਹਿ ਸਾਥ ॥

ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੇੜੀ ਪਾਈਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀਅਹਿ ਖਾਤ ॥

ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਬਰਸ ਬਰਸ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਮਾਸ ॥

ਪੜੀਐ ਜੇਤੀ ਆਰਜਾ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਸਾਸ ॥

ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥ ਅੰਗ-467

ਪੜਣਾ ਗੁੜਣਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਾਰ ਹੈ

ਅੰਦਰ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਕਾਰੁ ॥

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸਭਿ ਪੜਿ ਥਕੇ

ਦੁਜੈ ਭਾਇ ਖੁਆਰੁ ॥ ਅੰਗ-650

ਕੇਤੇ ਕਹਹਿ ਵਖਾਣ ਕਹਿ ਕਹਿ ਜਾਵਣਾ ॥

ਵੇਦ ਕਹਹਿ ਵਖਿਆਣ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਵਣਾ ॥

ਪੜਿਆ ਨਾਹੀ ਭੇਦੁ ਬੁਝਿਐ ਪਾਵਣਾ ॥ ਅੰਗ-148

ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਾਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਾਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸੋਖਾ ਰਾਹ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾਓ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਰਾਹ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਹੋਰ ਐਥੇ ਰਸਤੇ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਭਾਵ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਧੂਣੀਆਂ ਤਾਪਦੇ ਹੋ, ਭੁੱਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਪੁੱਠੇ ਲਟਕ ਕੇ ਤੱਪ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪਿਆਰਿਓ ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ (authority) ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਚਾਬੀ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ।

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥

ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥ ਅੰਗ-463

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ

ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥

ਅਨਕਿ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥

ਅੰਗ-205

ਸਿੱਖ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਤੱਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਬਚਨ ਕੋਈ ਮੰਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਟੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਬੂਝ ਨ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ-55

ਸ਼ਬਦ ਕਿਥੋਂ ਲਵੇਗਾ, ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਚੇਤਨ ਸ਼ਬਦ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੁੱਝ ਪਾਉਣੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੁਰੂ ਜੇਤ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। “ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ” ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਅੱਗਲਾ ਅਖਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਉਹ ‘ਗੁਰ’ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ‘ਗੁਰੂ’ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ‘ਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝੋ ਤਾਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ ਜਿਥੋਂ ਅਸੀਂ ਚੱਲਣਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੁਲ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ।

ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ

ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੇਈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ-599

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਵੇਦ ਵੀ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਏ। ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਓਅੰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਈ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਈਸ਼ਵਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੈਗਾਮ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਕਲਮ ਨਾਲ ਫੱਟੀ ਤੇ ਲਿੱਖ ਲੈ, ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਖੁਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਖੁਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸਿਰਫ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਧਾ ਪੈਗਾਮ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥ ਅੰਗ-7

ਵੱਡੀ ਅਚਰਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਗੱਲ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਰਦੇ ਦੇ ਓਹਲੇ, ਲੇਕਿਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈਸਾ ਜੀ ਕੋਲ ਵੀ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਆਏ ਤੇ ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇਲਹਾਮ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਮੂਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਲਹਾਮ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਜੇ ਅੰਜੀਲ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਇਆ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੈਗਾਮ ਸੀਨਾ ਬਸੀਨਾ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਆਏ ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲਾਵਟਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਅਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਵਾਈ ਤੇ ਅਪਣੇ ਕਰਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਆ

ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਤੇ
ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਹਉ ਆਪਹੁ ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣਦਾ

ਮੈ ਕਹਿਆ ਸਭੁ ਹੁਕਮਾਉ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ-763

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ

ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥

ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਝ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ

ਜੇਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥

ਅੰਗ-722

13 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1565 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਏਮਨਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਤੇ ਉਹ 1578 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ । ਸੋ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਕਿਸ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੋਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ । ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੋਤੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ ਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਗਈ । ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੋਤੀ ਰਾਹੀਂ ਗਿਆਨ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੈ । ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕ੍ਰੋਪਤਾ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਬਦਲਾ ਤਾਂ ਲਵੇ ਜੇ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਹੋਵੇ, ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਦਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈ ।

ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ-275

ਗੁਰੂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰੂਪ ਹਨ ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ

ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ-599

ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ ॥

ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਯਹੁ ਹਮਾਰਾ ॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ-ਪਾ.10)

ਕੋਣ ਹੋਇਆ ਫਿਰ ‘ਆਦਿ ਤੇ ਅੰਤ’ ਇਕ ਅਵਤਾਰ ਵਾਲਾ ? ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ‘ਸ਼ਬਦ’ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਉਂਤ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸਾਜਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਵਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦੁ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦੁ ॥

ਅੰਗ-293

ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬਗੈਰ ਬਜਾਏ ਨਾਦ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਉਹ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਝੱਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ‘ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ’ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਬਾਪੂ ਜੀ (ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਉਦਪੁਰੀਏ) ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨਾਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਤਨਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬੈਠੇ ਹੀ ਛੱਤ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਏ, ਸੰਭਲ ਨਾ ਹੋਇਆ ਧਰਤੀ ਨਾਲੋਂ ਗੁਤਵ (gravity) ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਆ ਗਏ, ਚੌਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੁੜਕੇ ਫੇਰ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਛੱਤ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਘੁੰਮ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਡੰਡਵਤ ਹੋ ਕੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਹੇ ਸੱਚੇਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਸੰਭਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਅਜੌਰ ਨੂੰ ਜਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖਸ਼ੋ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਰੰਟ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਬੜੀ ਜਬਰਦਸਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੇਤਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਝਰਨਾਹਟ

(vibration) ਤੇ ਆਤਮ ਰਸ, ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਛੇ ਘੰਟੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਲੰਮੇ ਪਏ ਰਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲਾਈਟ ਦੇ ਵਰੇਲੇ ਫਲੈਸ਼ ਵਾਂਗੂੰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭਰ ਗਿਆ । ਉਹ ਲਾਈਟ ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਪਰਸ਼ ਕਰ ਗਈ ਉਸ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਕੰਬਣੀ ਛਿੜ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਕਰੰਟ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਸਭ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਦੋਂ ਛੇ ਘੰਟੇ ਬੀਤ ਗਏ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਬਦ ਅੰਦਰੋਂ ਜਰਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਬਾਪੂ ਜੀ ਉਠੇ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਰ ਦੇ 376 ਚੱਕ ਮੁਰੱਬੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਚਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭੱਰਾ ਸਿਰ ਤੋਂ ਇਕ ਗਿੱਠ ਉਚਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦਾ ਕਿਲਾ ਬਣਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਫੜ ਕੇ ਵਗਾਰ ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ । ਟੇਕਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਜਰੀ-ਇੱਟਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਓ । ਹੁਕਮ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਲਿਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਪਰ ਸਾਰੇ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਟੇਕਰੀ ਤਾਂ ਸਿਰ ਨੂੰ ਛੋਹਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉੱਤੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਹਾਰ ਮੰਨਣੀ ਪਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਫਕੀਰ ਸਾਂਈ ! ਮੇਰੀ ਖਤਾ ਮਾਫ ਕਰਿਓ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋ । ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕਰੰਟ ਹੈ । ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੁਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਬਾਡੂ ਗੁਰੂ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਬੂਝ ਨ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ-55

ਗੁਰੂ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਸਰੂਪ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਬੜੀ ਐਖੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਾਡੀ ਬੇਵਸੀ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਕਤ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ

ਜਾਣੇ ਤਾਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋਵੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ-941

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ ॥

ਅੰਗ-397

ਸੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਦੂਸਰਾ ਸਰੂਪ ਸ਼ਬਦ, ਤੀਸਰਾ ਉਹ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੋਤੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕਲਜੁੱਗ ਆ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਖੰਡ ਚੱਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਕਲ ਚੱਲ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਵਲ-ਛਲ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਜਾਣੇ ਹਨ ਤੇ ਜੀਵ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ ? ਪਹਿਲੇ ਜੁੱਗਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪੂਰੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਤੇ ਜਨਕ ਜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਕਲਜੁੱਗ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਐਸਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਘਰ ਘਰ ਹੋਇ ਬਹੈਗੇ ਰਾਮਾ ।

ਕੋਇ ਨਾ ਸਰੈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕਾਮਾ ।

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਆਰਿਓ ! ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪੈ ਜਾਇਓ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੋਤੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਪੱਕੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਆਉਗੇ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਸਭ ਕੁੱਝ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਜੁਗਤੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸੰਤਾਂ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਕੋਲ ਹੈ । ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਉਣਗੇ ਤੇ ਭੇਤ ਖੇਲ੍ਹ ਖੇਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਣਗੇ ਪਰ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਮਿਲੇਗਾ ।

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥

ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ-1373

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ

ਸੇ ਹਰਿ ਜਨ ਪੂਰੇ ਸਹੀ ਜਾਣਿ ॥

ਅੰਗ-651

ਗੁਰਮਤੀ ਪਰਗਾਸੁ ਹੋਇ ਸਚਿ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਤਿਥੈ ਕਾਲੁ ਨ ਸੰਚਰੈ ਜੇਤੀ ਜੇਤਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ-55

ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਦੇ ਨਾਲ ਉਥੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਰਕਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਇਹ ਜੇਤੀ ਜੇਤ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਜਿਹੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁੱਝ ਸਮਝ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਲੇਸਫੀ ਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਫੜ ਸਕਦੀ, ਐਥੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲੀ, ਪੰਜਵੀਂ, ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਬੀ.ਏ., ਐਮ.ਏ ਤੇ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਮਝਣੀ ਐਥੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਡੂੰਘੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਹੈ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਐਥੀ ਗੱਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਤਸੰਗ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬਚਨ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਸੁਣੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਫੀ ਸਦੀ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵੀ ਹਾਂ, ਸੁਣਦੇ ਵੀ ਹਾਂ ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਵੀ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਸਥਿਰ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਜਾਈਏ ਕਿ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਰਹੀਏ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਕਾਲ ਦੇ ਫੰਧੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਆਉਣਾ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਕਾਲ ਬਚਪਨ, ਜੁਆਨੀ ਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਕਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਜਾਲ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਛਲੀ ਵਿਸਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੱਸ ਕੇ ਪਕੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਟਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ

ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਲ ਤਾਂ ਬਿਲੇ ਵਾਂਗੂੰ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ
ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਗੁਲੇਲਾ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ।

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥

ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੂਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥ ਅੰਗ-254

ਮਛਲੀ ਜਾਲੁ ਨ ਜਾਣਿਆ ਸਰੁ ਖਾਰਾ ਅਸਗਾਹੁ ॥

ਅਤਿ ਸਿਆਣੀ ਸੋਹਣੀ ਕਿਉ ਕੀਤੇ ਵੇਸਾਹੁ ॥

ਕੀਤੇ ਕਾਰਣਿ ਪਾਕੜੀ ਕਾਲੁ ਨ ਟਲੈ ਸਿਰਾਹੁ ॥

ਭਾਈ ਰੇ ਇਉ ਸਿਰਿ ਜਾਣਹੁ ਕਾਲੁ ॥

ਜਿਉ ਮਛੀ ਤਿਉ ਮਾਣਸਾ ਪਵੈ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲੁ ॥ ਅੰਗ-55

ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ

ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥

ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਫੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗ੍ਰਸਿ ਹੈ

ਸਮਝਿ ਰਾਖਉ ਚੀਤਿ ॥ ਅੰਗ-631

ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚੇਰਾਂ ਭੇਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਰਹੇ ਉਹ
ਪੰਛੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫੱਸ ਗਏ । ਪਿਆਰਿਆ ! ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ
ਤੂੰ ਲੱਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਨਹੀਂ ਤੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਵੀ ਕਿਵੇਂ
ਹੋਣਾ ਸੀ ? ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਥੀ
ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਜਿਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਸਭ
ਕੁੱਛ ਕਰਦਾ ਹੈਂ । ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਆਈਆਂ
ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀਆਂ ।

ਸੀਚਾਨੇ ਜਿਉ ਪੰਖੀਆ ਜਾਲੀ ਬਧਿਕ ਹਾਥਿ ॥

ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ ਹੋਰਿ ਫਾਥੇ ਚੇਰੈ ਸਾਥਿ ॥

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਚੁਣਿ ਸੁਟੀਅਹਿ ਕੋਇ ਨ ਸੰਗੀ ਸਾਥਿ ॥ ਅੰਗ-55

ਚਬਣ ਚਲਣ ਰਤੰਨ ਸੇ ਸੁਣੀਅਰ ਬਹਿ ਗਏ ॥

ਹੇੜੇ ਮੁਤੀ ਧਾਹ ਸੇ ਜਾਨੀ ਚਲਿ ਗਏ ॥ ਅੰਗ-1381

ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਅੱਖਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਕੰਨ ਦਿੱਤੇ, ਜਦੋਂ ਖਾਣ ਜੋਗਾ ਹੋਇਆ ਦੰਦ ਦੇ ਦਿੱਤੇ, ਫੇਰ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਗਈ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਵੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਗਏ । ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਦਿਸਣੇ ਹੱਟ ਗਿਆ, ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ਹੋ ਗਏ, ਦੰਦ ਖਾਣ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਏ ਤੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਤੇ ਖਚਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ । ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਸੱਟ ਖਾਧੀ, ਬਹੁਤ ਵੈਰਾਗ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਭੁੱਖ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਹੱਟ ਗਈ । ਗੁਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰੇ ਸਤਸੰਗੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਘਰ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਫਜ਼ੂਲ ਹਨ, ਉਹ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ । ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਲਭਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਫੇਰ ਵੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਕੇ ਖੱਪਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ, ਆਪਣੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਦੇਕੇ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ।

ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਬਸਹੁ ਰਿਦੈ ਹਰਿ ਨੀਤ ॥

ਤੈਸੀ ਬੁਧਿ ਕਰਹੁ ਪਰਗਾਸਾ

ਲਾਰੈ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਅੰਗ-712

ਬਹੁਤ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਸੀ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਲ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਪ ਲਿਆ

ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੱਟ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਪੂਰਾ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ ।
 ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਣ ਦਾ ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਜਗਿਆਸੂ
 ਪੂਰਾ ਨਾ ਮਿਲੇ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ
 ਨਾਮ ਦਾ ਗਾਹਕ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਸਭ ਤੋਂ
 ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖੀਂ
 ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਦੀ ਗਠੜੀ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾ
 ਵੈਰਾਗ ਹੈ, ਨਾ ਵਿਵੇਕ ਹੈ, ਨਾ ਖਟਸੰਮਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਨਾ ਸੁਨਣ
 ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਧਿਆਸਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ
 ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਉਥੇ ਖੋਲੋਗਾ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ
 ਹੀਰਾ ਕਿਸੇ ਭਾਅ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਦਾ ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ
 ਮਾਇਆ ਦਾ ਗਾਹਕ ਹੈ ।

ਵਿਣੁ ਗਾਹਕੁ ਗੁਣੁ ਵੇਚੀਐ

ਤਉ ਗੁਣੁ ਸਹਯੋ ਜਾਇ ॥

ਗੁਣ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ

ਤਉ ਗੁਣੁ ਲਾਖ ਵਿਕਾਇ ॥

ਅੰਗ-1086

ਕਬੀਰਾ ਏਕੁ ਅਚੰਭਉ ਦੇਖਿਓ

ਹੀਰਾ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ ॥

ਬਨਜਨਹਾਰੇ ਬਾਹਰਾ ਕਉਡੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ-1372

ਸੰਸਾਰ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਵੀ ਮਾਇਆ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਇਹ ਕੰਮ
 ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮਾਇਆ ਦੀ ਮੂੰਹ ਮੰਗੀ ਮੁਰਦ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ।
 ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ
 ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਸਸਤੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਗਾਹਕ ਹੈ । ਗਾਹਕ ਦੇ ਗੁਣ
 ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਦੀ ਨਾ ਕਦੀ ਕੋਈ ਮਹਿੰਗਾ ਮੁਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ
 ਲਈ ਸਾਧੂ ਅਸਲੀ ਗੰਠ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ।

ਕੋਈ ਆਇ ਮਿਲੈਗੋ ਗਾਹਕੀ ਲੇਗੋ ਮਹਗੋ ਮੇਲਿ ॥

ਅੰਗ-1376

ਉਸ ਗਾਹਕ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸੰਬੰਧ ਹਨ, ਜਿੰਨੀ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਸਾਡੀ ਮਨਾਉਤ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਖਤਮ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਨਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਦਾ ਬਣ ਕੇ ਇਹ ਰਹਿਤਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗੱਲੀਂ ਹੋਵਣਾ ।

ਸਾਬਰ ਸਿਦਕ ਸਹੀਦ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ ।

ਗੋਲਾ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ ।

ਨਾ ਤਿਸ ਭੁਖ ਨ ਨੀਂਦ ਖਾਣਾ ਸੋਵਣਾ ।

ਪੀਹਣ ਹੋਇ ਜਦੀਦ ਪਾਣੀ ਢੋਵਣਾ ।

ਪੱਖੇ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਪਗ ਮਲ ਧੋਵਣਾ ।

ਸੇਵਕ ਹੋਇ ਸੰਜੀਦ ਨ ਹੱਸਣ ਰੋਵਣਾ ।

ਦਰ ਦਰਵੇਸ਼ ਰਸੀਦ ਪਿਰਮ ਰਸ ਭੋਵਣਾ ।

ਚੰਦ ਮੁਮਾਰਖ ਈਦ ਪੁੱਗ ਖਲੋਵਣਾ ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-3/18)

ਪਿਆਰਿਓ ! ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਲੋਚਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਰਹਿਤਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੋ ਫੇਰ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ । ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਸਿਖ ਜਗਿਆਸੂ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਲਗਨ ਹੈ, ਪੂਰਾ ਜਗਿਆਸੂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ ! ਸਿੱਖ ਬਣਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਬੁੱਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਕੁੱਝ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਹ ਰਹਿਤਾਂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅੰਦਰ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸੋਝੀ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨਮੱਤ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਮਨਮੱਤ ਨੂੰ

ਛੱਡ ਕੇ ਮੁਰਦਾ ਬਣਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਐਵੇਂ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅੰਦਰੋਂ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਮਨਮੱਤ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਤਾਂ ਛੁਟੇਗਾ ਜਦ ਤੂੰ ਅਪਣਾ ਮਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵੇਂਗਾ। ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁੱਝ ਕਹਿਣੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁੱਝ, ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਣੈ, ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਗੁੱਸੇ ਗਿੱਲੇ ਕਰਨੇ ਹਨ ਫੇਰ ਪਿਆਰਿਆ ! ਇਹ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਰੇ ਹੋਇਆਂ ਦਾ ਥਾਂ ਹੈ। ਜੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਚਲਣੀ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਮੁਰਦਾ ਹੋਕੇ ਮੁਰੀਦ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਾ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸੰਵਰਨਾ। ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਅਪਣਾ ਆਪ ਗਵਾ ਕੇ ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਲਾਮ ਹੋਵੇ ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਵਾਂਗ ਵਿਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਕੋਲ ਅਪਣਾ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਅਪਣਾ ਮਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦੇਵੇ ਉਸ ਸਿੱਖ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਮਨ ਦੇ ਸਟੋਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਅੰਗ-286

ਮਨ ਕੀ ਹੈ ? ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਸੰਸਿਆਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ, ਮੇਰੀ, ਮਾਨ, ਅਪਮਾਨ, ਵੈਰੀ, ਮਿੱਤਰ, ਆਪਣੇ, ਬਿਗਾਨੇ, ਸਭ ਕੁੱਝ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਆਪ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾ।

ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸਮਰਾਟ ਆਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਨ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਰਬਾਨ ਪਦ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸੋ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਕੁੱਝ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਓ। ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਜੇ ਵੀ ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਸੀ ਸਾਰਾ ਕੱਢ ਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ

ਟਕਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬਸਤਰ ਉਤਾਰ ਦੇ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬਸਤਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ। ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲੇ ਤੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬਚਨ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁੱਝ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਲੇ ਸਰੀਰ ਹੈਗਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ, ਸਮਰਾਟ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਜੀ ! ਉਹ ਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹਾਲੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਰਾਟ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਹਸਤੀ ਹੈ, ਇਕੱਲੇ ਸਰੀਰ ਵੇਚਣ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਜਦਕਿ ਮਨ, ਬੁੱਧ ਤੇ ਚਿੱਤ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ ਤੇ ਅਹੰਭਾਵ ਇਹ ਚਾਰੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੌਂਪ ਦੇ ਜੋ ਰਸਤਾ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਤੇ ਚਾਰੇ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀਆਂ ਫੇਰ ਉੱਠਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਹੱਟ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁੱਝ ਬਾਕੀ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਿਸਰਾਮ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਫੁਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੇਚ ਦਿਤਾ। ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੀ ਰਹਿਤ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਪੱਕੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਹੀ ਨੁਕਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰਓ ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਆਤਮਿਕ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਦੇਨੋਂ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਵੇਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ “ਮੈਂ” ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਧਿੰਗ ! ਆਪਣੀ ‘ਮੈਂ’ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਪਣ ਕਰ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਮਨਮੱਤ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਤਰਕਾਂ-ਵਿਤਰਕਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਆਪਣੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਸ਼ੇਰ ਵਾਲੀ ਰੱਖ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿੱਧੀ ਝਪਟ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ

ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਗਲੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਰੱਖ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੋਣੀ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਮਨਮੱਤ ਹਰ ਵੇਲੇ ਰਾਗ ਦੁਵੈਸ਼ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਵਿਰੋਧ ਪਾਲਦੀ ਹੈ, ਵਿੱਤਕਰੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਨਾਲ ਕਲੇਸ਼ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਵੈਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫਲਾਣੇ ਟਾਈਮ ਆਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਫੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਪਿਆ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ । ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਕੇ ਲੰਮੀ ਨਦਰ ਰੱਖਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ

ਫਰੀਦਾ ਜਿਨੀ ਕੰਮੀ ਨਾਹਿ ਗੁਣ ਤੇ ਕੰਮੜੇ ਵਿਸਾਰਿ ॥

ਮਤੁ ਸਰਮਿੰਦਾ ਥੀਵਹੀ ਸਾਈ ਦੈ ਦਰਬਾਰਿ ॥ ਅੰਗ-1381

ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੇਉ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਰਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ ॥ ਅੰਗ-278

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਪਿੰਗ ! ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਨਿਗਾਹ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਮਨਮੁੱਖ ਬੰਦੇ ਐਸੀ ਸੋਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ “ ਖਾਓ, ਪੀਓ ਤੇ ਐਸ਼ ਕਰੋ ਤੇ ਬਾਬਰ ਆਲਮ ਦੁਬਾਰਾ ਨੇਸਤ ” (eat drink and be marry for we shall have to die) । ਸੱਚ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਗਾਹ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਆਹ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਫਲ ਜਾਂ ਸਜਾ ਮਿਲੇਗੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਨਦਰ ਰੱਖਣੀ ਪਵੇਗੀ ਤੇ ਇਹ ਸੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥

ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥

ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਇ ਆਇ ਤਹੀ ॥

ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ ॥

ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥

ਅੰਗ-953

ਜਿਸ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਰਾਜ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਸੇ ਨਰਕਪਾਤੀ ਹੋਵਤ ਸੁਆਨੁ ॥

ਜੇ ਜਾਨੈ ਮੈ ਜੇਬਨਵੰਤੁ ॥

ਸੇ ਹੋਵਤ ਬਿਸਟਾ ਕਾ ਜੰਤੁ ॥

ਅੰਗ-278

ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਜੇਬਨਵੰਤ ਹਾਂ, ਸੋਹਣਾ ਹਾਂ, ਜੁਆਨ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਘੁਮੰਡ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਗਲਤ ਸੋਚ ਨੇ ਕਿੱਥੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਕੀ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਸਫਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਹਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਹੁਣ ਇਹ ਜੀਵਨ, ਇਸ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਮੌਤ ਤੇ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਅਗਲਾ ਸੰਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਉਪਰ ਨਿਗਾ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ; ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਹਿੰਸਾ, ਖਿਆ, ਧੀਰਜ, ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ; ਮਰਿਯਾਦਾ, ਸ਼ਰਧਾ, ਦਾਸਾ ਭਾਵ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਜਮ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ; ਅਵਿਦਿਆ, ਅਸਮਿਤਾ, ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼, ਰਾਗ, ਦਵੈਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਿੱਚ ਪਰਚੇ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਵਕਤ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਰਹਿਣਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਾ ਜਾਣਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੁਲੇ ਰਹਿਣਾ, ਮੌਤ ਦੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ, ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਧਾਰ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਗਾਨੇ ਸਮਝ ਕੇ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਆਦਿ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਆਸਾ, ਅੰਦੇਸਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਪੰਜ ਚੇਰਾਂ, ਪੰਜ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਅਲੇਪਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜ ਠੱਗਾਂ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਚਾਰੇ ਅਗਨੀਆਂ ਹੰਸ, ਹੇਤ, ਲੇਭ, ਕੋਪ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਲ, ਵਿਸ਼ੇਕ, ਅਵਰਨ ਤਿੰਨੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ

ਹਨ, ਉਹ ਫੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਜੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਸੋ ਭਾਈ ਧੰਗ ! ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਸੈਣ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਇਤਨੀ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਡਿਊਟੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬਦਨਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਤਨ ਤੇ ਫੇੜਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਤੇਲ ਲਾ ਕੇ ਮਾਲਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਹੱਥ ਲੱਗਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਅਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਹੁਤੇ ਕਿਤਨ ਗੁਣ ਨੀਚ ਸੇਵਕਾਈ ।

ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਸੈਨ ਰੂਪ ਧਰਕੇ ਅਤਰਾਈ ।

ਆਇਆ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਸਮੀਪੈ ।

ਲਗੇ ਲਗਾਵਨ ਤੇਲ ਮਹੀਪੈ ।

ਪਰਸੁਤ ਕਰਿ ਤਨੁ ਕੇ ਸਭ ਰੋਗੁ ।

ਤਰਨਤ ਮਿਲਿਓ ਸੁਖ ਭੋਗੁ ।

(ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਜਦੋਂ ਸੈਣ ਜੀ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਦੂਰੋਂ ਦੇਖ ਕੇ ਤਖਤ ਤੋਂ ਉੱਠ ਖਲੋਤਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੀਮਤੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸੈਣ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤੀ । ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਸੁਣਿ ਪਰਤਾਪ ਕਬੀਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਿੱਖ ਹੋਯਾ ਸੈਣ ਨਾਈ ।

ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਰਾਤੀ ਕਰੈ ਭਲਕੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰੈ ਜਾਈ ।

ਆਏ ਸੰਤ ਪਰਾਹੁਣੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਆ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ।

ਛੱਡ ਨ ਸਕੈ ਸੰਤ ਜਨ ਰਾਜ ਦੁਆਰ ਨ ਸੇਵ ਕਮਾਈ ।

ਸੈਣ ਰੂਪ ਹਰਿ ਹੋਇ ਕੈ ਆਯਾ ਰਾਣੇ ਨੇਂ ਰੀਝਾਈ ।

ਸਾਧ ਜਨਾਂ ਨੇ ਵਿਦਾ ਕਰਿ ਰਾਜਦੁਆਰ ਗਇਆ ਸ਼ਰਮਾਈ ।

ਰਾਏ ਦੂਰਹੁੰ ਸੱਦ ਕੈ ਗਲਹੁੰ ਕਵਾਇ ਖੇਲੁ ਪੈਨਾਈ ।
ਵੱਸ ਕੀਤਾ ਹਉ ਤੁਧ ਅੱਜ ਬੋਲੈ ਰਾਜਾ ਸੁਣੈ ਲੁਕਾਈ ।
ਪਰਗਟ ਕਰੈ ਭਗਤ ਵਡਿਆਈ ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-10/16)

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਧਿੰਗ ! ਸੈਣ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਮੇਵਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਰੀਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਕੱਲੀ ਸੇਵਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਸਗੋਂ ਦੇਵੇਂ ਹਲਟ ਚਲਾਉਣੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਨਾਮ ਵੀ ਜੱਪਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਹੈ । ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਮਾਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਖਾਸ ਬੰਦਾ ਹਾਂ ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਫੇਰ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਮਾਣ ਆਉਣ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ਕੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਉਹ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਕ ਅਪਣੀ 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋ ਕੇ ਚਾਉ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤੇ ਇਕ ਸੁਆਸ ਵੀ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਵੇ ।

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ ॥

ਅੰਗ-26

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਸੇਵਾ ਥਾਇ ਨ ਪਾਏ ॥

ਜਨਮਿ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਏ ॥

ਸੇ ਤਪੁ ਪੂਰਾ ਸਾਈ ਸੇਵਾ

ਜੇ ਹਰਿ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਭਾਣੀ ਹੇ ॥

ਅੰਗ-1071

ਪਾਨੀ ਪਖਾ ਪੀਸਉ ਸੰਤ ਆਗੈ

ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਜਸੁ ਗਾਈ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਮਨੁ ਨਾਮੁ ਸਮਾਰੈ

ਇਹੁ ਬਿਸ੍ਵਾਸੁ ਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ-673

ਜਿਹੜੀ ਮਨਮਤਿ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕਰਨ, ਬੜਾ ਦਾਨੀ ਹੈ, ਮਾਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਬੇ ਤਬੇ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪੱਥਰ ਦੀ ਬੇੜੀ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ, ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਥਾਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਅਬੇ ਤਬੇ ਕੀ ਚਾਕਰੀ ਕਿਉ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ॥

ਪਥਰ ਕੀ ਬੇੜੀ ਜੇ ਚੜੈ ਭਰ ਨਾਲ ਬੁਡਾਵੈ ॥

ਅੰਗ-420

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੋ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਕਰਾਏ ॥

ਨਾਨਕ ਸਿਰੁ ਦੇ ਛੁਟੀਐ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਪਾਏ ॥

ਅੰਗ-421

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਪਿੰਗ ! ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸੇਵਾ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਫਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਇਹੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ।

ਜੰਗਮ ਜੇਧ ਜਤੀ ਸੰਨਿਆਸੀ

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਵੀਚਾਰੀ ॥

ਬਿਨੁ ਸੇਵਾ ਫਲੁ ਕਬਹੂ ਨ ਪਾਵਸਿ

ਸੇਵਾ ਕਰਣੀ ਸਾਰੀ ॥

ਅੰਗ-992

ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਿਖਣਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-28/4)

ਜਿਹੜਾ ਅਪਣੇ ਨਿਜ ਲਈ ਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਉਮੈ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਰਾਇਆ ਤੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਰਕੇ ਜਾਣ

ਲਿਆ । ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਸੇਵਾ ਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੇਕਟ ਕਰਮ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਬਾਜੀਗਰ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦਿਖਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਪਾ ਕੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਪਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨਿਵਲੀ-ਭੁਅੰਗਮ ਆਦਿ ਹਨ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਐਖੇ ਹਨ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ । ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਇਕ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਭਰਮ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਭੁਅੰਗਮ ਭਾਠੀ ਰੇਚਕ ਪੂਰਕ ਕੁੰਭ ਕਰੈ ॥

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਛੁ ਸੋਝੀ ਨਾਹੀ ਭਰਮੇ ਭੁਲਾ ਬੂਝਿ ਮਰੈ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਏ ॥

ਅਨਦਿਨੁ ਜਾਗੈ ਸਚਿ ਲਿਵ ਲਾਏ ॥

ਏਕੋ ਜਾਣੈ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਸੁਖਦਾਤਾ ਸੇਵੇ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ-1343

ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਧੰਗ ! ਦੁਬਿਧਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਾਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਤੇ ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਉਸ ਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਰਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਣ ਕੇ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਈਂ, ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ।

ਦੁਬਿਧਾ ਚੁਕੈ ਤਾਂ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੁ ॥

ਘਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੋ ਕਰਿ ਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ-1343

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਧੰਗ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਬੰਦਗੀ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਹੋਵੇ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੀ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਥੇ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ । ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਦੀ ਗੂੰਜਾਰ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਧੁੰਨੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਇ ਆਈ । ਉਥੇ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁੰਨਕਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਅਡੋਲ ਹੋ ਕੇ ਟਿੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਜ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨਿਜ ਘਰ ਦਿੱਖਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਥੇ ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਅਪਣੇ ਆਪ ਚਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਭਾਈ ਧੰਗ ਦੀ ਹਰ ਵਕਤ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਤਾਰ ਘੇਰ ਬਾਜਿੰਤ੍ਰ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ ॥

ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥

ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥

ਸਬਦ ਖੇਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥ ਅੰਗ-1291

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ

ਸੇ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ-106

ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਘਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕੁੱਝ ਕਹੀ

ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਸਤਰ ਧੋਂਦਾ ਹੈ, ਬਰਤਨ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਚਾਪੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਦਿਨ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੰਮ ਤੇ ਜਾਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ । ਕੰਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਜਜਮਾਨ ਦੇ ਘਰ ਸ਼ਾਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਇਸ ਨੇ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਸੀ । ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਸੀ । ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਧਿੰਗ ! ਤੂੰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਇਤਨਾ ਮਗਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਕੰਮ ਉਤੇ ਜਾਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਿਆ । ਪਿਆਰਿਓ ! ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹ ਕੋਈ ਸੁੰਨ-ਮੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਨਿਰਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਹੈ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਅਪਣੇ ਨਿਯਮ ਮੁਤਾਬਕ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਧਿੰਗ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ।

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ

ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅੰਗ-451

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ

ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ ॥

ਜੇ ਜੇ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ

ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ-403

ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਈ ਧਿੰਗ ! ਇਧਰ ਆ ਕੇ ਆਹ ਕੰਮ ਕਰ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਫਲਾਣਾ ਕੰਮ ਕਰ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਲਵਾਂ ਤੇ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਬੰਦਾ ਇਕ ਹੈ

ਪਰ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਇਧਰ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਦੇ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਦਾਲ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਘਰ ਵਾਲੇ ਪੁੱਛੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਗਿਆ । ਘਰ ਵਾਲੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਿਧਰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਭਾਈ ਧਿੰਗ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਵੀ ਸਹੀ ਹਨ ਕੋਈ ਕੰਮ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ । ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਇਕ ਬੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੰਮ ਸਾਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੁਲ ਮਾਲਕ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਕ ਨਾਲ ਬਣ ਆਈ ਹੈ ਤੇ ਧਿੰਗ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ ਪੈਜ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਧਰ ਭਾਈ ਧਿੰਗ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੁੱਝ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ, ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਵੇਹਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਐ ਮਨਾ ! ਅੱਜ ਕੀ ਬਣੇਗਾ, ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂਗਾ ? ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਪੁਹੰਚ ਗਿਆ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ । ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਧਿੰਗ ! ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਹੈ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਤੂੰ ਕਈ ਸ਼ਕਲਾਂ ਧਾਰ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਸਾਰੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਧਿੰਗ ਝੱਟ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਚਰਜ ਕੋਤਕ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਭਗਤ ਸੈਣ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਇਸ ਕਰਿਸ਼ਮੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਕੇ ਜਰ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ । ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ । ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਦ ਘਰ ਵਾਲੇ ਮਠਿਆਈ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਭਾਈ ਧਿੰਗ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ

ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਪਿੰਗ ਇਕ ਸੀ ਜਾਂ ਕਈ ਪਿੰਗ ਸਨ । ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਸੀ ਉਥੇ ਹੀ ਇਹ ਭਾਈ ਪਿੰਗ ਬਣ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ਬਤ ਰੱਖ ਕੇ ਅਜੱਰ ਨੂੰ ਜਰਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋ ਗਿਆ, ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਾਲ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਮ ਰਸ ਤਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਅੰਦਰ ਜੇਤੂ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਮਨ ਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਧਿਆਨੁ ਧਰਾ ॥

ਦ੍ਰਿੜਿਓ ਗਿਆਨੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਮਇਆ ਕਰਾ ॥

ਕਾਲ ਜਾਲ ਅਰੁ ਮਹਾ ਜੰਜਾਲਾ ਛੁਟਕੇ ਜਮਹਿ ਡਰਾ ॥

ਆਇਓ ਦੁਖ ਹਰਣ ਸਰਣ ਕਰੁਣਾਪਤਿ ਗਹਿਓ ਚਰਣ ਆਸਰਾ ॥

ਨਾਵ ਰੂਪ ਭਇਓ ਸਾਧਸੰਗੁ ਭਵ ਨਿਧਿ ਪਾਰਿ ਪਰਾ ॥

ਅਪਿਉ ਪੀਓ ਗਤੁ ਥੀਓ ਭਰਮਾ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਅਜਰੁ ਜਰਾ ॥

ਅੰਗ-701

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਭਾਈ ਪਿੰਗ ਨੂੰ ਬੁਕਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸਿੱਖਾ ! ਨਿਹਾਲ, ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਆਪ ਵੀ ਤਰਿਆ ਤੇ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਤੇਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣਾ ਧੰਨ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਜਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ, ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਸੰਸਾ ਨਵ੍ਰਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੇਚ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਉਸ ਦਾ ਸੰਸਾ ਮਿਟ ਗਿਆ, ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ । ਅਟੱਲ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਆਪ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਪਿੰਗ ! ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਤੂੰ, ਮੈਂ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ

ਮੈਂ, ਤੂੰ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ‘ਮੈਂ’ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ । ਜਦੋਂ ‘ਮੈਂ’ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ‘ਮੈਂ’ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ‘ਮੈਂ’ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਵੱਸਦਾ ਜਦ ‘ਮੈਂ’ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ‘ਤੂੰ’ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ।

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਧਿ

ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ ॥

ਅੰਗ-657

ਹੈਗਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੀ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹਉਮੈ ਰੂਪੀ ਲਹਿਰਾਂ ਕਰਕੇ ਪਰਦਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲਹਿਰਾਂ ਤੇ ਝੱਗ ਦੇ ਬੁਲਬੁਲੇ ਬਣ ਕੇ ਵੱਖ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਸੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ, ਘਟ-ਘਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਾ ਵੇਚ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਪਣ (surrender) ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।

ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਬਿਕਾਰੁ ਸੰਸੇ ਮਹਿ

ਤਰਿਓ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ॥

ਅੰਗ-13

ਠਾਕੁਰ ਤੁਮ ਸਰਣਾਈ ਆਇਆ ॥

ਉਤਰਿ ਗਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ

ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ-1218

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਾਂ । ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਸੱਪ ਸਮਝ ਕੇ ਡਰਦੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਐਵੇਂ ਹੀ ਡਰਦੇ ਰਹੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ‘ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ’ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਘਟ-ਘਟ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ

ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

ਅੰਗ-954

ਗੁਰਮਤੀ ਘਟਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ

ਪ੍ਰਭੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭ ਥਾਈ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ-770

ਸੇ ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਖਰੀ ਪੌੜੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੇ ਪਾਰ ਲੰਘਣਾ ਹੈ ਧਾਰ ਲਵੇ, ਜਿਹੜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ, ਚਲ ਪਵੇ , ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਲੰਘਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ । ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਸ ਵਕਤ ਕੇਵਲ ਪਛਤਾਵਾ ਪਲੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ ।

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥

ਫਿਰਿ ਪਛਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥

ਅੰਗ-1159

ਮੰਜ਼ਿਲ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਨੇੜੇ ਵੀ ਹੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਘੋਲ ਹੈ, ਯੁੱਧ ਹੈ, ਅਪਣਾ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੇ । ਜਿਹੜਾ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ, ਸਿਮਰਨ ਕਰੇਗਾ, ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਅੰਦਰ ਸ਼ੌਂਕ ਤੇ ਮਿਲਣੇ ਦੀ ਖਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

5. ਹਉਮੈ ਬੂਝੈ ਤਾ ਦਰੁ ਸੁਝੈ ॥

ਸਤਸੰਗ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਤਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਸਤਸੰਗ ਹੀ ਇਕ ਐਸੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਆ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸੋਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਅਉਣਾ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ? ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਕਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ

ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥

ਅੰਗ-642

ਇਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਮਿਲਾਪ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ ? ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰੇ ਗਾਉਂਦੇ ਵੀ ਹਨ, ਸੁਣਦੇ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਲ ਘੱਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੱਧ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਐਸੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਸਮਝਕੇ ਉਤਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ, ਸੁਣ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਗਿਆ ਤੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਕਰਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰ ਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਕਾਂ ਤੇ ਨਿਸਚਾ ਕਰ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ।

ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਪੁਜਣ ਸਭਿ ਆਵਹਿ

ਸਭਿ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਉਤਮ ਬਾਨੀ ॥

ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਥਾਇ ਪਾਵੈ

ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ

ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰ ਮਾਨੀ ॥

ਅੰਗ-669

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ-546

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਟਿਕ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਰੋੜ, ਕਈ ਕਰੋੜ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਹਰੀ ਜਸ ਸੁਣਦੇ ਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਨੂੰ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਸਾਰ ਹੀ ਜੱਗ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ ਭਾਵ ਉਸ ਦੇ ਨਮਿਤ ਮਾਂ ਬਾਪ ਜੱਗ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ 36 ਹਜ਼ਾਰ 5 ਸੌ ਜੱਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ । ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਦੇ 3 ਲੱਖ 60 ਹਜ਼ਾਰ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਦੇ 3 ਕਰੋੜ 60 ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰ ਜੱਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਐਨੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾਹੀ ਇਤਨੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਐਨੇ ਪੁੰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਣਗੇ । ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਪੁੰਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੁੰਨ ਦਾ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਰਗਾ ਦਾਤਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ, ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰ ਜੇਵਡੁ ਦਾਤਾ ਕੇ ਨਹੀ

ਸਭਿ ਸੁਣਿਅਹੁ ਲੋਕ ਸਬਾਇਆ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਸਚੁ ਪਾਇਆ

ਜਿਨੀ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਜਿਨਿ ਸਚੇ ਸਚੁ ਬੁਝਾਇਆ ॥

ਅੰਗ-465

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ ।

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸੱਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੇ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ ।

ਜਿਉਂ ਕਰ ਨਿਰਮਲ ਆਰਸੀ ਜਗ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੇ ਵੇਖਾਲਾ ।

ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੂ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-34/1)

ਜੀਵ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿੱਛੜ ਕੇ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਤਨਾ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਤੇ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ? ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਨਾ ਸਿੰਘ ਹਾਂ ਤੇ ਫਲਾਨੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ । ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਕਰਕੇ ਅਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਗੋੜੇ ਖਾਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ।

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ

ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ-999

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਕਲਮੰਦ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਅਕਲਮੰਦ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਮਾਰੋਹ (function) ਕਰਕੇ ਡਿਗਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਫੋਟੋਆਂ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਉਤੇ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਕਈ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਿਕਲੇ ਜਿਹੜਾ ਦੱਸ ਸਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ । ਜੇ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈਂ ? ਕਹਿ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਪਰ ਹਉਮੈ ਤੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਕ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਕ ਹੈ । ਇਹ ਰੱਟ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੇ ਸੱਚਮੁਚ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਥਮ ਕਰੀਏ ਫੇਰ ਤਾਂ ਦੁਬਿਧਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਏਕੇ ਏਕੁ ਕਰੈ ਸਭੁ ਕੋਈ

ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ

ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੈ ॥

ਅੰਗ-930

ਪਿਆਰਿਆ ! ਜੇਕਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ, ਇਹ ਪਛਾਣ ਆ ਗਈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਫੇਰ ਹੋਕੇ ਹਾਵੇ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੀ, ਘਬਰਾਹਟ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੀ ? ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਤਾਂ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਫੇਰ ਕਿਹੜੀ ਘਬਰਾਹਟ, ਕੋਣ ਉਚਾ, ਕੋਣ ਨੀਵਾਂ, ਕਿਹੜਾ ਵਿਛੜਿਆ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਸੰਸਾਰੀ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਪਛਾਣ ਹੈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਬਥੇਰੀਆਂ ਹਨ । ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਪਛਾਣ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਮੈਂ ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ ਹਾਂ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਇਕੱਲੀ ਇਕੱਲੀ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲੈ ਫੇਰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਜੀ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਸੰਤ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਤਾ । ਇਕ ਅਮਰੀਕਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲੈਕਚਰ ਤੋਂ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ । ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਆਪਣਾ ਐਡਰੈਸ ਸਹੀ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦਿਓ, ਉਸ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧ ਕੇ ਲਿੱਖ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਗਏ ਨਹੀਂ । ਉਸ ਨੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਨਹੀਂ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰਾ ਐਡਰੈਸ ਗਲਤ ਸੀ । ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਨਕਸ਼ਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਫੇਰ ਨਾ ਗਏ, ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਐਡਰੈਸ ਗਲਤ ਹੈ । ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੂੰ ਕੋਣ ਹੈਂ ? ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਤੇ ਅਹੁਦਾ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ । ਕਹਿੰਦੇ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਈਏ ਕਿ ਪੈਰ ਦੇ

ਅੰਗੂਠੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੱਕ ਤੂੰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ । ਕਹਿੰਦੇ ਜੇਕਰ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਦੇਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਤੇ ਦੇਵੇਂ ਬਾਹਵਾਂ ਲਾਹ ਕੇ, ਸਿਰ ਲਾਹ ਕੇ ਇਧਰ ਰੱਖ ਦੇਈਏ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਕੀ ਕਹੇਂਗਾ । ਕਹਿੰਦਾ ਔਹ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਹਨ, ਔਹ ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਹਨ, ਔਹ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਹੈ ਤੇ ਆਹ ਮੇਰਾ ਧੜ ਹੈ । ਕਹਿੰਦੇ ਫਿਰ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੋਇਆ ? ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਉਸ ਦੇ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ । ਇਹ ਗੱਲ ਐਨੀ ਸੌਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਸਾਧਨ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੇਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਜਦ ਤੱਕ ਅਪਣਾ ਆਪ ਨਹੀਂ ਵੇਚਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਐਸਾ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ।

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਅੰਗ-286

ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗਾ ਫੇਰ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਗਤ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਝੰਡਾ ਬਾਡੀ ਹੈ, ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਨਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਕੋਈ ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ ਆ ਜਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰ । ਜਾਣੀਜਾਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਆਪ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਉਹ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛੱਕ ਕੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਸੰਭਲੀ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ

ਕਿਰਪਾ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਇੰਦਰਸੈਨ ਤੇ ਵੀ ਕਰ ਦਿਓ । ਉਹ ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ
 ਸੁਧਰਸੈਨ ਦਾ ਭਾਣਜਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸਤਸੰਗ ਵਿਚਾਰਾਂ
 ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆ ਤੇ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ
 ਬੁਲਾ ਲਿਆਂਦਾ, ਇੰਦਰਸੈਨ ਨੇ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ । ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸਚੇ
 ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਸਾਨੂੰ ਖੋਜ ਕਰਦਿਆਂ ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਕੋਈ ਥਹੁ ਨਹੀਂ
 ਲੱਭਦਾ, ਹੁਣ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ
 ਜਿਹੜਾ ਕੁੱਝ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਹ ਭੇਟਾ ਰੱਖਦੇ । ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਜੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਨ,
 ਸਾਰੀਆਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਰੱਖ ਦਿਤੀਆਂ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਹਾਲੇ ਤੇਰੇ
 ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਭੇਟ ਕਰਦੇ । ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ
 ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਸਤਰ ਹਨ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਵੀ ਭੇਟ ਕਰਦੇ
 ਪਰ ਲਾਹੁਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਫੁਰਨੇ ਨਾਲ ਭੇਟ ਕਰਦੇ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਲੇ
 ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬਾਕੀ ਪਿਆ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਰੀਰ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ
 ਕਹਿੰਦੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਕੁੱਝ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁਰਨੇ,
 ਵਿਦਿਆ, ਫੁਰਨੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਨਿਰਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧ ਸ਼ਕਤੀ,
 ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ, ਇਹ ਵੀ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਭੇਟ ਕਰਦੇ । ਬੜਾ
 ਵਿੱਦਵਾਨ ਸੀ, ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਚੌਕੜਾ
 ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਲੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ
 ਜਿਹੜਾ ਕੁੱਝ ਤੂੰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਤੇਰੀ “ਮੈਂ” ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇ
 ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਕੀ
 ਰਹਿ ਗਿਆ ? ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਬਚਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੁੱਝ ਸੋਚ
 ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪੇ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ,
 ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ “ਮੈਂ” ਹੀ ਝਗੜੇ ਦਾ ਮੂਲ
 ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਤੇ “ਮੈਂ” ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ । ਜਦੋਂ
 ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ
 ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣ ਜਿਹੜੇ 5 ਤੱਤ ਹਨ , 25 ਪ੍ਰਕਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ

ਬਣੇ ਹਨ । 5 ਪ੍ਰਾਣ; ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਾਨ, ਸਮਾਨ, ਉਦਾਨ, ਬਿਆਨ, ਫੁਰਨੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨ, ਨਿਰਨੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚਿੱਤ ਤੇ ਇਹ “ਮੈਂ” ਭਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੂਲ (ਜੜ੍ਹ) ਹੈ । ਤਿੰਨ ਗੁਣ; ਰਜੇ, ਤਮੇ ਤੇ ਸਤੇ, ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾ; ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸੁਪਨ ਤੇ ਸਬੋਪਤ, 5 ਵਿਸ਼ੇ; ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ ਰਸ, ਗੰਧ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੀ । ਬੁੱਧੀ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜੜ੍ਹ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰਿਆ ! ਇਹ ਜਾਣ ਲੈ ਜੇ ਬਾਕੀ ਕੇਵਲ ਅਨੁਭਵ ਮਾਤਰ ਬਚਿਆ ਸੀ ਇਹ ਤੇਰਾ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਹੈ ਪਰ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਅਸੀਂ “ਮੈਂ” ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿੱਚ ਪਰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਹਉਮੈ ਦੇ ਪਰਦੇ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੇ

ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ

ਬਿਨ ਪੇਖੇ ਦੁਰਾਇਓ ॥

ਅੰਗ-624

ਹਉਮੈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਨੁਭਵ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸਲ ਦੀ ਥਾਂ ਨਕਲ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ । ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਦਰਿਆ ਵੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਉਛਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਟੋਭੇ, ਛੱਪੜ ਤੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਟੋਇਆਂ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਤੱਲ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਣ ਕਰਕੇ, ਵੱਖਰੀ ਹਸਤੀ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਝੀਲ, ਕੋਈ ਟੋਭਾ, ਕੋਈ ਤਲਾਬ ਤੇ ਕੋਈ ਛੱਪੜੀ ਆਦਿ । ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਪਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਹਾ (connection) ਟੁੱਟ ਗਿਆ । ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਮੈਸਮ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ । ਧੁੱਪ, ਮਿੱਟੀ-ਘੱਟਾ, ਪੱਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਬਦਬੂਦਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੱਛਰ ਤੇ ਕਿਰਮ ਆਦਿ ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ । ਉਸ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਨਿਰਮਲ ਸੀ ਪਰ ਦੇਖੋ ! ਟੁੱਟਣ ਕਰਕੇ ਕਿੰਨਾ ਗੰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਛੱਪੜ ਦੀ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਪਰ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਾਫ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਟੁੱਟਣ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲੇ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਸਾਬਣ ਲਾ ਲਾ ਧੋਤਾ ਕੋਲਾ ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ।

ਰੰਗ ਚਾੜ੍ਹ ਖੁੰਬਣ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਰੰਗ ਨਾ ਓਸ ਵਟਾਇਆ ।

ਵਿੱਛੜ ਕੇ ਕਾਲਖ ਸੀ ਆਈ ਬਿਨ ਮਿਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦੀ ।

ਅੱਗ ਅੱਗ ਦੇ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਰੂਪ ਸਵਾਇਆ ।

ਚਾਰ ਲਾਈਨਾਂ ਦੀ ਰੁਬਾਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸਬਕ ਹੈ । ਕਹਿੰਦੇ ਬਥੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੋਲਾ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਅਸਲੇ ਤੋਂ ਵਿੱਛੜ ਕੇ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਲਖ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦੀ ਜਦ ਤੱਕ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਕੋਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਦੱਗ-ਦੱਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ । ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿੱਛੜ ਕੇ ਇਹੋ ਹਾਲ ਸਾਡਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਿਰਮ ਪੈ ਗਏ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ । ਪਰਮ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਜਿਹੜੀ ਆਤਮਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵ ਉਪਾਧੀ ਦੇ ਕੇ ਜੀਵ ਰੂਪ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਹ ਜੀਵ ਬਣ ਕੇ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਿਆ । ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਨੰਦ ਆਇਆ ਜਿਵੇਂ ਘੂਕ ਨੀਂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿੱਲ-ਜੁੱਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਵੱਖਰੀ ਸਮਝ ਆਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਵਿੱਚ ਫੁਰਨੇ ਹੋਏ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਗਈ, ਹਿੱਲ-ਜੁੱਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਤੇ ਸਰੀਰ ਬਣ ਗਿਆ । ਪੰਜ ਪਰਦੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲਕ ਆਇਆ । ਪਹਿਲਾ ਪਰਦਾ ਅਨੰਦ ਦਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਦੂਜਾ ਅਕਲ ਦਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਤੀਜਾ ਮਨ ਦਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਚੌਥਾ ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪੈ ਗਿਆ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਲਵੋ ਕਿ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਟ ਦਾ ਬਲਬ ਚਾਨਣਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਕਾਗਜ਼ ਲਪੇਟ ਦਿੱਤਾ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਪੀਲੀ ਪੈ ਗਈ । ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਇਆ ਉਸ ਨੇ ਗਾੜ੍ਹਾ ਨੀਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ,

ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋਰ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਈ । ਤੀਸਰਾ ਆਇਆ ਉਸ ਨੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਕਾਗਜ਼ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਝ ਮਮੂਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ । ਚੋਖੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਲੁੱਕ ਦਾ ਗਾੜ੍ਹਾ ਪੋਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਆਇਆ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਕੜਾਹਾ ਮੂਧਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ । ਹੁਣ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਬਾਹਰ ਪਰਦੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਚਾਨਣ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਹੋ ਸਾਡਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਆਤਮਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਪਰ ਪਰਦੇ ਤੇ ਪਰਦਾ ਪੈਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਬੁੱਧੀ ਬਦਲ ਗਈ ਤੇ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਸਮਝ ਕੇ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਮਝ ਕੇ ਜੀਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਵੀਂ ਸੁਰਤਿ ਆ ਗਈ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਅਸਲੀ ਸੁਰਤਿ ਸੀ ਉਹ ਗੁਆਚ ਗਈ । ਇਸ ਸੁਰਤਿ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਨਾ ਸਿੰਘ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਐਨੇ ਟਰੈਕਟਰ, ਕੰਬਾਈਨਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੱਡਿਆਂ ਕੋਠੀਆਂ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਚੰਗੇ ਅਫਸਰ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ -ਧੀਆਂ, ਮੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਮੇਰੀ ਉਚੀ ਜਾਤ, ਮੇਰਾ ਦੇਸ਼ ਆਦਿ, ਸਾਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਫੈਲ ਗਈ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੋਲਿਆ ਕਿਥੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ, ਇਹ ਜੇਹੜੀ ਤੇਰੀ ਸੁਰਤਿ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਗਾੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਹੈ । ਤੂੰ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਜਾਗ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਪੰਜ ਚੋਰ ਤੇਰਾ ਘਰ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਜਿਉ ਸੁਪਨੈ ਨਿਸਿ ਭੁਲੀਐ

ਜਬ ਲਗ ਨਿਦ੍ਰਾ ਹੋਇ ॥

ਇਉ ਸਰਪਨਿ ਕੈ ਵਸਿ ਜੀਅੜਾ

ਅੰਤਰਿ ਹਉਮੈ ਦੇਇ ॥

ਅੰਗ-63

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੂਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀਂ ਬੁਝਹਿ

ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ-600

ਕਾਮ ਕਿੱਡਾ ਬਲੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜੋਗੀ ਮਛੰਦਰ ਨਾਥ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਣਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਸਿੱਧ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਨ ਤੇ ਲੰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਅਮਰੂ ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਹੀ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਨੇ ਅਪਣਾ ਸਰੀਰ ਜੋਗ ਬਲ ਨਾਲ ਕੰਦਰਾ ਵਿੱਚ ਛਿਪਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 15 ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮਛੰਦਰ ਕਿੱਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਇਤਨਾ ਗਰਸ ਲਿਆ ਕਿ ਨਿਕਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਧਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ ਹੋਏ ਹਨ, ਗੋਰਖ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਮਛੰਦਰ ਨਾਥ ਕਿਥੇ ਹਨ ਅਜ ਕਲ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਪਹਾੜ ਦੀਆਂ ਕੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਟੋਲ ਕੇ ਦੇਖ, ਜਦੋਂ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਧਿਆਨ ਮਾਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਹਾੜ, ਸਮੁੰਦਰ ਆਦਿ ਦੇਖੇ ਪਰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਲੱਭਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ ਨੇ ਮੋਹਣਾ ਮਾਰਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ! ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਾਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ ਉਹ ਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅਮਰੂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੀਂ ਹੋ ਕੇ ਪਦਮਣੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੋਰਖ ਨੇ ਲੰਕਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਕੱਢਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਕਾਮ ਬਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵੀ ਅੰਦਰ ਪਏ ਹਨ। ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕੁੱਝ ਲੱਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਜੇ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਹਰ ਥਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਪਰਾਇਆ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ ॥

ਜੇ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਅੰਗ-267

ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਅਪਨਾ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ਪਰਾਇਆ ॥

ਅੰਗ-1342

ਰਾਮੁ ਸੰਗੀ ਤਿਸੁ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ॥

ਪੰਚ ਬਟਵਾਰੇ ਸੇ ਮੀਤ ਕਰਿ ਮਾਨਹਿ ॥

ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ਸੁ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ ॥

ਆਪਿ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਵੈ ॥

ਅੰਗ-898

ਇਸ ਭੁੱਲ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ, ਹੁਣ 'ਮੈਂ' ਬਣ ਕੇ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਅਸੀਂ ਕਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਅਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਸਾ ਨਵ੍ਰਿਤ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਸਾ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਹਨ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਸਾ ਨਵ੍ਰਿਤ ਕਰਨਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰੋ।

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ ॥

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੈ ਕਰੈ ਨਿਵਾਸ ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ)

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ ॥

ਅੰਗ-397

ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਇਹ ਸਰੀਰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਬੁਲਾਵਗੇ ਦਾਸ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੇਗਾ।

ਜਿਉ ਬੋਲਾਵਹਿ ਤਿਉ ਬੋਲਹ ਸੁਆਮੀ

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਨ ਹਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ-508

ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ ! ਇਹ ਕਰਮ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ, ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ, ਪ੍ਰਾਲਭਤ ਕਰਮ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਿੱਤ ਕਰਮ, ਕਾਇਕ ਕਰਮ, ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰਮ ਆਦਿ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜੀਵ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਦ ਤੱਕ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜੀਵ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਬੇਲਣ ਦਾ ਹੀ ਢੰਗ ਹੈ । ਜਿੰਨ ਚਿਰ ਉਸ ਵਿੱਚ ‘ਮੈਂ’ ਭਾਵ ਕਾਇਮ ਹੈ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਕਰਮ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਹੀ ਫੜਨਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਹੋਂਦਾ ਫੜੀਅਗੁ ਨਾਨਕ ਜਾਣੁ ॥

ਨ ਹਉ ਨ ਮੈ ਜੂਨੀ ਪਾਣੁ ॥

ਅੰਗ-1289

ਆਪਨ ਕਰਮ ਆਪੇ ਹੀ ਬੰਧ ॥

ਆਵਨੁ ਜਾਵਨੁ ਮਾਇਆ ਧੰਧ ॥

ਅੰਗ-888

ਬੰਧਨ ਬੰਧਿ ਭਵਾਏ ਸੋਇ ।

ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਨਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ-465

ਇਸ ਲਈ ਜਦ ਤੱਕ ‘ਮੈਂ’ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਕਹੇਗਾ ਤਦ ਤੱਕ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੀ ਫਸਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਧਾਰ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਹਨ ਉਹ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਹਨ ਉਹ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਹਨ । ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਚੰਗਾ ਫਲ ਦੇਣਾ ਹੈ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਮਾੜਾ ਫਲ ਦੇਣਾ ਹੈ । ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਭਾਵ ਕਾਇਮ ਹੈ ਉੰਨਾ ਚਿਰ ਜੀਵ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਜਿੰਨੇ ਮੈਂ ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਅਪਣੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲੈਣਾ । ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸਮਰਪਨ ਕਰਨਾ ਪਰ ਬਾਕੀ ਦੇ ਕਰਮ ਤਾਂ ਮੈਂ ਧਾਰ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਇਹ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਵਾਕ ਬਣ ਗਿਆ ਪਰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੈ । ਸੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਕਾਇਮ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੀਵ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਜਾਂ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਕਰਮ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਜਮਾਂ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਕਰਮ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਤੁਰੰਤ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ 5, 7 ਜਾਂ 10 ਸਾਲ ਬਾਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ ਹੁੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ 50 ਸਾਲ ਬਾਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਐਸੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਬਾਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਸੋ ਜਿਹੜਾ ਚੰਗਾ ਕਰਮ ਹੈ ਸੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਕਰਮ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਲ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਜੀਵ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫਲਾਨੇ ਨੇ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ, ਨਜ਼ਾਇਜ ਕੀਤਾ, ਵਧੀਕੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਓ ! ਸੰਸਾਰ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗੱਲ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਇਕ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦੋਸ਼ ਬਿਗਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਦਦੈ ਦੇਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ

ਦੇਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੇ ਮੈ ਕਿਆ ਸੇ ਮੈ ਪਾਇਆ

ਦੇਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

ਅੰਗ-433

ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਏਡਸ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਲੱਗ ਗਈ, ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਗਲਤੀ ਕਰਕੇ ਬੀਮਾਰੀ ਸਹੇੜੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਇਸ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਛੇਤੀ ਭੁਗਤਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਈ ਕਰਮ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਜੁੱਧ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟ੍ਰ ਕੋਲ ਪ੍ਰਚਾਉਣੀ ਕਰਨ ਗਏ । ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਨ ! ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ 100 ਪੁੱਤਰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਰਾਣੀਆਂ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਰਾਜ ਤੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਬੱਚੇ ਆਮ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਮਦਨ ਘਟ ਗਈ । ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਖਰਚਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੋ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਘਾਟਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਤੇ ਕਾਇਮ ਸਮਝੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ, ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟ੍ਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੁੱਧ ਵਿੱਚ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ, ਵੀਰਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ । ਜਮਾਦਰੂ ਨੇਤ੍ਰਹੀਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ 100 ਜਨਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਐਸਾ ਕੋਈ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦਾ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ 107 ਵਾਂ ਜਨਮ ਦੇਖ, ਕਹਿੰਦਾ ਦਿਖਾਓ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ । ਉਸ ਜਨਮ ਵੀ ਰਾਜਾ ਸੀ ਤੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਸ਼ੁਕੀਨ ਸੀ । ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਵਰਚੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤੋਂ ਵੀ ਮਾਸ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਅਟਾਰੀ ਤੇ ਹੰਸਾਂ ਨੇ 100 ਬੱਚੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਇਕ ਬੱਚਾ ਮਾਰ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸ ਖੁਆ ਦਿੱਤਾ ਕਹਿੰਦਾ ਬੜਾ ਸੁਆਦ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਖੁਆਇਆ ਕਰੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੰਸਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਖਾ ਲਏ । ਜਦੋਂ ਹੰਸ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬੱਚੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਉਡ ਉਡ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿਗ ਕੇ ਜਾਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਨ ! ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ । ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜਨਮ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਆਪਣਾ 104 ਵਾਂ ਜਨਮ ਦੇਖ । ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਅੱਕਾਂ ਤੋਂ ਟਿੱਡੇ ਫੜ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕੱਚਾ ਧਾਗਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਗੁੱਡੀ ਬਣਾ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਧਾਗਾ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਟਿੱਡਾ ਫੜ ਲਿਆ, ਤਿਖੀ ਸੂਲ ਤੇੜ ਕੇ ਟਿੱਡੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਰ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤੜਫ ਤੜਫ ਕੇ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਜਮਾਦਰੂ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਹੈਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਐਨੀ ਦੇਰ ਕਿਉਂ ਲੱਗੀ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ 106ਵੇਂ, 103ਵੇਂ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾ ਦਿੰਦੇ ? ਮਹਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਜਨ ! ਤੇਰੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚਲਦੀ ਚੱਕੀ ਵਿੱਚ ਮੱਕੀ ਪਿਸ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਣਕ ਪੀਸ ਦਿਓ ਤਾਂ ਮਾਲਕ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਮੱਕੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੁਕ ਜਾਵੇਗੀ ਫੇਰ ਕਣਕ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਪੁੰਨਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਗੋੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਲਈ ਤੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਗੋੜ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੁਗਤਨ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਉਪਰੰਤ ਜੀਵ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰਮ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਰਮ ਜਮਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਜੀਵ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਸ ਨੇ ਦੇਣਾ ਤੇ ਕਿਸ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਪੁੱਤਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈਏ, ਧੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈਏ, ਪਤਨੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈਏ ਆਦਿ। ਇਸ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਕਰਮ ਫਿਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸਟੋਰ ਵਿੱਚ ਤੀਰ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਰੂਪੀ ਭੱਥੇ ਦੇ ਤੀਰ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਤੀਰ ਸਮੇਂ ਰੂਪੀ ਕਮਾਨ ਉਤੇ ਚਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਭੋਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੇ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥ ਅੰਗ-937

“ਭੇਗੋ ਬਿਨ ਭਾਗੈ ਨਹੀ ਕਰਮ ਗਤੀ ਬਲਵਾਨ” ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਕਰਮ ਭੇਗਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਜੰਮਦਾ ਤੇ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਕੇ “ਮੈ” ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ, ਅਸਲ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਅਨੁਰੇ ਵਿੱਚ ਪਈ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਸੱਪ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਡਰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋਇਆ ਅਨੁਰੇ ਰੂਪੀ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰੱਸੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਰੱਸੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਵੀ ਰੱਸੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਉਮੈ ਵਿੱਚ, ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਵਿੱਚ, ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਵਿੱਚ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਫਲ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਰਾਜਾ ਬਣ ਕੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਕੰਗਾਲ ਬਣ ਕੇ ਦਰ-ਦਰ ਭਟਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੇਨੀ ਪਾਹਿ ॥ ਅੰਗ-466

ਜਿਵੇਂ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਛੱਪੜੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਰਮ ਪੈ ਗਏ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਏ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਬਖੀਲੀ, ਹੰਗਤਾ, ਮਮਤਾ ਆਦਿ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਕਿਰਮ ਪੈ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੋਮੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਲਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਛੱਪੜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤਾਂ ਰਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਜੇ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੋਟਰ ਲਿਆ ਕੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪਾਈਪ ਨਾਲ ਕੱਢ ਕੇ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਲ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ ! ਹੁਣ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ

ਮੋਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਦੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਖੁੰਝ ਨਾ ਜਾਵੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ
ਤੂੰ ਫਸ ਗਿਆ ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ ॥

ਨਾਂਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋਰਿ ॥ ਅੰਗ-1365

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥

ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥ ਅੰਗ-1288

ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ
ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਮਨ ਗੰਧਲਾ (polute) ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਆਮ
ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਪਹਿਰੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਰੁਝੇਵੇਂ ਵੱਧ ਗਏ,
ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ, ਉਹੀ ਬੰਦਾ ਓਪਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਮੀਰੀ
ਆ ਜਾਵੇ, ਉਚੀ ਜਾਤ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਆ ਜਾਵੇ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ, ਸਰੀਰਕ ਸ਼ਕਤੀ
ਦਾ ਜਾਂ ਬਹੁਤੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਘੁਮੰਡ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਦਾ ਕੰਮ
ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਠੱਗਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵ
ਬੇਵੱਸ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਪਛਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਤੇ
ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ।

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ

ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ-999

ਜੇ ਪੁੱਛੇ ਕਰੇਗਾ ਜੀ ਮੈਂ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ
ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਤਮਾ ਹਾਂ । ਪ੍ਰੇਮੀਆ ! ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਜਾਣੀ ਨਹੀਂ
ਜਾਂਦੀ, ਇਸ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਚਿੰਨ ਮਾਤਰ ਅਨੁਭਵ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਾਨਣ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦੀ, ਇਸ ਨੂੰ
ਤਾਂ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਬੁਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

ਪੜਿਅੈ ਨਾਹੀ ਭੇਦੁ ਬੁਝਿਅੈ ਪਾਵਣਾ ॥

ਅੰਗ-148

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ, ਠੱਗਾਂ ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ । ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਹ ਦੱਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ । ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮੂਰਛਤ ਨੀਂਦ ਆਈ ਹੋਵੇ ਉਹ ਉੱਠਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਗਾੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਦੇ ਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ । ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਅਨਪੜ੍ਹ, ਅਮੀਰ, ਗਰੀਬ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਜਾਗਦਾ ਹੈ । ਮਹਾਤਮਾ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਜਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਬੇਵਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ।

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ

ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥

ਅੰਗ-920

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ

ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੇ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ

ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ-1378

ਚਾਰ ਵੇਦ, ਛੇ ਸ਼ਾਸਤਰ, 27 ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਤੌਰੇਤ, ਅੰਜਲੀ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਰਮਾਇਣ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੁੰਭਕਰਨ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਐਨੀ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ 5-6 ਮਹੀਨੇ ਜਾਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫੇਰ ਢੋਲ ਵਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਜਿਵੇਂ ਰਿੱਛ ਤੇ ਡੱਡੂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਸੁੱਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਕੁੰਭਕਰਨ ਤਾਂ

ਫੇਰ ਵੀ 6 ਮਹਿਨੇ ਬਾਅਦ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਐਸੀ ਗਾੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ ਕਿ ਜਾਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਦਕਿ ਇਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਮੁਸਨਹਾਰੇ ਪੰਚ ਬਟਵਾਰੇ ॥

ਸੂਨੇ ਨਗਰਿ ਪਰੇ ਠਗਹਾਰੇ ॥

ਅੰਗ-182

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੇਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੂਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੂਝਹਿ

ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ-600

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ

ਮਾਣਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ

ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ-631

ਜਨਮਾਂ ਵਿੱਚ ਭਟਕਦਿਆਂ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜੁੱਗਾਂ ਦੇ ਜੁੱਗ ਬੀਤ ਗਏ ਤੇ ਹੁਣ ਮਾਣਸ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ, ਅਜੇ ਵੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਤੇ ਗਾਫਲ ਹੋ ਕੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ । ਮਹਾਤਮਾ ਬੇਵਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਸਤਿ ਦੀ ਬਾਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ? ਆਖਰ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਬਾਤ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸੇ ਟੱਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੋ ਤਾਂ ਝੱਟ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਸਤਿ ਦੀ ਬਾਤ ਕਹੀਏ ਫੇਰ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ । ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਮਾਰ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਉਹ ਮੰਨਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ । ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਗਲਤ ਪਾਸੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ (negative) ਸਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੈ । ਸ਼ੇਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕੂਕਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਵਿੱਚ ਉਲਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜਨ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਾਰਜ ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਓਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ

ਜੀਵ ਉੱਤੇ ਜਦ ਮਾਇਆ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਅਰਜਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ? ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਧ- ਸਾਧਕ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਸਭ ਭੁਲੇ ਪਏ ਹਨ, ਹੱਠ ਨਾ ਕਰ, ਜੇ ਮਾਇਆ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇਂਗਾ । ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਿਖਾਓ, ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ । ਉਥੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਸਰੋਵਰ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਅਸੀਂ ਦਾਤਨ ਕਰ ਲਈਏ । ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਝੁਕਿਆ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਪਾ ਦਿੱਤੀ, ਨਾ ਉਥੇ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਨਾਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਹਨ, ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਗੁੰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ਼ੇਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਡਰ ਕੇ ਦਰਖਤ ਗਿਆ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ । ਇਕ ਸੱਪ ਵਲੋਟ ਪਾਕੇ ਦਰਖਤ ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਡਰ ਕੇ ਦੂਜੇ ਦਰਖਤ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਉਥੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਦਰਖਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਕੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਅਜੇਹੀ ਦੁਰਦਸਾ ਹੋਈ ਕਿ ਰੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕਾਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਭੂਤਕਾਲ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣਾ ਤੇ ਭਵਿੱਖਤ ਕਾਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲੈਣਾ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਬਦਲ ਦੇਣਾ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁੱਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਾਸ ਮੰਡੀ ਸਕੇਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ, ਮਾਇਆ ਆਦਿ ਭੇਟਾ ਰੱਖ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬਚਨ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੇ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥ ਅੰਗ-937

ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਮਿਟ ਸਕਦਾ ਫੇਰ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ? ਇਸ ਨੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਣਾਈ ਪਰ ਜਾਣੀਜਾਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਜਨ ! ਰਾਤ ਇਥੇ ਹੀ ਰੁਕੋ, ਸਾਡੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ । ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਗਿਆ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਜਮਾਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਜਨਮ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਹ ਵੀ ਜੁਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ

ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਾਮਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਈ ਬੱਚੇ ਵੀ ਹੋ ਗਏ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭੋਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੋਂ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ । ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਦਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦਫਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਰੋ ਪਿੱਟ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸਨੂੰ ਵੀ ਜਾਗ ਆ ਗਈ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝਾਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਕੰਬਦਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨੀਚ ਪਰਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲਿਆ ਤੇ ਉਦਾਸ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਹਿਰਨ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਘੋੜਾ ਪਿਛੇ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਜੰਗਲ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ । ਜੋ ਰਾਤ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਖਤ, ਖੂਹ, ਟੇਭੇ ਆਦਿ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ । ਇਕ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਘੋੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ, ਉਧਰੋਂ ਇਕ ਬੱਚਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ! ਬਾਪੂ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਘੋੜਾ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆ, ਘਰ ਚੱਲ ਕੇ ਦੇਖ ਸਾਰੇ ਰੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਹਾਂ । ਬੱਚੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਘਰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਘੇਰ ਲਿਆ । ਘਰ ਵਾਲੀ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਹ ਘੋੜਾ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤਰ, ਹੀਰਿਆਂ ਦੇ ਹਾਰ ਕਿਥੋਂ ਚੁਰਾ ਲਿਆਇਆ ? ਕਹਿੰਦੀ ਘਰ ਚੱਲ, ਝਗੜਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਲੋਕ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ । ਬਥੇਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਹਾਂ ਪਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ । ਇਤਨੇ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਘੇਰਿਆ ਹੈ ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜਮਾਂਦਾਰ ਹੈ, ਆਹ ਵੇਖੋ ਇਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ

ਰਾਜਨ, ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਸੱਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਧਰ ਵੀ ਹਾਂ, ਉੱਧਰ ਵੀ ਹਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਖਹਿੜਾ ਛਡਾਵੇ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓ ! ਸ਼ਕਲਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਦੱਬਿਆ ਸੀ, ਕਬਰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਦੇਖੇ । ਜਦ ਕਬਰ ਪੁੱਟੀ ਤਾਂ ਵਿੱਚੇ ਪਿਆ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਗਲਤੀ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਗਏ । ਇਧਰ ਰਾਜਾ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ! ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਸੀ ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਲੇਖ ਦੀ ਗੱਲ ਚਿਤਵੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਭੇਟਾ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ । ਕਹਿੰਦਾ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਥੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੰਕਾ ਵਿਆਪ ਗਿਆ ਸੀ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਇਕ ਜਨਮ 40 ਸਾਲ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਘਰ ਭੋਗਣਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਤੈਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਮਾਤਰ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾ ਦਿੱਤਾ । ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੇਟਦਾ ਪਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਜੀਵ ਦੇ ਲੇਖ ਮੇਟਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ (veto power) ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੇਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ

ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ॥

ਤਿਨ ਕੀ ਸੇਭਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈ

ਜਿਨ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਚਰਣ ਪਰਾਤੇ ॥

ਅੰਗ-748

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਭਵਿਖਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਤੇ ਰੋਂਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈਂ ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਅਰਜਨ ਹਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ । ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਪਾਂਡਵ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੋਤਰੇ ਪ੍ਰੀਸ਼ਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇ ਹਿਮਾਲੀਆ ਪ੍ਰਬਤ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤਾਂ ਬੱਧਕ ਦਾ ਬਾਣ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ ਸੀ । ਸਾਡੇ ਇਥੇ ਰੋਜ਼ ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜੇ ਨਹੀਂ ਇਤਬਾਰ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣ ਲੈ,

ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਜਨ ਨਾ ਕਹਿ ਦੇਵੀਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੈਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ । ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ 'ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਰੱਖ ਲੈ, ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਕਰਾਂਗੇ । ਰਾਜੇ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਕਰਤਬ ਦੇਖ ਕੇ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ । ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਸ਼ਾਦੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਭੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਭ ਕੁੱਝ ਭੁੱਲ ਗਿਆ । ਆਖਰ ਘਰ ਵਾਲੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਵੀ ਨਾਲੇ ਚਿਤਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜਲ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਉਧੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਇਆਂ 300 ਸਾਲ ਗੁਜਰ ਗਏ । ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਅਰਜਨ ਹੈਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਹਾਂ, ਮੰਨਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਆਪ ਆ ਗਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਰਜਨ ! ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਹੋਈਦਾ, ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਐਨਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਸਭ ਭੁੱਲਾ ਦਿੱਤਾ । ਜਦੋਂ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਥਪੜ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸੇ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਇਆ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਭੁਲਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । ਐਨੀ ਭੁੱਲ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਬਣ ਗਿਆ । ਮਾਇਆ ਦਰਅਸਲ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਕ ਝੂਠਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵ ਨੇ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮੰਨ ਲਿਆ । ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀ ਸਾਖੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੀਵ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਮੰਨ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ।

ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ

ਤੁਮਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥

ਕਿੰਚਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਉਪਜੈ ਜਨ ਕਉ

ਜਨ ਕਹਾ ਕਰਹਿ ਬੇਚਾਰੇ ॥

ਅੰਗ-857

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥

ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥

ਅੰਗ-550

ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਨੂੰ ਜਗਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠਾਂ ਹੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ । ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਕਿ ਮਾਪੇ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਜੇ ਜੱਗ ਸਤਿ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਕੋਈ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਜਦੋਂ ਨਾਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਰੇ ਮਨਾ ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਕਹਾ ਗਾਫਲ ਸੋਇਆ ॥

ਜੇ ਤਨੁ ਉਪਜਿਆ ਸੰਗ ਹੀ ਸੋ ਭੀ ਸੰਗਿ ਨ ਹੋਇਆ ॥ ਅੰਗ-726

ਫਰੀਦਾ ਕਿਥੈ ਤੈਡੇ ਮਾਪਿਆ ਜਿਨੀ ਤੂੰ ਜਣਿਓਇ ॥

ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਦਿ ਗਏ ਤੂੰ ਅਜੈ ਨ ਪਤੀਏਹਿ ॥ ਅੰਗ-1381

ਨਦੀਆ ਵਾਹ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ-439

ਇਹ ਵੀ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਮੇਲ ਹੈ ਪਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਰੂਹਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ, ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਛੜ ਗਿਆ, ਵਿੱਛੜ ਗਿਆ । ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਕਹਿਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੁਹਰਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲਈਏ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਅਗਿਆਨਮਈ ਸਰੀਰ ਹਨ, ਜੀਵ ਆਤਮਾਵਾਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ, ਰੰਗ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹਾਂ । ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ । ਸਾਡੇ ਤੇ ਭੁੱਲ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਸਾਡੀ ਕੈਮੀਕਲ ਸੁਰਤਿ ਹੈ, ਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕ ਤੇ ਮੈਗਨੈਟਿਕ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਰੁਕ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੀ ਅਸਲੀ ਸੁਰਤਿ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਅਸਲੀ ਸੁਰਤਿ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

ਅੰਗ-8

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ

ਬੁਧਿ ਬਦਲੀ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ-339

ਜਦੋਂ ਸੁਰਤਿ ਘੜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਧੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੀਸਰੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਿਗਾਹ ਹੋਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹਣ ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓ ! ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਵਾਲੀ ਸੁਰਤਿ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ।

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੇਇਨਾ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ

ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੇਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ-407

ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ ॥

ਅੰਗ-1168

ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਕੈਸਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਜੇ ਡਾਕਟਰ ਕਹੇ ਕਿ ਕੈਸਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾ ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਸਾਡੇ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਐਨੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਾਥੋਂ ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਸੁਰਤਿ ਨਹੀਂ ਵਿਸਾਰੀ ਜਾਂਦੀ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਢੰਗ ਦੱਸੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬਾਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਲੱਭੋ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਤਾ ਅੰਤੇ ਹੋਇ ਸਖਾਈ ॥

ਬਾਝੁ ਗੁਰੁ ਜਗਤੁ ਬਊਰਾਨਾ ਨਾਵੈ ਸਾਰ ਨ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ-1287

ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਇਕ ਨਾਮ, ਇਕ ਗੁਰੂ ਤੇ ਇਕ ਬੇਸੁਰਤੀ (ਹਉਮੈ) ਆ ਗਈ । ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀ ਡਾਕਟਰ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ

ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ

ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ-649

ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ , ਉਹ ਮੰਤਰ ਜਦੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ । ਉਥੇ ਹਰ ਵਕਤ ਆਤਮਿਕ ਸੰਗੀਤ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਐਨਾ ਅਨੰਦ ਹੈ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਜਿੱਥੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਉਥੇ ਕੰਬਣੀ ਹੈ, ਘਬਰਾਹਟ ਹੈ, ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹੁਣ ਅਰਲ ਬਰਲ ਬੇਲੇਗਾ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਬੇਕੀਮਤੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਉਥੇ ਅਨੰਦ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ।

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥

ਅੰਗ-81

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ-293

ਨਾਮ ਦਾ ਤੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਟੋਲ ਲੈ ਕਿ ਹਉਮੈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਜੇ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ, ਸੰਚਤ ਤੇ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੋ ਕੇ ਭੋਗੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ 'ਮੈਂ' ਧਾਰਨ ਨਾ ਕਰੇ । ਪਰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਮਿਲਦੀ ਕਿਥੋਂ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ ! ਉਹ ਸੌਦਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਹੱਟ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਹੀ ਸੱਚਾ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ।

ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚਾ ਸਾਹੁ ਹੈ ਸਿਖ ਦੇਇ ਹਰਿ ਰਾਸੇ ॥

ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਵਣਜਾਰਾ ਵਣਜੁ ਹੈ ਗੁਰੁ ਸਾਹੁ ਸਾਬਾਸੇ ॥ ਅੰਗ-449

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੇਲਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੇਲਿ ॥

ਲਾਦਿ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥

ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ॥

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੇਇ ॥

ਅੰਗ-283

ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਮੁਲ ਹੈ ਕਿ 'ਮੈਂ' ਛੱਡਣੀ ਪਵੇਗੀ ਪਰ ਜਦੋਂ 'ਮੈਂ' ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਸੌਦਾ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ? 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮਰਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ । ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਦੀ ਹਉਮੈ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਾਮ ਧਨ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ । ਫੇਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਨਾਮ ਦੇ ਗੱਡੇ ਭਰ ਲੈ, ਬੈਖਰੀ ਵਿੱਚ , ਪਸੰਤੀ ਵਿੱਚ, ਮਧਮਾ ਵਿੱਚ, ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ, ਅਨਹਦ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਪਰਾ ਵਿੱਚ, ਨਾਮ ਜੱਪਦੇ ਜੱਪਦੇ ਤੇਰਾ ਭੰਡਾਰਾ ਭਰ ਜਾਵੇਗਾ । ਫੇਰ ਇਕੱਲਾ ਨਾ ਰਹੀਂ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰਹੀਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੰਜ ਚੋਰ ਬੜੇ ਡਾਢੇ ਹਨ, ਲੁੱਟ ਲੈਣਗੇ । ਜਦ ਤੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਧਨ ਪਲੇ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਆ ਕੇ ਫੁਲ ਬਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੇਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਸਚਖੰਡ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਾਨਣਾ ਹੀ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਭਰ ਗਿਆ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁੰਨੀਆਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਮੁਕਤ ਆਤਮਾਵਾਂ ਸਭ ਜੈ

ਜੈ ਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰਾ ਜਨਮ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ।
ਜਦੋਂ ਜੇਤੂ ਘਰ ਆਵੇ ਉਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਹਾਰ ਕੇ ਆਵੇ ਉਸ
ਤੇ ਲਾਨੂਤਾਂ ਪੈਦੀਆਂ ਹਨ । ਸੇ ਪਿਆਰਿਓ ! ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਕੇ ਨਹੀਂ
ਸਗੋਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਪੱਤ ਸੇਤੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਓ । ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ
ਮੰਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰੇ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਨੂੰ
ਜੱਪਣ ਦੇ ਫਲ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪਿ ਹਉਮੈ ਖੇਈ ।

ਆਪੁ ਗਵਾਏ ਆਪਿ ਹੈ ਗੁਣ ਗੁਣੀ ਪਰੇਈ ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-13/2)

ਇਹ ਜੀਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅੰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ, ਮਨ
ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਰੋਗ ਨਾਲ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਹਉਮੈ ਦਾ ਰੋਗ ਵੀ
ਬਹੁੱਤ ਵੱਡਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਵਿੱਚੇ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ
ਗੁਰਮੰਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੱਪ-ਜੱਪ ਕੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ।
ਆਪਾ ਗਵਾ ਕੇ ਅਪਣੇ ਸਵੈਸਰੂਪ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਨਿਰੀਆਂ ਫੇਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ
ਨਾਲ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰੜੀ
ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ।

ਮਨਮੁਖੁ ਦੁਖ ਕਾ ਖੇਤੁ ਹੈ ਦੁਖੁ ਬੀਜੇ ਦੁਖੁ ਖਾਇ ॥

ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੰਮੈ ਦੁਖਿ ਮਰੈ ਹਉਮੈ ਕਰਤ ਵਿਹਾਇ ॥ ਅੰਗ-947

ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਢੂਢੀਐ

ਕਥਨਾ ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ ॥

ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤ ਪਾਈਐ

ਹੋਰ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਕਮੁ ਖੁਆਰੁ ॥

ਅੰਗ-465

ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਹੈ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਹ ਜੀਵ
ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਕਰਮ ਇਸ ਨੂੰ ਫਸਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ
ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਉਮੈ ਰੂਪੀ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ

ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੱਸੀ ਦੇਖ ਲਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਪ ਸਮਝਦਾ ਸੀ । ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਇਲਾਜ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ ਕੇ ਐਨਾ ਜੱਪੋ ਕਿ ਹਉਮੈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ਹੈ ਦਾਰੂ ਭੀ ਇਸੁ ਮਾਹਿ ॥

ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜੇ ਆਪਣੀ

ਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਹਿ ॥

ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸੁਣਹੁ ਜਨਹੁ

ਇਤੁ ਸੰਜਮਿ ਦੁਖ ਜਾਹਿ ॥

ਅੰਗ-466

ਹਉਮੈ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਅਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਜੰਮਦੇ ਤੇ ਮਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ । ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਓ ਤਾਕਿ ਸਤਸੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਨਾਓ ਜੇ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੁੜ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਆਗਾਹਾ ਰੂ ਤ੍ਰਾਪਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਡੜਾ ॥

ਅੰਗ-1096

ਇਸ ਸਫਰ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਜਾਵੀਂ ਫੇਰ ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਵੇਖੀਂ ਤਾਂ ਸਫਰ ਤਹਿ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਜੇ 100 ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੱਦ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਮੰਗਦਾ ਰਿਹਾ ਕਰ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਵਿੱਛੜ ਕੇ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਮੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅਉਗਣ ਕੱਢ ਦੇ, ਮੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਕੱਢ ਦੇ, ਤੂੰ ਮੈਂ ਬਣ ਜਾ, ਮੈਂ ਤੂੰ ਬਣ ਜਾਵਾਂ । ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਾ ਰਹੇਗੀ ਫੇਰ ਇਕੋ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਕੇ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਅਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਤੇ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ?

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਅਇਓ ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਸਹਨ ਸੀਲ ਪਵਨ ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਬਸੁਧਾ ਖਿਮਾ ਨਿਭਰਾਤੇ ॥

ਪੰਚ ਤਤ ਮਿਲਿ ਭਇਓ ਸੰਜੋਗਾ ਇਨ ਮਹਿ ਕਵਨ ਦੁਰਾਤੇ ॥

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹਾ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ-999

ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਹਉਮੈ ਭਾਵਨਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਹੈ, ਇਹੀ ਧੀਆਂ, ਪੁੱਤਰ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਬੰਧਨ ਟੁੱਟ ਗਏ ਫੇਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇ ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ ਗੇੜ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ ॥

ਅੰਗ-278

6. ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ

ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਮ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਅਪਣੇ ਪ੍ਰਮ ਸੋਮੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਹੋਰ ਮਨੋਰਥ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗਿਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਐਵੇਂ ਫਜ਼ੂਲ ਖਪਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਥੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ।

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ-1

ਸਭ ਮਹਿ ਸਚਾ ਏਕੋ ਸੋਈ

ਤਿਸ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭੁ ਕਛੁ ਹੋਈ ॥

ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਨੈ ਸੁ ਏਕੋ ਜਾਨੈ ਬੰਦਾ ਕਹੀਐ ਸੋਈ ॥ ਅੰਗ-1350

ਹੁਕਮ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਭੋਗਣੇ ਹਨ। ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਤੇ ਮੁਹਾਲ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਪਹਿਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਰਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁੱਝ ਵੱਡੇ ਲੇਖ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅਖਬਾਰ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵ ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਫਰ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਐਨੇ ਵਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲਵੇਗਾ। ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਇਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਾਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਸਾਰ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁੱਝ ਐਸੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਕੱਟ ਗਈ, ਧੱਕਾ ਪੈਣ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਵੀ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦੇ ਲੇਖ ਤੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਸਮਾਂ ਤੇ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਜੈਸੀ ਕਲਮ ਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ ॥ ਅੰਗ-74

ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਸਤੇਦਾਰ ਕਿਹੜੇ ਮਿਲਣੇ ਹਨ, ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਮੱਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਛਲ-ਕਪਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਮਿੱਤਰ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਅੰਕਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ ! ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਸ ਨਾ ਦਿਓ ।

ਦਦੈ ਦੇਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੇਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੇ ਮੈ ਕੀਆ ਸੇ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੇਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥ ਅੰਗ-433

ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਜੇਕਰ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਅਪਣੇ ਆਪ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ।

ਐਸਾ ਕੰਮ ਮੂਲੇ ਨ ਕੀਚੈ ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੇਤਾਈਐ ॥ ਅੰਗ-918

ਐਸੀ ਕਲਾ ਨ ਖੇਡੀਐ ਜਿਤੁ ਦਰਗਹ ਗਇਆ ਹਾਰੀਐ ॥ ਅੰਗ-469

ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਜੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸੁੱਖ ਮਿਲੇਗਾ ਜੇ ਮਾੜੇ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਭੋਗਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਮਾੜੇ ਚੰਗੇ ਦੋਵੇਂ, ਸੰਚਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਲਬਧ ਕਰਮ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਤੱਪ, ਸਾਧੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅੱਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਵਿਚਾਲੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਯੋਗਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਯੋਗਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ 5-10 ਜਨਮ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਕਰਦਿਆਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਫੇਰ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇਗਾ ।

ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ

ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅੰਗ-450

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ-12

ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਹੈ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਕੰਮ ਫਜ਼ੂਲ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਪਾ ਕੇ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਰੀ ਹੱਥ ਆਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਵਿਰਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣੇ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀ ਵੱਲ ਲਾਇਆ, ਜਦੋਂ ਜੁਆਨ ਹੋਇਆ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ। ਉਸ ਨੇ 24 ਸਾਲ ਘੋਰ ਤੱਪ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਹੁਤ ਦ੍ਰਿੜ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਜੋਹਦ ਕਰਕੇ, ਪੁੱਠੇ ਲਟਕ ਕੇ, ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਕੇ ਸਰੀਰ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਰੱਬ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੁਰਸ਼ਦੇ ਕਾਮਲ ਭਾਵ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਹ, ਉਹ ਤੇਰਾ ਮਿਲਾਪ ਰੱਬ ਨਾਲ ਕਰਾ ਦੇਵੇਗਾ।

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ

ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੇੜੇਹਿ ॥

ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ

ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਢੁਢੇਹਿ ॥

ਅੰਗ-1378

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੇਰੀ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥

ਅੰਗ-1263

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੇ

ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ

ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੁਰਾਇਓ ॥

ਅੰਗ-624

ਆਪਣੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਕੇਵਲ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਰਸਤੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸਭ ਵਾਸਤੇ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਗੁਰੂ, ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇ ਕੱਚਾ ਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ, ਉਹੀ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਤੋਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਜੀਵ ਦੇਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਹਉਮੈ ਹੈ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦਿਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਪਰਦਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ ਹੈ ਪਰ ਜੀਵ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚਕਾਰ ਕੰਧ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਦੂਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਧੂਰਾ ਗੁਰੂ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਜੇ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੀਰ ਬੁਧੂ ਸਾਹ ਜੀ ਸਢੇਰੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬੜੇ ਕਠਨ ਤੱਪ (ਜੋਹਦ) ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੱਕੇ ਜਾ ਕੇ ਕਾਬਾ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਹੱਜ ਵੀ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਨ ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ ਕਿ ਪੀਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਪਰ ਹਾਲੇ ਅਧੂਰਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਪੀਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨਾਲ ਜਗੀਰਦਾਰ ਵੀ ਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਮੱਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਮ ਦੇਖਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਲੰਗਰ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖਰਾ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਅਲਿਹਦਾ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਹਿਤਾਇਸ਼ੀ

ਸੀ । ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ, ਇਕ ਭਰਾ ਤੇ 500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਰੀਦ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਏ ਸਨ । ਇਸ ਨੇ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਮਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਤਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਆਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਰਸ਼ਦੇ ਕਾਮਲ ਹਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਅਪਣਾ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਾਉਂਟੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਜਦੋਂ ਇਹ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਖਤ ਤੇ ਸਸ਼ੋਭਤ ਸਨ । ਦੂਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਐਨੀ ਖਿੱਚ ਪਈ, ਅੰਦਰੋਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੇ ਜਦ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ । ਜਦੋਂ ਨਜ਼ਦੀਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸੰਸਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ 20 ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਹਨ, ਹਾਲੇ ਦਾੜ੍ਹਾ ਆਉਣ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਚਿਲੇ ਕੱਟੇ ਹਨ, ਬੜੇ ਸਾਧਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਕਾਬੂ ਦਾ ਹੱਜ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੇਕ ਕਰਮ ਤੇ ਦਾਨ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮੁਰੀਦ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪੀਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਝੁੱਕ ਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਗਲਤ ਹੈ । ਬਾਹਰਲੇ ਵੈਰੀ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਹੈ, ਇਸ ਵਰਗਾ ਵੈਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਵਕਤ ਐਸੇ ਖਿਆਲ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੀ ਤਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਹੱਥ ਵਧਾਇਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਦੇ ਉਂਗਲਾਂ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਆਓ ਪੀਰ ਜੀ ! ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ! ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਵਿਤਰ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਗੁੱਝ ਭਾਵ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ।

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥

ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥

ਅੰਗ-550

ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਇਸ ਸ਼ੰਕੇ ਨੂੰ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁੱਜਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸੁਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਔਰ ਖੁਦਾ ਕਾ ਮੇਲ ਕੈਸੇ ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ, ਭੋਗਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਲਪਾਏਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਦੂਜਾ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁੱਖੀ, ਦੁਖੀ, ਕਰਤਾ, ਭੋਗਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੇਦ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰੋ ਤੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਜੀਵ ਔਰ ਖੁਦਾ ਕਾ ਮੇਲ ਕੈਸੇ ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਪੀਰ ਜੀ ! ਦਿਨ ਔਰ ਰਾਤ ਕਾ ਜੈਸੇ । ਹੁਣ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਤਾਂ ਕਦੀ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਮੇਲ ਤਦ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਗੇ । ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੂਹ ਔਰ ਖੁਦਾ ਕਾ ਮੇਲ ਕੈਸੇ ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪੀਰ ਜੀ ! ਸੱਚ ਔਰ ਝੂਠ ਕਾ ਜੈਸੇ । ਹੁਣ ਹੋਰ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਸੱਚ ਤੇ ਝੂਠ ਤਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਕਦੀ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ । ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਮੈਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤ-ਦਿਨ ਦਾ ਤੇ ਸੱਚ-ਝੂਠ ਦਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਾਤ ਅਲੇਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਖੁਦਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਝੂਠੀ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜੀਵ ਭਾਵ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਮੈਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਕੂੜ ਹੈ, ਝੂਠ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਹੈ । ਆਤਮਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਕਦੇ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਮਿਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਆਤਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੇ ਜੀਵ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਕੂੜੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਪਈ ਹੋਈ ਰੱਸੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਸੱਪ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਕੇ

ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਪ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਬਣ ਗਿਆ, ਰੂਹ ਬਣ ਗਈ ਪਰ ਸਾਖੀ ਸਤਿ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕਦੇ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਮੇਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ

ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ

ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ-846

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ! ਇਹ ਝੂਠੀ “ਮੈਂ” ਜੀਵ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜ ਭਰਮ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਆਸ ਪੱਕ ਗਿਆ, ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਇਕ ਦਫਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਸਿੰਘਾਸਨ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਮੌਸਮ ਹੋਣ ਕੇ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਠੰਡਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ ਤੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ । ਬੜਾ ਬੇਇਜ਼ਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ, ਲੋਕੀਂ ਇਥਾਂ ਬੱਟੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕਪੜੇ ਫਾਟ ਗਏ, ਜਖਮਾਂ ਚੋਂ ਖੂਨ ਸਿੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਜੁੱਤੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਥੱਕ ਕੇ ਇਕ ਬੇਰੀ ਦੇ ਮੁੱਢ ਨਾਲ ਬੈਠ ਗਿਆ । ਉਥੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੈ ਕੁੱਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ? ਕਹਿੰਦਾ ਔਹ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਛੇਤਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਖਿਚੜੀ ਦਾ ਲੰਗਰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਜਾ ਕੇ ਲਾਇਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲਾਂਗਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰਤਨ ਲਿਆ । ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਕੋਡੀ ਮੰਗ ਕੇ 19 ਕੋਡੀਆਂ ਦਾ ਕਸੇਰਾ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਵਰਤ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ । ਲਾਂਗਰੀ ਨੇ ਕਸੇਰੇ ਵਿੱਚ ਖੁਰਚਣ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਉਧਰੋਂ ਘਿਓ ਪਵਾ ਲੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖਾਣੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਜਦੋਂ ਬੈਠਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਨਾ

ਲੱਗਣ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ, ਕਪੜੇ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਲਹੂ ਲੁਹਾਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਸਤਾ ਸੀ। ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਭਿੜਦੇ ਹੋਏ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾਗ ਆ ਗਈ। ਜਾਗ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤਖਤ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਪਰ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਐਨੀ ਮਾੜੀ ਦੁਰਦਸਾ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿਆਪ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ? ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਦੇ ਆਰਾਮ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਵਜ਼ੀਰ ਜਾਂ ਰਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਸੇ ਗਹਿਰੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਪਨੇ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਟਾਂ ਬੱਟੇ ਖਿਲਰੇ ਪਏ ਹਨ, ਬੇਰੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹੈ ਤੇ ਛੇਤਰ ਵੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੱਕਾ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਸੀ। ਸਾਧੂ, ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਇਕੋ ਸਵਾਲ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘਰ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਸਭ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ 8 ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ ਬੱਚਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਹ ਬਾਲ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਵਲ ਪੈਂਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਿੜਾਉਣ ਲਈ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬਾਲ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ! ਇਹ ਧੁਰੰਤਰ ਸਾਧੂ ਹਨ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਿਰਾਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਰਾਜਨ ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸਿਆਂ ਹਾਂ

ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੇਵਲ ਚੰਮ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਲ ਨਹੀਂ ਜੇ ਗੰਨਾ ਵਿੰਗਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੱਸ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ । ਇਹ ਲੋਕ ਆਤਮਦਰਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ, ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਲ ਕਰੋ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂਗਾ । ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਸੱਚਾ ਹੈ ? ਕਹਿੰਦਾ ਰਾਜਨ ! ਦੇਵੇਂ ਝੂਠੇ ਹਨ । ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਖੇਲੂ ਕੇ ਜਵਾਬ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖੇਲੂ ਕੇ ਗੱਲ ਦੱਸੋ । ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇਹੀ ਹਾਲਤ ਦੱਸਦਿਆਂ ਲੱਜਾ ਆਉਂਦੀ ਸੀ । ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਨ ! ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਖੁਸ਼ ਗਿਆ, ਭਿਖਾਰੀ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਬਹੁਤ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਮਨ ਤੇ ਗਹਿਰਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ । ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਝੂਠ ਹੈ ਪਰ ਦੇਵੇਂ ਹੀ ਝੂਠ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਰਾਤ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਗਤ ਵੀ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ।

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ॥

ਅੰਗ-808

ਜਗਿ ਜੀਵਨੁ ਐਸਾ ਸੁਪਨੇ ਜੈਸਾ ਜੀਵਨੁ ਸੁਪਨ ਸਮਾਨੰ ॥ ਅੰਗ-482

ਜੇ ਜਗਤ ਸੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਾਪੇ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੈ । ਰਾਤ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਅਧਿਆਸ ਪੱਕ ਗਿਆ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ੀ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪੀਰ ਜੀ ! ਲੰਮਾ ਅਧਿਆਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕੂੜੀ “ਮੈਂ” ਨੇ ਸਤਿ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਟੋਭੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬੂਰ ਢੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਰ ਵੇਲ ਬਿਨਾਂ ਜੜ ਤੋਂ ਹੀ ਬ੍ਰਿਛ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦੀ ਹੈ । ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਫੇਰ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਹਉਮੈ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ । ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਹਉਮੈ ਛੱਡਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਧਨ ਕੀਤੇ, ਵਰਤ ਰੱਖੇ, ਚਲੀਹੇ ਕੱਟੇ, ਕਾਬੇ ਦੇ ਹੱਸ ਕੀਤੇ ਤੇ ਦਾਨ ਕੀਤੇ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਹੋਰ ਸੰਗਲ ਲਪੇਟ ਲਏ । ਕਹਿੰਦਾ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਲਾਜ ਦੱਸੋ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਤਸੰਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ । ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪੀਰ ਜੀ ! ਆਏ ਤਾਂ ਹੇ ਪਰ ਝੂਠ ਦੀ ਸੰਜੋਅ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਝੂਠ ਦਾ ਚੋਲਾ ਪਾ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪੀਰ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਤਾਂ 20 ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਚੇਲੇ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਫੇਰ ਪਰਦਾ ਕਿਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਝੂਠ ਦਾ ਚੋਲਾ ਉਤਾਰ ਸੁੱਟ ਜਿਸ ਨੇ ਪਰਦਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸੁਣਦੀ ਸਾਰ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ, ਵਜਦ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਨੱਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਂਹ ਅਗੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਘੁੱਟ ਦਿੱਤਾ । ਬੱਸ ਹੱਥ ਫੜਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ । ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜੇ ਕੇਵਲ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ । ਜਦੋਂ ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਟੁੱਟ ਗਈ ਫੇਰ ਦੂਜਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਵਰਤਦੀ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ-1

ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣੇ ? ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ, ਬਣਨਾ ਕੀ ਹੈ, ਬਣਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਜੀਵ ਭਾਵ ਝੂਠਾ ਹੈ ਤੇ ਝੂਠ ਦਾ ਕੋਈ ਵਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਭਰਮ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਭਾਵ ਤੇ ਮੈਂ ਭਾਵ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਹਉਮੈ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਵਿੱਥ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ ਫੇਰ

ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਰਜ਼ਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾਸ-ਸ਼ਰਾਬ ਵੀ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਮਨਮੱਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਭੋਗਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੰਤਰ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਬੁੱਝ ਲਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੰਕਾਰੀ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਿਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕੁੱਝ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਹਉਮੈ ਵਾਲਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਆਦਿ। ਹਉਮੈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਿਧ-ਸਿਧ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜੀਉ ਬੰਧੁ ਹੈ

ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

ਨਾਨਕ ਸਤਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਹਉਮੈ ਗਈ

ਤਾ ਸਚੁ ਵਸਿਆ ਮਨਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ-560

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਮਨਹੱਠ ਛੱਡ ਕੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਹ ਕਿਉਂਕਿ ਹੱਠ ਕਰਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੁਆਜਾ ਮਯੂਦੀਨ ਚਿਸਤੀ ਕਾਮਲ ਪੀਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹਉਮੈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੀਰ ਜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਦ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਸੀ, ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਆਦਿ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਖੁਆਜਾ ਜੀ ਨੇ ਗੱਦ ਉਪਰ ਨੂੰ ਸੁੱਟੀ, ਫਰੀਦ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਗੱਦ ਉਪਰ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਝੂਠ ਦਾ ਚੋਗਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਪੀਰ ਨੇ ਦੇਖ

ਲਿਆ ਕਿ ਆਹ ਬੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਤਾਂਹ ਦੇਖਿਆ ਗੱਦ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਈ। ਖੇਲ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਪੀਰ ਅੱਗੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਪੀਰ ਜੀ ! ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਫਰੀਦ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ 24 ਸਾਲ ਬਹੁੱਤ ਤੱਪ ਤੇ ਬੜੇ ਜੋਹਦ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਐ ਫਰੀਦ ! ਤੂੰ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਹਿਲਾਂ ਢੰਗ ਸਿੱਖ ਕੇ ਆ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਵੀਂ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ, ਪੀਰਾਂ ਪਾਸ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਛੱਡ ਕੇ, ਨਿਮਾਣੇ-ਨਿਤਾਣੇ ਹੋ ਕੇ ਅਤਿ ਦੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਧਾਰ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥ ਅੰਗ-1102

“ਮੈਂ” ਧਾਰ ਕੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮਰਜ਼ੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰੇ ਫਿਰੇ ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਰਨਾਂ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰ-ਪੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹਿਨਾ ਸੀ ਤੇ ਪੀਰ ਜੀ ਸੁੱਕੇ ਹੋਏ ਦਰਖਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀਰ ਜੀ ਧੁੱਪੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਉਪਰ ਨਿਗਾਹ ਕਰਕੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਹਰਾ-ਭਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਛਾਂ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਉਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਦਰਖਤ ਫੇਰ ਸੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਨਾਲੇ ਫਰੀਦ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਪੀਰ ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਤਪਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਅਪਣਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣਾ ਲਵੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੇ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਰਦਾ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਤੇ ਮੁਰੀਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗੱਲੀਂ ਹੋਵਣਾ ।

ਸਬਰ ਸਿਦਕ ਸਹੀਦ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ ।

ਗੋਲਾ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ ।
 ਨਾ ਤਿਸ ਭੁਖ ਨ ਨੀਂਦ ਨ ਖਾਣਾ ਸੇਵਣਾ ।
 ਪੀਹਣ ਹੋਇ ਜਦੀਦ ਪਾਈ ਢੋਵਣਾ ।
 ਪੱਖੇ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਪਗ ਮਲ ਧੋਵਣਾ ।
 ਸੇਵਕ ਹੋਇ ਸੰਜੀਦ ਨ ਹੱਸਣ ਰੋਵਣਾ ।
 ਦਰ ਦਰਵੇਸ਼ ਰਸੀਦ ਪਿਰਮ ਰਸ ਭੋਵਣਾ ।
 ਚੰਦ ਮੁਮਾਰਖ ਈਦ ਪੁੱਗ ਖਲੋਵਣਾ ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-3/18)

ਜੇ ਐਨੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਤਕਲੀਫਾਂ ਆ ਜਾਣ ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿੱਚ ਰਹੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਨਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਖਾਵੇ ।

ਪੀਰ ਸਰਮੱਦ ਇਕ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦਾ ਫਕੀਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਈਰਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਫੀਰ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸੋਂ ‘ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪੁੱਛ ਕੇ ਆਵੇ । ਜਦ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਮਰੱਦ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦਕ (interpreter) ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਸਬਰ-ਸ਼ੁਕਰ’ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੱਸੇ । ਪੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਆਵੀਂ, ਨਾਲ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮੱਛਕ ਤੇ ਦੋ ਗਜ਼ ਕਪੜਾ ਲਿਆਵੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ । ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਪਣੇ ਆਪ ਸਾਰੇ ਤਾਲੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਅੰਦਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਬੂਹੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਤਾਲੇ ਫੇਰ ਲੱਗ ਗਏ । ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਕਪੜਾ ਤੇੜ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਸੱਤ ਤਾਲੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੰਟਰ ਲੈ ਕੇ ਜਲਾਦ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਫੀਰ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸਮਰੱਦ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਜਲਾਦ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ 100 ਕੋਰੜਾ ਰੋਜ਼ ਪੈਂਦਾ ਸੀ । ਜਲਾਦ ਦੰਮ ਲੈਣ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਪੀਰ

ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਤਲਬ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਮੈਂ ਉਂਗਲੀ ਕਿਉਂ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ? ਕਹਿੰਦਾ ਫਕੀਰ ਸਾਂਈ ! ਮੇਰੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਜਦੋਂ ਜਲਾਦ ਫੇਰ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੀਰ ਨੇ ਸਫੀਰ ਦੀ ਦਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ । ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਅਸਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਓ ਇਸ ਦਾ ਰਾਜ ਗਰਕ ਕਰ ਦੇਈਏ ਪਰ ਉਹ ਕੋਰੜੇ ਖਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ 50 ਕੋਰੜੇ ਮਾਰ ਕੇ ਜਲਾਦ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮਝ ਲੱਗੀ ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਪੀਰ ਜੀ ! ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ । ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਾਂ ਜੇ ਫੁਰਨਾ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਰਾਜ ਹੁਣੇ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਸਮੇਟ ਕੇ ਬੈਠਾਂ ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਬਰ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੇਵਲ ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਨਮਕ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ । ਪਾਣੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪੀ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਲਾ-ਤਾਲਾ ਤੇਰਾ ਲੱਖ ਲੱਖ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਤਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈਂ । ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੋਣ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸਫੀਰ ਨੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਤੇ ਜਲ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਪਰ ਪੀਰ ਜੀ ਨਾਂਹ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਬਰ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਤੀਸਰਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਦੇਣਾ ਪਵੇ । ਚੌਥਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਾ, ਅਪਣਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਾ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਮਿਟਾ ਕੇ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦੇਣਾ ।

ਮੁਰਸ਼ਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਫਰੀਦ ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾ । ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਗਿਆ । ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਝਾੜੂ ਦਿੰਦੈ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਦੈ, ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਦੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਮੁਠੀ-ਚਾਪੀ ਕਰਦੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਕਰਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਸ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਉਂਦੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦੈ ਇਬਾਦਤ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ 14 ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਤੇ

ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰੀਏ ਜੇ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਵਸਤ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਈਏ । ਰੂਹਾਨੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ।

ਭਾਈ ਮੰਝ ਜੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਕੇ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾਈ ਸੀ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੌਧਰ ਖੁਸ਼ ਗਈ, ਸਾਰੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਗਏ, ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹ ਲਈ, ਪਸ਼ੂ ਮਰ ਗਏ, ਗਰੀਬ ਬਣਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ । ਪਤਨੀ ਤੇ ਲੜਕੀ ਸਮੇਤ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਘਾਹ ਖੇਤ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ । ਜੇ ਕਮਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅੱਧੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਰੱਖ ਕੇ ਤੇ 2 ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਰੁੱਖੀ ਮਿਸੀ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਵੜੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ । ਸਵੇਰੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ 20 ਰੁਪਏ ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਸੀ ਜੋ ਅਜ-ਕਲ੍ਹ ਦੇ 20000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਾਬਰ ਸੀ । ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਦੇਖ ਕੇ ਬੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪਰਵਾਰ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ 20 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਵੋ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਿਤਨਾ ਕਠਨ ਸਵਾਲ ਸੀ ਪਰ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣਾ ਕੇ 20 ਰੁਪਏ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤੇ । ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦੇ ਕੇ ਫੇਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਵੜੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 20 ਰੁਪਏ ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟਾ ਹੈ । ਫੇਰ ਪਤਨੀ ਨੇ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣ ਕੇ 20 ਰੁਪਏ ਲਿਆ ਕੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਆ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਕਿਤਨੀ ਐਖੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਚਾਕਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਥੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ? ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾ ਜਾਵੇ ।

ਚਾਕਰੁ ਲਗੈ ਚਾਕਰੀ ਨਾਲੇ ਗਾਰਬੁ ਵਾਦੁ ॥

ਗਲਾ ਕਰੇ ਘਣੇਰੀਆ ਖਸਮ ਨ ਪਾਏ ਸਾਦੁ ॥

ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਨੇ ਲਗਾ ਤਿਸੁ ਮਿਲੈ ਲਗਾ ਸੇ ਪਰਵਾਨੁ ॥ ਅੰਗ-474

ਜਦੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਚਿੱਠੀ ਦੇਖਦੀ ਸਾਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਹੁਕਮ ਪਾ ਕੇ ਦਿੱਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜੁਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਲਾਂਗਰੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਭਾਈ ਮੰਝ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੀ ਵੇਹਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਲੰਗਰ ਲਈ ਲਕੜਾਂ ਲਿਆਉਣੀਆਂ, ਝਾੜੂ ਦੇਣਾ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਣੇ, ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿਥੋਂ ਛਕਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਛੱਕਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਾ ਦਿਆ ਕਰੇ। ਜਦ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵਰਤਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਲਾਂਗਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਲ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੈਂ ਯਾਦ ਤਾਂ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਸਾ ਫੁਰਨਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਸਾਂ, ਮੇਰਾ ਘਰ ਘਾਟ ਉਜੜ ਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਧੀ, ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣ ਗਈਆਂ ਤੇ ਮੈਂ ਲੰਗਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਕ ਸਕਦਾ? ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਪੰਗਤ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛੱਕਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਭਾਰ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਇਕ ਭਾਰ ਵਾਧੂ ਲਿਆ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵੇਚ ਕੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਸਵੱਟੀ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਲੰਗਰ ਦੀਆਂ ਲਕੜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਤੁਰਿਆ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਚੱਲ ਪਈ, ਰਸਤਾ ਭੁੱਲ ਕੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਸਤਿਨਾਮ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ

ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦੰਮ ਤਖਤ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਭੱਜ ਪਏ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਲੱਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਓ । ਇਕ ਸੇਵਾਦਾਰ ਪਿਛੇ ਜੋੜਾ ਲੈ ਕੇ ਦੌੜਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਘੋੜਾ ਲੈ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੋੜਾ ਪਾ ਲਵੇ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੱਜਦੇ-ਭੱਜਦੇ ਇਕ ਖੂਹ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਪਿਛੇ ਹਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ । ਸੇਵਾਦਾਰ ਵੀ ਲੱਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਪੁੱਛੇ ਕੌਣ ਖੂਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੌਣ ਹੈ ? ਜਦੋਂ ਪੁਛਿਆ, ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਅਧਨਾ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ । ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਲੱਜ ਸਿੱਟਦੇ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਫੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵੇ । ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਲਕੜਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕੱਢੋ ਤਾਂ ਕਿ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਕੀਆਂ ਲਕੜਾਂ ਪੁੱਜ ਜਾਣ । ਪਹਿਲਾਂ ਲਕੜਾਂ ਬਾਹਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਫੇਰ ਭਾਈ ਮੰਝ ਜੀ ਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ । ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਮੰਝ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨੇਤਰਾਂ ਚੋਂ ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਜਲ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਬੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਗਲਾ ਰੁਕ ਗਿਆ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ।

ਮੰਝ ਪਿਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਮੰਝ ਪਿਆਰਾ ।

ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ ਜਗ ਲੰਘਣਹਾਰਾ ।

ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਮੰਝ ! ਮੰਗ ਜੇ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਮੈਂ “ਨਾਮ” ਤੋਂ ਨਾ ਵਿਛੜਾਂ, ਇਹ ਸਦਾ ਚਲਦਾ ਰਹੇ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਰ ਮੰਗ, ਜਦੋਂ ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮੰਝ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ! ਕਲਯੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਐਨੀ ਕਸਵੱਟੀ ਨਾ ਲਾਇਓ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਰਿਆਇਤੀ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਿਓ । ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਬਾਰਾਂ ਵੰਨੀ ਦਾ ਸੋਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੇਟ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਹਿਣੀ ਬੜੀ ਐਥੀ ਹੈ । ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮਰਜੀਵੜੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਸਹਿ ਕੇ ਟੈਸਟ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਕਬੀਰ ਕਸਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ ਝੂਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਇ ॥

ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੇ ਸਹੈ ਜੇ ਮਰਿਜੀਵਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ-1366

ਪੀਰ ਨਿਜਾਮੁਦੀਨ ਔਲੀਆ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਫਰੀਦ ਜੀ ਤੋਂ ਤੀਜੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦਾ ਨਾਮ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਸੀ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਵੀ ਸੀ ਤੇ ਬਦਾਯੂੰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤੋਹਫੇ, ਇਨਾਮ, ਦੌਲਤ ਤੇ ਵਸਤਾਂ ਆਦਿ ਮਿਲੀਆਂ, ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਉਠਾਂ ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ । ਦੇਵਨੇਤ ਨਾਲ ਇਕ ਗਰੀਬ ਬੰਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਔਲੀਆ ਜੀ ਪਾਸ ਮੱਦਦ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ! ਅਸੀਂ ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਜਮਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਗੇ ਤੂੰ ਲੈ ਜਾਵੀਂ । ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੋੜਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਤੇਰਾ ਕਾਰਜ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਰਸਤੇ ਇਕ ਕੈਤਕ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਜਿਸ ਸਰਾਂ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ ਇਹ ਗਰੀਬ ਬੰਦਾ ਵੀ ਉੱਥੇ ਠਹਿਰ ਗਿਆ । ਆਪਸੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਨੇ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਔਲੀਆ ਜੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪੀਰ ਜੀ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੱਦਦ ਲੈਣ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਹ ਜੋੜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਕਹਿੰਦਾ ਲਿਆ ਦਿਖਾ, ਜੁੱਤੀ ਫੜ ਕੇ ਮਸਤਕ ਨਾਲ ਲਾਈ ਫੇਰ ਸੀਸ ਤੇ ਰੱਖ ਲਈ । ਖੁਸਰੋ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਬੇਮੁਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ ਦੀ ਦੇਣੀ ਹੈ ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇ ਚਾਰ ਆਨੇ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਕ, ਦੋ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗੀ, ਹੋਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਖੁਸਰੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੁੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਪਰ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮੰਜ਼ੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਧਨ ਜੇ ਉਠਾਂ ਤੇ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਲੈ ਲੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਜੋੜਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ

ਅਸਲੀ ਸੇਵਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਗਿਣਤੀਆਂ ਮਿਣਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਭ ਕੁੱਝ ਗੁਰੂ
ਤੋਂ ਵਾਰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਏਹ ਕਿਨੇਹੀ ਆਸਕੀ ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਆਸਕੁ ਕਾਂਢੀਐ ਸਦ ਹੀ ਰਹੈ ਸਮਾਇ ॥

ਚੰਗੈ ਚੰਗਾ ਕਰਿ ਮੰਨੇ ਮੰਦੈ ਮੰਦਾ ਹੋਇ ॥

ਆਸਕੁ ਏਹੁ ਨ ਆਖੀਐ ਜਿ ਲੇਖੈ ਵਰਤੈ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ-474

ਜੇੜੇ ਬਦਲੇ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਪੀਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ
ਪੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਖੁਸਰੋ ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵਾਪਸ
ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਿਆ ? ਕਹਿੰਦਾ ਪੀਰ ਜੀ ! ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਮਾਫ਼ ਕਰਨੀ, ਆਪ ਨੇ
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜੇੜਾ ਭੇਜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ । ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਤਿਆਗ
ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪੀਰ ਜੀ ਅੰਦਰੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਜੁੱਤੀ ਬਦਲੇ ਸਾਰੀ
ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਬਾਹਰੋਂ ਜਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ
ਵੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਾ ਲਿਆ । ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਥੋੜਾ ਹੈ,
ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰ ਲਈਏ । ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ
ਤੁਰ ਪਏ ਕਹਿੰਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਦੇ
ਬਜ਼ਾਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੇਲੇ ਖਿਸਕ ਗਏ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ
ਤਾਂ ਗਲਤ ਪਾਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਪੀਰ ਜੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ
ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਸੁਰਤ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਜਿਵੇਂ 22 ਸਾਲ ਦੇ
ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਟੀ !
ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਔਖਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ, ਕੀ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰੇਂਗੀ ?
ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਫਕੀਰ ਸਾਂਈਂ ਹੁਕਮ ਕਰੋ, ਜੇ ਕਹੇਗੇ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗੀ । ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ
ਮੇਰੇ 32 ਚੇਲੇ ਹੇਠਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਰਚ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ
ਭੱਜ ਜਾਣ । ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਹਜ਼ੂਰ ! ਗੁਸਤਖੀ ਮਾਫ਼ ਕਰਿਓ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ
ਵਾਸਤੇ ਮਮੂਲੀ ਕੰਮ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਆਰਾਮ ਕਰੋ, ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
ਰਹੇਗਾ । ਉਸ ਨੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾ ਕੇ ਅਪਣੇ ਨੈਕਰਾਂ ਨੂੰ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ ਜਦ ਤੱਕ ਅੰਦਰ ਹਨ, ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਅੰਦਰ ਨਾ ਆਵੇ, ਨਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਾਬ-ਕਬਾਬ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅੱਧੇ ਚੇਲੇ ਖਿਸਕ ਗਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਕੱਚਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪੀਰ ਹੋ ਕੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਜਦ ਰਾਤ ਦੇ 10 ਵੱਜ ਗਏ ਤਾਂ ਵੇਸਵਾ ਨੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਬਾਕੀ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਖਿਸਕ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ ! ਬਾਕੀ ਸਭ ਚੇਲੇ ਗਏ ਕੇਵਲ ਇਕ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਡਰਾ-ਧਮਕਾ ਕੇ, ਕੁੱਟ-ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਭਜਾਓ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਤੇ ਉੱਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਪੀਰ ਜੀ ! ਅਸੀਂ ਬਥੇਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਕੁੱਟ ਮਾਰ ਕੇ, ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਕੇ, ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਘਸੀਟ ਕੇ ਦੂਰ ਛੱਡ ਆਏ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੀਰ ਜੀ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਓਏ ਖੁਸਰੋ ! ਜਦ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ? ਉਠ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਹਜ਼ੂਰ ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਥਾਂ ਸੀ ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਥਾਂ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਫਿਰ ਦੱਸੋ ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂ ?

ਕਿਸ ਹੀ ਕੋਈ ਕੋਇ ਮੰਝੁ ਨਿਮਾਣੀ ਇਕੁ ਤੂ ॥

ਕਿਉ ਨ ਮਰੀਜੈ ਰੋਇ ਜਾ ਲਗੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ॥ ਅੰਗ-791

ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੀਰ ਜੀ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਏ ਅਤੇ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਜਲ ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ। ਪੀਰ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਖੁਸਰੋ ! ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਕਸਵੱਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਫਰੀਦ ਜੀ ਉਤੇ ਵੀ ਪੀਰ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਲੱਗ ਗਈ, ਠੰਡ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਛਾਛੜੇ ਦਾ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਅੱਗ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਬੁਝ ਗਈ। ਪੀਰ ਜੀ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਅੱਗ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਨਾਗਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਪੀਰ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਬੇਕਾਰ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ

ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾ ਔਖੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਪਰ ਸੁੱਖਦਾਇਕ ਹੈ । ਕਹਿੰਦੇ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵੇ
ਪਰ ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ ਖੁਸ਼
ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਕੁੱਝ ਬਚਦਾ ਹੈ ।

ਗੁਰ ਪੀਰਾਂ ਕੀ ਚਾਕਰੀ ਮਹਾਂ ਕਰੜੀ ਸੁਖ ਸਾਰੁ ॥ ਅੰਗ-1422

ਭਿਜਉ ਸਿਜਉ ਕੰਬਲੀ ਅਲਹ ਵਰਸਉ ਮੇਹੁ ॥

ਜਾਇ ਮਿਲਾ ਤਿਨਾ ਸਜਣਾ ਤੁਟਉ ਨਾਹੀ ਨੇਹੁ ॥ ਅੰਗ-1379

ਮੀਂਹ ਪੈਂਦੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਇਕ ਗਲੀ ਵਿੱਚ
ਦੇਖਿਆ ਕਿਸੇ ਘਰ ਦੇ ਬੂਹੇ ਦੀਆਂ ਝੀਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁੰਡਾ
ਖੜਕਾ ਦਿੱਤਾ । ਅੰਦਰੋਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ
ਨੂੰ ਕੌਣ ਹੈ ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਟੀ ! ਮੈਂ ਪੀਰ ਜੀ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਫਰੀਦ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ
ਨਾਲ ਕੰਮ ਹੈ । ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਇੱਥੇ
ਤਾਂ ਸਿੱਧੇ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਟਿਕਟ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਬੀਬਾ ਗੁੱਸੇ ਨਾ ਹੋ,
ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹ, ਮੈਨੂੰ ਪੀਰ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਾਸਤੇ ਅੱਗ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਡੇਰੇ ਵਿੱਚ
ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਨਾਲ ਅੱਗ ਬੁੱਝ ਗਈ ਹੈ । ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਤੂੰ ਸੌਣ
ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਜੇ ਪੀਰ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈ
ਜਾਵੇਗਾ । ਕਹਿੰਦਾ ਬੀਬਾ ! ਮੇਰਾ ਨੇਮ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਅੱਗ ਦਾ ਕੋਲਾ ਦੇਣ
ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ । ਸਖਤ ਹੋ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੀ ਫਰੀਦ ! ਮੁਫਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ
ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅੱਗ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਕਹਿੰਦਾ ਬੀਬੀ ਸਰੀਰ ਦਾ
ਜਿਹੜਾ ਮਰਜ਼ੀ ਅੱਗ ਲੈ ਕਿਉਂਕਿ “ *ਤਨ ਗੰਦਗੀ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਹਰਿ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ
ਖਾਣ । ਤਨ ਦਿਤਿਆਂ ਜੇ ਹਰਿ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਭੀ ਸਸਤਾ ਜਾਣ ।*” ਕਹਿੰਦੀ ਅੱਖ ਦਾ
ਡੋਲਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਚਾਕੂ ਤੇ ਪਲੇਟ ਲਿਆ ਕੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ
ਅੱਗੇ ਅੱਖ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਬੀਬਾ ! ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਕੱਢ ਲਵੇ । ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ
ਕੱਢਣੀ, ਅਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇਵੇ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਹ ਕੋਈ ਮਮੂਲੀ
ਬਾਤ ਨਹੀਂ, ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਸੌਖਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਭਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੋਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਇ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ-1412

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਚਾਕੂ ਫੜ ਕੇ ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ ਡੋਲਾ ਕੱਢ ਕੇ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੱਗ ਫਾੜ ਕੇ ਅੱਖ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਉੱਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ । ਅੱਗ ਲੈ ਕੇ ਡੇਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ । ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਕੋਈ ਹਾਇ-ਤੇਬਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਔਖਾ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਨਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਚੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ । ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ, ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਫਰੀਦ ਅੱਖ ਕਿਉਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੈ ਕਹਿੰਦਾ ਹਜ਼ੂਰ ! ਅੱਖ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ (ਜੇ ਅੱਖ ਦੁੱਖਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਖ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ) । ਕਹਿੰਦੇ ਪੱਟੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ, ਆਈ ਹੋਈ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਦੇ, ਗਈ ਹੋਈ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਦੋਂ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਪੱਟੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਖ ਠੀਕ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੇ-ਬੋਰ-ਨੇ ਹੈ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗਲਵਕੜੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ, ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ । ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜ਼ਰੇ-ਜ਼ਰੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਖਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਹਰ ਪਾਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥

ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੇਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥ ਅੰਗ-293

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੇਇਨਾ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ

ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ-407

ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਸਲੀ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਪਣੇ-ਪਰਾਏ ਦਾ ਭੇਦ ਮਿੱਟ ਜਾਵੇ, ਅਪਣੇ-ਆਪੇ (ਹਉਮੈ) ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਵੇ ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ, ਮਰ ਕੇ ਰੱਬ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਹੈ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਾਂ ਜਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੈਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 'ਮੈਂ' ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੱਪ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰਿ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਦੀਪ ਲੇਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥

ਤਾਰ ਘੇਰ ਬਾਜਿਤ੍ਰੰ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥ ਅੰਗ-1291

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ-1375

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਰਤਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਉਹ ਸਾਡੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ ਕੱਟ ਦੇਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈਏ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਸੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜੇ ਗੁਰਮੰਤਰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਅੰਦਰਲੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜੇ ਤੁਹਡੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇਧਰ ਉੱਧਰ ਭਟਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੋਟੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਦਿਬ ਕੰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਫੇਰ ਉਹ ਧੁਨ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਲਗਨ ਹੈ, ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ ਨਾ ਛੱਡੋ, ਉਠਦੇ, ਬਹਿੰਦੇ, ਚਲਦੇ, ਫਿਰਦੇ, ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਜੱਪਦੇ ਰਹੋ। ਮੇਟਰ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਟਰੈਕਟਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਸਕੂਟਰ-ਮੇਟਰ ਸਾਇਕਲ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਧੁਨੀ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜੱਪੀ ਜਾਵੇ। ਸਾਇਕਲ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਪੈਦਲ

ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਖੱਬੇ ਪੈਰ ਨਾਲ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਨਾਲ ‘ਸਤਿਨਾਮ’ ਕਹੀ ਜਾਓ । ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਜਦ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ‘ਵਾਹਿ’ ਅਤੇ ਜਦ ਬਾਹਰ ਸਾਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ‘ਗੁਰੂ’ ਕਹੋ । ਜੱਪਦਿਆਂ ਜੱਪਦਿਆਂ ਸੁਰਤ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸੁਰਤ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬਿਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ‘ਗੁਰਮੁਖ’ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਉਹ ਅਗਲਾ ਰਾਹ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੱਸਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਾਬਲ ਹੋਵੇ । ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਗਲਾ ਕੰਮ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਪਿਆਰ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਤਰੁੱਠ ਜਾਵੇ । ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਨਾਮ ਜੱਪਦੇ ਜੱਪਦੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਮਿਲੇਗਾ ।

ਬੰਦੇ ਬੰਦਗੀ ਇਕਤੀਆਰ ॥

ਸਾਹਿਬੁ ਰੇਸੁ ਧਰਉ ਕਿ ਪਿਆਰੁ ॥

ਅੰਗ-338

‘ਮੁੱਖ’ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ‘ਭਗਤੀ’ ਭਉ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ । ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ‘ਬਰਤਨ’ ਬੈਰਾਗ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਪਕੜ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਜਨਮ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ‘ਨਿਸਚੇ’ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਗਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਬਾਹਰੋਂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਜਿਵੇਂ ਵਾੜ ਤੇ ਪਈ ਹੋਈ ਸੱਪ ਦੀ ਕੁੰਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਾਲੱਬਧ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਕਦੇ ਇਧਰ ਕਦੇ ਉਧਰ, ਸਰੀਰ ਨੇ ਕੁੱਝ ਨਾ ਕੁੱਝ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ । ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਦੀਵਾ ਬਲਦਾ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਦੀਵਾ ਬਲੈ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ-791

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ‘ਕੁੱਲੀ-ਜੁੱਲੀ-ਗੁੱਲੀ’ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਈ ਹੀ ਦੇਈ ਹੈ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਕੇ ਦੂਜੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਸਤਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਰਸਤਾ ਇਕ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਦਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ 1000 ਜਨਮ ਵੀ ਲੱਗ

ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ । ‘ਮਨੇ ਨਾਸ਼ - ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈਅ - ਤੱਤ ਗਿਆਨ’ ਜਦ ਮਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਮਰ ਗਈਆਂ ਫੇਰ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮਨ ਨੇ ਝੂਠੀ “ਮੈਂ” ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਮੁਰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਿਜ-ਘਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਣਨਾ ਸਾਡਾ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਥਿਰ-ਘਰ, ਨਿਜ-ਘਰ, ਸੇ-ਘਰ, ਸੇ-ਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਇੰਦ੍ਰੇ ਭਜਾਈਂ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਮਨ ਫੇਰ ਦੇੜਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਅਜੱਪ-ਜਾਪ ਚਲ ਪਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਕਿਹ ਰੱਸ ਤਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਡੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਵਾਸੀ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ । ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥

ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥

ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥

ਅੰਗ-1291

ਸੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਾਰ ਕਮਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਇਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਲਕਸ਼ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਕਲਜੁਗ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ ਹੀ ਵੱਧਦੇ ਜਾਵੇ । ਫੇਰ ਲੋਕ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੋਵੇਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣਾ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।